

บทที่ 4

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenological Research) ในกลุ่มเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์และคลอดบุตรไม่เกิน 6 เดือน โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ที่สถานบริการของรัฐและที่บ้าน ผู้วิจัยพบว่าเด็กหญิงวัยเยาว์ให้ข้อมูลมีประสบการณ์การตั้งครรภ์ที่แตกต่างกันตามสภาพแวดล้อม ภายหลังจากการตั้งครรภ์เด็กหญิงได้พัฒนาบทบาทตนเองจากความเป็นเด็กหญิงวัยเยาว์สู่การเป็นมารดา มีการจัดการปัญหาต่างๆ จากการตั้งครรภ์ ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกข้อมูลนำเสนอในประเด็นข้อมูลทั่วไป วิธีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ และข้อค้นพบจากการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปและวิถีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

ข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลจากการวิจัยนี้ ได้จากการศึกษาเด็กหญิงตั้งครรภ์และคลอดบุตรไม่เกิน 6 เดือน ที่ได้รับการดูแลจากโรงพยาบาลของรัฐในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สถานสงเคราะห์เด็กและเยาวชน บ้านพักฉุกเฉินเด็กและครอบครัว ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 13 ราย อายุระหว่าง 12 - 15 ปี การศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยตั้งครรภ์ระหว่างการศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 11 ราย ตั้งครรภ์หลังลาออกจากสถานศึกษา 2 ราย ตั้งครรภ์กับคู่อริด้วยความยินยอม 12 ราย ตั้งครรภ์กับญาติผู้ใหญ่เนื่องจากถูกล่วงละเมิดทางเพศ 1 ราย เปิดเผยการตั้งครรภ์ขณะอายุครรภ์ 2 - 8 เดือน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อมูลเด็กหญิงวัยเยาว์	ลำดับเด็กหญิงผู้ให้ข้อมูล (รายชื่อ...)												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
พฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์													
- ไม่คุมกำเนิด										/		/	
- ต้องการมีบุตร		/											
- ฝ่ายหญิงคุมกำเนิดล้มเหลว			/		/	/		/	/				/
- ฝ่ายชายคุมกำเนิดล้มเหลว							/				/		
- ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ไม่มีการป้องกัน	/												
อายุครรภ์ที่เปิดเผยการตั้งครรภ์ (เดือน)	6	4	3	4	2	2	4	2	5	2	6	8	3

จากตารางที่ 8 พบว่า การตั้งครรภ์ในกลุ่มเด็กหญิงวัยเยาว์พบได้ในหลายภูมิภาคของประเทศไทย โดยกลุ่มที่ศึกษาตั้งครรภ์ขณะเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มากที่สุด หลังการตั้งครรภ์ส่วนมากไม่เรียนต่อในระบบการศึกษาภาคปกติ เด็กหญิงเหล่านี้มีทั้งพักอาศัยกับผู้ให้กำเนิด ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย สามีของเด็กหญิงส่วนมากประกอบอาชีพและการตั้งครรภ์เกิดจากการไม่คุมกำเนิดหรือคุมกำเนิดไม่ถูกต้อง

วิถีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

จากการจำแนกพัฒนาการของมนุษย์ตามช่วงอายุ จัดแบ่งช่วงอายุต่ำกว่าสิบสามปีเป็นเด็กช่วงอายุสิบสามถึงสิบเก้าปีเป็นวัยรุ่น และอายุยี่สิบปีขึ้นไปจึงเป็นผู้ใหญ่ซึ่งเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมต่อการตั้งครรภ์ เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์มีเพศสัมพันธ์นำไปสู่การตั้งครรภ์ พัฒนาการตามวัย และการดำเนินชีวิตตามบทบาทหน้าที่ในวัยเด็กของเด็กหญิงกลุ่มนี้จึงแตกต่างจากเด็กหญิงทั่วไป เนื่องจากการปรับตัวสำหรับบทบาทการเป็นภรรยาและแม่ที่เพิ่มขึ้น จำแนกวิถีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์เป็นวิถีชีวิตทั่วไปและวิถีชีวิตด้านการศึกษา

1. **วิถีชีวิตทั่วไปของเด็กหญิงวัยเยาว์** วัยเด็กเป็นช่วงวัยที่ผู้ปกครองต้องดูแลด้านการกิน อยู่ หลับ นอน การเรียน รวมทั้งความปลอดภัยในชีวิต เพื่อช่วยเหลือให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือตนเองในการประกอบอาชีพและสร้างครอบครัวใหม่ของตนเอง นอกจากผู้ปกครองได้ให้การดูแลทั่วไปแล้วยังต้องดูแลด้านการพักอาศัย การเที่ยวเตร่ และการคบเพื่อน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ศึกษา จำนวน 13 ราย มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน จำแนกตามลักษณะการพักอาศัย 4 รูปแบบ คือ การพักกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด พ่อแม่บุญธรรม ญาติ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือข่าย ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ข้อมูลทั่วไปของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์และลักษณะการพักอาศัย

ลำดับผู้ให้ข้อมูล	อายุ (ปี)	การศึกษา	การพักอาศัย
1	12	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	พักกับพ่อแม่ของพ่อเลี้ยง
2	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	พักกับพ่อแม่
3	15	ไม่เรียน (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6)	พักกับน้ำ
4	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับพ่อแม่
5	12	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับพ่อแม่
6	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับพ่อแม่
7	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	พักกับพ่อแม่
8	14	ไม่เรียน (จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)	พักกับพี่ชาย
9	14	ไม่เรียน (จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5)	พักกับพ่อแม่
10	13	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับตายาย
11	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับพ่อแม่บุญธรรม
12	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	พักกับตายาย
13	14	กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	พักกับพ่อแม่

จากตารางที่ 9 พบว่า เด็กหญิงที่ตั้งครรภ์อายุน้อยที่สุด คือ 12 ปี ส่วนมากพักอาศัยกับพ่อแม่ตนเอง และเรียนหนังสือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1.1 เด็กหญิงที่พักอาศัยกับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด จำนวน 7 ราย ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2: เป็นเด็กหญิงจังหวัดชัยภูมิ อายุ 14 ปี พักอยู่กับพ่อแม่ตนเอง เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนแรก สามียายุ 15 ปี เป็นนักเรียนรุ่นพี่ที่ทำงานแล้วแต่เรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน หลังจากการคบหาและมีเพศสัมพันธ์ นานประมาณ 6 เดือน เด็กหญิงตั้งครรภ์จึงลาออกจากโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4: เป็นเด็กหญิงจังหวัดระยอง อายุ 14 ปี พักอยู่กับพ่อแม่ตนเอง เรียนภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามียายุ 15 ปี เป็นนักเรียนรุ่นพี่ในโรงเรียนเดียวกัน มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่บ้านของเด็กหญิง คบกันนานประมาณ 3 เดือนจึงตั้งครรภ์ในระหว่างเด็กหญิงเรียนภาคเรียนแรก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงพักการเรียนหลังสิ้นสุดภาคเรียน และย้ายไปพักที่บ้านสามี เด็กหญิงคลอดปกติ ทารกเพศหญิงหนัก 3,400 กรัม สมบูรณ์ แข็งแรง หลังคลอดยังคงพักที่บ้านสามี โดยมีพ่อแม่ของสามีช่วยเหลือเลี้ยงดู และให้คำแนะนำวิธีเลี้ยงดู

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5: เป็นเด็กหญิงจังหวัดสระแก้ว อายุ 12 ปี พักอยู่กับพ่อแม่ โดยปกติไม่ชอบเรียนหนังสือ แต่ชอบไปเที่ยวพักผ่อนตามบ้านเพื่อนครั้งละหลาย ๆ วัน โดยไม่บอกแม่

เด็กหญิงรู้จักกับสามี ซึ่งเป็นรุ่นพี่ในหมู่บ้านเดียวกัน ในช่วงปิดเรียนภาคปลายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังจากคบกันประมาณ 2-3 สัปดาห์ ได้ไปพักค้างด้วยกัน 2 ครั้ง ในครั้งที่ 2 จึงมีเพศสัมพันธ์ เมื่อแม่ของเด็กหญิงรับรู้ จึงให้ลูกข้อมือตามประเพณีหมู่บ้าน และให้เด็กหญิงพักอยู่กับสามีโดยแนะนำให้ป้องกันการตั้งครรภ์โดยกินยาคุมกำเนิด แต่มีอาการวิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน จึงหยุดกินยาคุม และตั้งครรภ์ในเวลาต่อมา เด็กหญิงรู้สึกอายเพื่อนนักเรียน ครู และเพื่อนบ้านที่ตัวเองท้องขณะที่ยังเป็นเด็กและเรียนหนังสือไม่จบ จึงลาออกจากโรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6: เป็นเด็กหญิงจังหวัดขอนแก่น อายุ 14 ปี พักอยู่กับพ่อแม่และพี่สาว เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามีเป็นเพื่อนกับพี่สาว หลังจากคบกันประมาณ 2 เดือนจึงนัดเที่ยวด้วยกัน อีก 1 เดือนต่อมา สามีมาเที่ยวที่บ้านและพักค้างด้วย ซึ่งญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงคิดว่าไม่ถูกต้องตามประเพณี จึงให้หมั้นกันและอนุญาตให้สามีของเด็กหญิงมาพักร่วมด้วย ส่วนเด็กหญิงได้เรียนหนังสือต่อ จบภาคเรียนแรกของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วลาออกไปเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน ระหว่างนี้ป้องกันการตั้งครรภ์โดยกินยาคุมกำเนิด ต่อมาหยุดกินยาคุมเพราะแพ้ยา คลื่นไส้ หลังจากนั้นไม่นานก็ตั้งครรภ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7: เป็นเด็กหญิงจังหวัดชลบุรี อายุ 14 ปี พักอยู่กับพ่อแม่ พี่ชายและพี่สาว เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนแรก หลังเลิกเรียนเด็กหญิงชอบแหวะเที่ยวเตร่กลางคืนกับเพื่อน ๆ แล้วกลับเข้าบ้านช่วงดึก ต่อมาได้รู้จักกับสามี อายุ 17 ปี ซึ่งเรียนจบชั้น ป.6 แล้วทำงานรับจ้างที่โรงงานใกล้บ้าน เด็กหญิงได้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน 2 ครั้ง ทำให้ตั้งครรภ์ ช่วงแรกเด็กหญิงพยายามยุติการตั้งครรภ์ด้วยตนเองโดยกินยาต้มใจและเหล้าขาวแต่ไม่ได้ผล เมื่อแม่รู้ได้ให้เงินไปทำแท้งขณะที่พ่อคัดค้าน แต่ไม่ได้ทำแท้งเพราะอายุครรภ์ 4 เดือน แม่จึงพาไปฝากครรภ์และพักการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไว้ก่อน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9: เป็นเด็กหญิงที่กรุงเทพมหานคร อายุ 14 ปี พักกับแม่และพ่อเลี้ยง เนื่องจากพ่อกับแม่แยกทางกันตั้งแต่ตนเองยังเล็ก เด็กหญิงลาออกจากโรงเรียนระหว่างเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทำงานรับจ้างขายของที่โรงงาน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ต่อมารู้จักกับสามีอายุ 20 ปี ทำงานที่โรงงานใกล้บ้าน จึงย้ายไปอยู่กับสามีโดยไม่ต้องการมีบุตรแต่ไม่ได้คุมกำเนิด

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13: เป็นเด็กหญิงอายุ 14 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พักอยู่กับแม่ที่จังหวัดชลบุรี สามีอายุ 20 ปี เคยเป็นเพื่อนกับน้องชาย พ่อแม่ของเด็กหญิงยินยอมให้ฝ่ายชายมาอยู่กินกับลูกสาวโดยไม่ต้องมีการสู่ขอ เด็กหญิงไม่ได้คุมกำเนิด ต่อมาจึงตั้งครรภ์และได้ออกจากโรงเรียนขณะที่ยังเรียนไม่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เด็กหญิงคลอดบุตรปกติ เพศหญิงหนัก 3,200 กรัม สมบูรณ์แข็งแรง เด็กหญิงมีญาติพี่น้องในละแวกใกล้เคียงคอยช่วยเหลือ

1.2 เด็กหญิงที่พักอาศัยกับพ่อแม่บุญธรรม จำนวน 1 ราย

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11: เป็นเด็กหญิงจังหวัดสมุทรปราการ อายุ 14 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พักอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม สามีอายุ 20 ปี ทำงานเป็นพนักงานในบริษัท หลังจากติดต่อกันได้นาน 3 เดือน ก็มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกและต่อเนื่องมาตลอด โดยใช้ถุงยางอนามัยเพียง 2 ครั้ง เมื่อประจำเดือนไม่มาต่อเนื่อง 6 เดือน เด็กหญิงจึงรู้สึกว่ามีเด็กคั่นในท้องและไปตรวจพบว่าท้อง 6 เดือน จึงพักการเรียนไว้ระหว่างเพื่อเตรียมตัวคลอด

1.3 ผู้ที่พักอาศัยกับญาติ จำนวน 3 ราย

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3: เป็นเด็กหญิงจังหวัดเชียงใหม่ อายุ 15 ปี กำพร้าทั้งพ่อและแม่ จึงพักอยู่กับน้า เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วลาออกมาช่วยน้าขายของ รู้จักกับสามีซึ่งเป็นทหารเกณฑ์ ทั้งคู่มีเพศสัมพันธ์กันขณะไปเที่ยวตามลำพัง หลังจากนั้นสามีพาพ่อแม่มาสู่ขอกับน้าตามประเพณี เด็กหญิงจึงย้ายไปอยู่กับแฟนที่พะเยา และตั้งครรภ์ เด็กหญิงผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ต้องการประกอบอาชีพหารายได้เพื่อแบ่งเบาภาระของสามี แต่อายุเพียง 15 ปี จึงสมัครงานไม่ได้

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8: เป็นเด็กหญิงจังหวัดบุรีรัมย์ อายุ 15 ปี ลาออกเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้วทำงานก่อสร้างอยู่กับพี่ชาย สามีอายุ 26 ปี ทำงานก่อสร้างเช่นเดียวกัน ทั้งพี่ชายและพ่อแม่ของเด็กหญิงอนุญาตให้ทั้งคู่อยู่ด้วยกัน ซึ่งเด็กหญิงกินยาคุมกำเนิดได้เพียง 5 เม็ดแล้วลืม ต่อมาจึงตั้งครรภ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10: เป็นเด็กหญิงจังหวัดอุบลราชธานี อายุ 13 ปี พักอยู่กับตาและยาย เรียนหนังสือชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามีอายุ 20 ปี มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่บ้านของสามีในวันวาเลนไทน์ หลังจากนั้นนัดพบกันที่บ้านฝ่ายชายในช่วงกลางวันเป็นระยะ ๆ ต่อมาผู้ใหญ่รับรู้จึงได้รับอนุญาตให้อยู่ด้วยกันโดยยังไม่แต่งงาน เมื่อเด็กหญิงตั้งครรภ์จึงตัดสินใจแต่งงานและพักการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12: เป็นเด็กหญิงชาวจังหวัดบุรีรัมย์ อายุ 14 ปี พักกับยาย เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สามีเป็นนักเรียนรุ่นพี่ อายุ 18 ปี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเดียวกัน ทั้งคู่มีเพศสัมพันธ์ที่บ้านสามี ต่อมาจึงตั้งครรภ์โดยเด็กหญิงรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์เมื่อถูกคั่น หลังจากนั้นประมาณ 2 สัปดาห์ ได้คลอดบุตรปกติ เพศหญิง น้ำหนัก 2,300 กรัมทำให้ต้องเข้าตู้อบ 10 วัน เพราะน้ำหนักตัวน้อย หายใจเร็ว หลังคลอดเด็กหญิงต้องเตรียมตัวสอบภาคเรียนปลายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรณีผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 ตั้งครรภ์และคลอดระหว่างเรียน ทำให้คณะครูในโรงเรียนต้องจัดประชุม ทบทวนสิทธิของเด็กหญิงในการเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนที่จะอนุญาตให้เรียนต่อที่โรงเรียนเดิมได้ แต่เด็กหญิงรู้สึกขาดความมั่นใจ อายุที่ตัวเองท้องและมีลูกขณะเรียน จึงย้ายไปเรียนที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยพักกับแม่ของตนเอง แต่ส่งลูกสาวไปให้ลุงที่จังหวัดบุรีรัมย์ดูแล

ส่วนสามของเด็กหญิงไม่ได้เรียนต่อหลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แต่ย้ายไปทำงานในโรงงาน ดังนั้น ทั้งเด็กหญิง สามี และลูก จึงแยกกันอยู่

1.4 ผู้ที่พหุอาศัยกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือญาติ

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1: เป็นเด็กหญิงจังหวัดอุดรธานี อายุ 12 ปี เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พักอยู่กับพ่อแม่ของพ่อเลี้ยง ต่อมาถูกพ่อของพ่อเลี้ยงใช้กำลังบังคับจนสำเร็จความใคร่ในห้องพัก พร้อมทั้งข่มขู่ไม่ให้บอกใคร ทำให้เด็กหญิงตั้งครรภ์และไม่กล้าบอกผู้อื่น ฝ่ายชายให้เด็กหญิงกินยาขับเลือดเพื่อยุติการตั้งครรภ์แต่ไม่ได้ผล เมื่อเด็กหญิงตั้งครรภ์ 6 เดือน ไม่สามารถปิดบังการตั้งครรภ์จึงสารภาพกับพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ ต่อมาญาติผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กหญิงทำแท้งที่คลินิก แต่อายุครรภ์เกิน 4 เดือน คลินิกทำแท้งจึงแนะนำให้ไปทำแท้งที่กรุงเทพฯ แต่พ่อแม่ของเด็กหญิงไม่เห็นด้วย เพราะอาจเป็นอันตราย จึงยกเลิกการทำแท้ง หลังจากนั้นเด็กหญิงพักการเรียนและไปฝากท้องส่วนแม่ของเด็กหญิงต้องการยกลูกให้คนอื่นเลี้ยงแล้วย้ายกลับไปเรียนต่อ

สรุป จากการศึกษาวิถีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ พบว่า เด็กหญิงพักอยู่กับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด 7 ราย พักอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม 1 ราย พักอยู่กับญาติ 4 ราย และพักอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือญาติในฐานะผู้ปกครอง 1 ราย เด็กหญิงที่อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองที่มีลักษณะแตกต่างกัน ล้วนมีโอกาสเกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศที่นำไปสู่การตั้งครรภ์ได้ พฤติกรรมไม่เที่ยวเตร่หรือการไปโรงเรียนสม่ำเสมอของเด็กหญิงไม่ได้ยืนยันความปลอดภัยจากการตั้งครรภ์ในวัยเยาว์ เพราะมีเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์เพียง 2 ราย (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 และ 7) ที่มีพฤติกรรมเที่ยวเตร่กลางคืนและออกจากบ้านไปพักค้างที่บ้านเพื่อนอยู่เนื่อง ๆ ทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถสังเกตพบพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็ก เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ส่วนมากเกิดขึ้นในช่วงเวลากลางวันที่บ้านฝ่ายชายหรือบ้านของเด็กหญิง ซึ่งเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่เด็กหญิงวัยเรียนต้องไปโรงเรียน ระยะเวลาที่คบหากันก่อนที่จะมีเพศสัมพันธ์เริ่มตั้งแต่ 2 สัปดาห์ขึ้นไป

2. วิถีชีวิตของเด็กหญิงวัยเยาว์กับระบบการศึกษา เด็กหญิงวัยเยาว์เป็นช่วงที่อยู่ระหว่างการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามระบบการศึกษาไทย แต่เด็กหญิงที่ศึกษา 13 ราย กำลังเรียนระดับมัธยมต้นเพียง 9 ราย อีก 3 ราย ทำงานแล้ว โดยรับจ้างก่อสร้างเช่นเดียวกับผู้ปกครอง 2 รายและช่วยญาติค้าขาย 1 ราย ต่อมาเมื่อเด็กหญิงเกิดการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ได้เรียนรู้ประสบการณ์ทางเพศและตั้งครรภ์ โดยที่สังคมไทยทั่วไปยังไม่ยอมรับเรื่องการเรียนขณะตั้งครรภ์ เด็กหญิงที่ตั้งครรภ์จึงตัดสินใจเรื่องการเรียนตามความพร้อมของตนเอง ลักษณะของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์จึงจำแนกตามวิถีชีวิตด้านการศึกษาได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มที่ไม่เรียนหนังสือทั้งระยะก่อนและหลังตั้งครรภ์ จำนวน 3 ราย โดยลาออกจากโรงเรียนในช่วงประถมศึกษาตอนปลาย 2 ราย (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 และ 9) และลาออกเมื่อเรียนจบ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ราย (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8) เนื่องจากความไม่พร้อมด้านเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัว เด็กหญิงกลุ่มนี้ต้องทำงานประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัว ก่อนที่ตนเองจะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ การที่เด็กหญิงออกนอกระบบการศึกษาและได้ช่วยเหลือครอบครัวประกอบอาชีพเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ในครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวยอมรับการมีสามีและการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรของเด็กหญิงวัยเยาว์ ทั้งยังสนับสนุนให้เด็กหญิงแยกครอบครัวไปอยู่กับสามีเพื่อวางแผนความเป็นอยู่ในครอบครัวใหม่ จากสถานะทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดด้านภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้เด็กหญิงวัยเยาว์กลุ่มนี้ไม่สนใจที่จะเรียนหนังสือต่อ แต่ด้วยระดับการศึกษาต่ำ เด็กหญิงจึงรอคอยให้ตนเองอายุครบ 15 ปี เพื่อสมัครงานตามคุณสมบัติซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ในครอบครัวสำหรับการเลี้ยงดูบุตร

2.2 กลุ่มที่เรียนหนังสือทั้งระยะก่อนและหลังตั้งครรภ์ จำนวน 2 ราย โดยรายแรก (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) มารดาทราบว่าบุตรสาวตั้งครรภ์เมื่ออายุครรภ์ได้ 6 เดือน จึงวางแผนให้พักการเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนแรกที่โรงเรียนเดิม จากนั้นรอให้คลอดบุตรแล้วย้ายโรงเรียนเพื่อกลับไปเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่โรงเรียนใหม่โดยปกปิดเรื่องการตั้งครรภ์ ส่วนอีก 1 ราย (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12) เด็กหญิงรู้ว่าตั้งครรภ์เมื่อถูกค้นในช่วงที่อายุครรภ์ได้ 8 เดือน ตรงกับการสอบภาคเรียนที่ 2 ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ส่วนผู้ปกครองและครูรู้ว่าเด็กหญิงมีครรภ์ในวันที่เด็กหญิงคลอดบุตร ซึ่งเป็นช่วงที่โรงเรียนปิดภาคเรียนจึงไม่ต้องลาหยุดหรือพักการเรียน แต่ได้เตรียมย้ายไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนอื่นเช่นเดียวกัน เพราะรู้สึกอายที่ตนเองตั้งครรภ์และมีบุตรในวัยเรียน

2.3 กลุ่มที่ย้ายจากโรงเรียนภาคปกติไปเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ในระยะหลังตั้งครรภ์ จำนวน 3 ราย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 (กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนแรก) ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 (กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่สอง) และผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 (กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่สอง) เด็กหญิงกลุ่มนี้ยังต้องการเรียนต่อ แต่ไม่ต้องการเรียนในภาคปกติเช่นเดิม เพราะคิดว่าตนเองแตกต่างจากเพื่อนนักเรียน เนื่องจากมีประสบการณ์ตั้งครรภ์ในวัยเรียน และควรรับผิดชอบเลี้ยงดูด้วยตนเองให้มากที่สุด ขณะเดียวกันก็คิดถึงการศึกษาเพื่อนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ เด็กหญิงกลุ่มนี้มีสามีและครอบครัวให้การสนับสนุนด้านการเรียน เพราะต้องมีผู้เลี้ยงดูทดแทนตนเองขณะที่เด็กหญิงไปเรียนหนังสือต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งในระยะก่อนการตั้งครรภ์ พบว่า ครอบครัวของเด็กหญิงรายที่ 6 และ 10 ได้ดูแลเด็กหญิงตั้งแต่วัยที่เริ่มคบกับสามี โดยผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 ให้หมั่นกันตามประเพณีเมื่อสังเกตพบว่าเด็กหญิงสนิทสนมกับฝ่ายชายมาก ส่วนผู้ปกครองของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 อนุญาตให้เด็กหญิงและสามีอยู่ด้วยกัน โดยยังไม่แต่งงานเมื่อรู้ว่าทั้งคู่มีเพศสัมพันธ์กันแล้ว

2.4 กลุ่มที่ยังไม่มีแผนการเรียนต่อ จำนวน 5 ราย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, 4, 5, 7, และ 13 โดยผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 และ 13 เป็นผู้ที่ไม่สนใจการเรียนอยู่เดิม ประกอบกับสามีของเด็กหญิงทั้งสองคนอยู่ในวัยทำงาน ประกอบอาชีพมีรายได้สม่ำเสมอ รับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครอบครัว เด็กหญิงจึงไม่กังวลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ส่วนผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 และ 7 เด็กหญิงต้องการเรียนหนังสือแต่ครอบครัวไม่สนับสนุน เพราะไม่พอใจที่เด็กหญิงตั้งครรภ์ในวัยเรียน สำหรับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 เป็นเด็กหญิงที่ต้องการเรียนต่อ แต่ครอบครัวตนเองยากจน และตนเองมาพักอยู่กับครอบครัวของสามี ต้องเลี้ยงลูกด้วยตนเอง เพราะสามียังอยู่ในวัยเรียนเช่นเดียวกัน ทั้งคู่ต้องพึ่งพาผู้ปกครองเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงลูก รวมทั้งค่าเล่าเรียนของสามี ดังนั้น เด็กหญิงจึงไม่ได้รับการสนับสนุนด้านการเรียน

สรุป การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์เกิดขึ้นกับเด็กหญิงกลุ่มที่อยู่ระหว่างการศึกษาและเด็กหญิงที่ลาออกจากโรงเรียนแล้วด้วยเหตุผลอื่นก่อนการตั้งครรภ์ แสดงว่า พัฒนาการทางเพศของเด็กหญิงวัยเยาว์ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้อง เด็กหญิงมีทางเลือกในการแก้ปัญหาแตกต่างกันตามความช่วยเหลือของบุคคลแวดล้อมตนเอง อย่างไรก็ตาม เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์กลุ่มที่ศึกษาทั้ง 13 ราย ล้วนก้าวข้ามพัฒนาการตามวัยที่มีความเสี่ยงต่อการปรับตัวและการดำรงชีวิตด้วยการไม่ทำแท้ง แต่เลือกการตั้งครรภ์ต่อจึงต้องปรับบทบาทตนเองเพิ่มขึ้นจากการเป็นเด็กหญิงทั่วไป ในความดูแลของผู้ปกครองและป็นนักเรียนแล้วยังต้องทำหน้าที่เป็นภรรยา และเป็นแม่ในวัยเยาว์ด้วย ประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้นและการปรับตัวของเด็กหญิงที่เนื่องมาจากการตั้งครรภ์เป็นการเรียนรู้จากชีวิตจริงของเด็กหญิงที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดูแลเด็กหญิงรายอื่นในสังคมต่อไป

ประสบการณ์การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์

ประสบการณ์การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ ประกอบด้วย ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ สถานที่ที่ใช้ในการมีเพศสัมพันธ์ ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ ซึ่งหมายถึง แหล่งความรู้ วิธีการเข้าถึงข้อมูล และการรับรู้ข้อมูล การวางแผนการมีเพศสัมพันธ์ การป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งสะท้อนถึงการนำความรู้ด้านการคุมกำเนิดไปสู่การปฏิบัติ การรับรู้การตั้งครรภ์ที่บ่งบอกถึงความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางเพศของเด็กหญิง การตรวจยืนยันการตั้งครรภ์ และการยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งแสดงถึงความเชื่อ อิทธิพลจากพฤติกรรมเลียนแบบในสภาพแวดล้อมที่เด็กหญิงเติบโตขึ้นมา ดังข้อสรุปในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ข้อมูลประสบการณ์การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

ลำดับ ผู้ให้ ข้อมูล	อายุ (ปี)	ประสบการณ์ การมี เพศสัมพันธ์	สถานที่ที่มี เพศสัมพันธ์ ครั้งแรก	เวลาที่มี เพศสัมพันธ์ ครั้งแรก	การป้องกันการ ตั้งครรภ์	วิธีที่ใช้ในการยุติ ตั้งครรภ์
1	12	ถูกล่วงละเมิด ทางเพศ	ที่พักของทั้งคู่	เช้ามืด	ไม่ป้องกัน	กินยาขับเลือดเป็น แคปซูล ไม่ทราบชื่อ
2	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางวัน	ถุงยางอนามัย	ไม่ดำเนินการ
3	15	ยินยอม	โรงแรม	กลางคืน	ยาเม็ดคุมกำเนิด	ไม่ดำเนินการ
4	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายหญิง	กลางวัน	หลังข้างนอก	กินสตรียาโล
5	12	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางคืน	ไม่ป้องกัน	ไม่ดำเนินการ
6	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายหญิง	กลางคืน	ยาเม็ดคุมกำเนิด	ไม่ดำเนินการ
7	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางคืน	ถุงยางอนามัย	1. ดื่มเหล้าขาวผสม ยาต้มใจ 2. กินยาสตรียาโล
8	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางวัน	ยาเม็ดคุมกำเนิด	ไม่ดำเนินการ
9	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางคืน	ยาเม็ดคุมกำเนิด	ไม่ดำเนินการ
10	13	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางวัน	ไม่ป้องกัน	ไม่ดำเนินการ
11	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางวัน	ถุงยางอนามัย	ไม่ดำเนินการ
12	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางวัน	ไม่ป้องกัน	ไม่ดำเนินการ
13	14	ยินยอม	บ้านฝ่ายชาย	กลางคืน	ยาเม็ดคุมกำเนิด	ไม่ดำเนินการ

จากตารางที่ 10 พบว่า เด็กหญิงยินยอมมีเพศสัมพันธ์ทุกราย ยกเว้นรายที่ 1 ซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ และ 9 ใน 13 ราย เลือกบ้านฝ่ายชายเป็นสถานที่ที่มีความสัมพันธ์ทางเพศ โดยมีการใช้ถุงยางอนามัยและยาเม็ดคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ 9 ใน 13 ราย เช่นเดียวกัน

1. ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ เกิดได้ 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ การมีเพศสัมพันธ์กับสามีที่เป็นคนรัก ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลทุกราย (ยกเว้นรายที่ 1) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความยินยอมของทั้งสองฝ่าย แม้ว่าเด็กหญิงบางรายจะปฏิเสธในเบื้องต้น แต่จากการโน้มน้าวของฝ่ายชายทั้งโดยคำพูดและการกระทำในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกทำให้เด็กหญิงยินยอมมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกและครั้งต่อมา เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ในช่วงแรกเด็กหญิงบางคนปฏิเสธความจริงโดยพยายามบอกตัวเองว่าไม่ได้ท้อง เด็กหญิงอีกกลุ่มหนึ่งยอมรับว่าตนเองท้องแต่ต้องการเก็บเรื่องการตั้งครรภ์ไว้เป็นความลับ โดยบุคคลที่เด็กหญิงต้องการบอกให้รู้เป็นคนแรกได้แก่สามี เพราะต้องการประเมิน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และลูกในครรภ์ แล้วจึงร่วมกันวางแผนการดูแลสุขภาพขณะตั้งครรภ์ สำหรับการเปิดเผยกับบุคคลอื่นเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ รูปร่างเปลี่ยนแปลงจากการตั้งครรภ์ ลักษณะการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกแบบที่สอง คือ การมีเพศสัมพันธ์กับญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ปกครองของเด็กหญิง ซึ่งเกิดกับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 แม้ว่าเด็กหญิงไม่ยินยอม แต่สถานการณ์ครั้งแรกเกิดขึ้นในช่วงที่ไม่มีบุคคลอื่นอยู่ใกล้เคียง ไม่มีผู้ให้ความช่วยเหลือ หลังจากนั้นเหตุการณ์เกิดขึ้นหลายครั้งภายใต้การข่มขู่ ทำให้เด็กหญิงรู้สึกเกรงกลัวฝ่ายชาย รู้สึกผิด จึงไม่กล้าบอกครอบครัว จนกระทั่งร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงจากการตั้งครรภ์ชัดเจนไม่สามารถปกปิดได้ ครอบครัวจึงมีโอกาสนำความช่วยเหลือ ซึ่งมีทั้งคำแนะนำให้ตั้งครรภ์ต่อไปโดยสนับสนุนเรื่องการฝากครรภ์ร่วมกับการพักการเรียน ส่วนคำแนะนำให้ยุติการตั้งครรภ์เน้นวิธีต่าง ๆ ในการยุติการตั้งครรภ์

“พอหนูรู้ว่าตัวเองท้อง หนูก็ตกใจ แล้วก็สงสัยเหมือนกันว่าแฟนหนูคิดยังไง แล้วยังคนอื่นอีก เขาคิดยังไง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“หนูกลัวแม่รู้ หนูคอยคิดและบอกตัวเองว่าไม่ได้ท้อง ๆ ไม่น่าเป็นไปไม่ได้ที่จะท้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“ตอนที่หนูรู้ว่าท้อง หนูกลัวครอบครัวรู้ ยิ่งตอนที่ยังไม่ได้บอกใคร หนูเครียดมาก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

2. สถานที่ที่ใช้ในการมีเพศสัมพันธ์ เด็กหญิงส่วนมากมีเพศสัมพันธ์กับสามีที่บ้านของฝ่ายชาย ทั้งคู่นัดหมายกันตามโอกาสที่สะดวกในวันหยุดเสาร์อาทิตย์หรือวันธรรมดา โดยเด็กหญิงแต่งตัวออกจากบ้านเหมือนไปโรงเรียนและกลับบ้านตามเวลาเลิกเรียนตามปกติ ผู้ปกครองจึงไม่สงสัย ยกเว้นผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, 3, 4 และ 6 ที่เลือกใช้สถานที่อื่นในการมีเพศสัมพันธ์ ได้แก่ คู่มือของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 เลือกใช้น้องของเด็กหญิงที่พักอาศัยร่วมบ้านเดียวกัน เนื่องจากเป็นเด็กหญิงที่อยู่ในปกครอง โดยเลือกเวลาช่วงเช้ามีดื่มน้ำที่ภรรยาของฝ่ายชายออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน คู่มือของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 เลือกมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกที่โรงแรมขณะที่พาเด็กหญิงและเพื่อน ๆ ไปเที่ยวต่างจังหวัด คู่มือของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 เลือกใช้บ้านของเด็กหญิงในช่วงกลางวันของวันเสาร์และวันอาทิตย์ ซึ่งผู้ปกครองออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน และคู่มือของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6 เลือกใช้บ้านของเด็กหญิงในช่วงกลางคืนที่ผู้ปกครองไปพักผ่อนที่บ้านญาติ หลังจากมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก พบว่าเด็กหญิงส่วนมากแลกเปลี่ยนประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนสนิท

“...ตอนที่เกิดเหตุการณ์ก็ไม่มีใครอยู่บ้าน ก็มีน้องกับหลานและก็มีหนู แล้วหลานก็ ไม่รู้เรื่อง น้องหนู 3 ขวบอีกคนที่ 4 ขวบ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“เหตุการณ์เกิดขึ้นครั้งแรกที่บ้านเค้าละคะ...เป็นวันเสาร์ ไปเที่ยวห้างก็เลย แล้วแวะไปบ้านเค้าจะไปไหว้แม่เค้า ก็แม่เค้าเลิกงาน 5 โมงเย็น ..ก็ช่วงบ่าย ๆ ไปรอก่อนแม่มา.. แล้วก็มီးอะไรกันละคะก็กลัวท้องเหมือนกัน แต่ก็ให้เค้าใส่ถุงยางอนามัย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ตอนที่หนูมีอะไรกับแฟนครั้งแรกเนี่ยที่เชียงใหม่ละคะ เค้ามาที่เชียงใหม่แล้วก็พาไปเที่ยว ตอนนั้นมีลอยกระทง เลยไปเที่ยวกันดึกกลับบ้านเข้าบ้าน ไม่ได้ บ้านปิดประตูหมด ไม่ได้เข้าบ้านเลยไปที่โรงแรม มีกันหลายคนคะ ไปกันเป็นกลุ่ม ไปกัน 4-5 คู่เนี่ยละ ไปนอนที่โรงแรมห้องนึง 2 คู่ ทั้งหมดรู้จักกัน เพราะเป็นเพื่อนของหนู เราเป็นเพื่อนกันทั้งที่หมู่บ้านและที่โรงเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“...ตอนแรกเขามาจีบหนูก็ไม่ได้ชอบเขา ตอนหลังเขามาติดบ๊อย ๆ ก็เลยเป็นแฟนกัน แต่หนูไม่ให้เขาไปที่บ้าน เขาเคยขอไป หนูไม่ให้ไป (ร้องไห้)... หนูกลัวว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่ตอนหลังเขาก็ไปจนได้ พ่อแม่หนูไม่อยู่บ้าน พ่อทำงาน โรงงานทุกวัน แม่ขายของในตลาดนัด ตกลงมันก็เกิดขึ้น ตอนแรกหนูกลัวว่าจะท้อง คิดเหมือนกันว่าอาจจะท้องได้ แต่แฟนบอกว่าไม่เป็นอะไรหรอก ไม่ท้องหรอก หนูก็เชื่อเขา หนูคอยสังเกตว่าหลังจากนั้นประจำเดือนมาไหม พอประจำเดือนมา มันก็ผ่านไป ตอนหลังมันก็เกิดขึ้นอีกเรื่อย ๆ หลายครั้ง ไม่ได้นับ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“...หลังจากที่คบกับเขา ประมาณ 2-3 สัปดาห์ ชอบเขามากจึงไปเที่ยวที่บ้านและพักค้างกับเขา ครั้งแรกที่ไม่ม่เพศสัมพันธ์กัน... แต่ครั้งที่ 2 ถึงได้มี ตอนนั้นนะเขาอายุ 20 ย่าง 21 ทำงานแล้ว...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“ก็วันนั้นไม่ได้ป้องกัน ก็อาจจะเป็นเพราะตอนนั้น ไม่มีด้วยแหละ ไม่มีถุงยางก็เลย ก็ไม่รู้ก็เพราะว่าครั้งแรกหนูก็ไปคิดแล้วว่าจะเป็นไรรีเปล่า หนูก็คิดว่าไม่เป็นไรหรอกเดี๋ยวก็มาเอง ไม่เป็นไรหรอกเดี๋ยวมันสักี่มาแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

จากข้อมูล พบว่า การมีเพศสัมพันธ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์เกิดขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อม การถูกโน้มน้าว โดยไม่มีการวางแผนมีบุตร แต่ไม่ตั้งใจคุมกำเนิด แม้ว่าเด็กหญิงจะรู้สึกรังเกียจกับการมีเพศสัมพันธ์ แต่เด็กหญิงก็มีเพศสัมพันธ์กับฝ่ายชายต่อเนื่องทั้งที่สมัครใจและไม่สมัครใจ

3. ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ เด็กวัยรุ่นแสวงหาความรู้ และบทบาทเกี่ยวกับเพศจากแหล่งความรู้เรื่องเพศ ได้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อน หนังสือ และสื่อ นอกจากนี้ วัยรุ่นยังมีความสนใจและต้องการอยู่ใกล้ชิดสนิทสนมกับเพศตรงข้าม บางครั้งความรู้สึกผูกพันรักใคร่มีมากจนไม่มีเวลาคิดถึงเรื่องอื่น ๆ ซึ่งก็มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล วัยรุ่น

ส่วนใหญ่คิดเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ ด้วยความอยากรู้อยากเห็นและความสนใจในความแปลกของเพศตรงข้ามซึ่งมีธรรมชาติของการเจริญเติบโตด้านร่างกายที่แปลกไปจากตน

“มีวิธีโอบมาให้อุ้มเลยอะไอย่างเนี้ย ให้เห็นว่าเวลาคลอดทรมานนะอะไอย่างเนี้ย แบบว่าให้ผู้หญิงกลัว ใจผู้ชายไม่เท่าไรหรอก เพราะว่าผู้ชายมันมีอยู่แล้ว ให้ผู้หญิงกลัว ไม่กล้าเพราะเห็นเลือดไหลออกมาทางนี้นะอะไอย่างเนี้ย ทำให้ผู้หญิงกลัวก่อน แล้วจะได้ไม่ยอม” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2551)

ที่โรงเรียน เด็กหญิงและเด็กชาย พุดคุยเรื่องเพศสัมพันธ์ ประสบการณ์ทางเพศที่ได้รับและจินตนาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กหญิงต้องตอบคำถามเพื่อน ๆ ว่ายังรักษาความบริสุทธิ์อยู่หรือไม่ นอกโรงเรียน เด็ก ๆ พบเห็นเรื่องเพศจากสื่อ ทั้งสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต คลิปวิดีโอ บทเพลงสตริง และภาพยนตร์ หรือส่งตรงมาที่บ้านทางโทรทัศน์ สื่อที่เด็กได้พบล้วนมีแต่ด้านความสุข ความสนุกสนาน ความดึงดูดใจของความรักและเพศสัมพันธ์ จนดูเป็นเรื่องปกติที่ทุกคนกำลังทำ และจำเป็นต้องแสวงหา

“คำถามที่จะคอยถามเพื่อน ๆ ถ้ารู้ว่าใครไปมีอะไรกัน ก็ถามว่า แล้วมีจะมีอะไรกัน มีใส่ถุงยางกันรึเปล่าเค้าก็บอกว่าใส่” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ในกลุ่มของเพื่อน มีหลายคนที่มีเพศสัมพันธ์กันแต่เขาไม่ท้อง บางคนก็ไปเอาออก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

ข้อค้นพบจากผู้ให้ข้อมูลหลายราย พบว่า เด็กหญิงวัยเยาว์มีความรู้ความเข้าใจไม่ถูกต้องเรื่องเพศสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ เมื่อเด็กหญิงมีข้อสงสัยก็ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้ ทั้ง ๆ ที่การเปลี่ยนแปลงทางเพศของเด็กหญิงวัยเยาว์ทำให้เด็กหญิงที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้คุมกำเนิดสูงมาก ส่วนบุคคลที่เด็กหญิงปรึกษาหารือเรื่องการตั้งครรภ์มากที่สุดตามลำดับ ได้แก่ สามีนหรือผู้ที่ตนเองมีเพศสัมพันธ์ เพื่อน และบุคคลในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าแหล่งข้อมูลจะเป็นใครก็ตาม การตัดสินใจของเด็กหญิงวัยเยาว์ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิม วัฒนธรรมประเพณี การรับรู้ประสบการณ์การแก้ปัญหาของเพื่อนบ้านหรือเพื่อนร่วมงานที่ตนเองรู้จักคุ้นเคย ก่อนที่จะเลือกวิธีปฏิบัติเสมอ ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีผู้เสนอวิธีการให้ความรู้เพื่อสร้างความตระหนักให้เด็กหญิงวัยเยาว์หลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสม

“คือว่าเราจะท้องเนี้ยก็ต้องมีความเต็มใจ แต่ว่าหนูไม่ได้เต็มใจ...แล้วก็คิดว่าน่าจะเป็นประจำเดือนถึงจะท้องได้...ตอนนั้น หนูกังวลว่า ถ้ามีอะไรกันตอนที่เป็นประจำเดือน ใส่อันนั้นแล้วมันจะทะลุหรือเปล่า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“หนูรู้ว่ามิเพศสัมพันธ์ทำให้มีลูกได้ แต่ไม่เคยคิดว่าหนูเป็นเด็กแล้วจะท้องได้ไม่รู้ว่าจะลูกจะเป็นยังงี้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“ก็เป็นประจำเดือนหลังวันเกิดก็แถมไม่กี่ครั้งนะคะแต่ว่ามันท้องเลย มีอะไรกัน ไม่หลายครั้งนะคะ ไม่ถึง 10 ครั้งด้วยซ้ำ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

จากข้อค้นพบ พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา ทำให้เด็กหญิงคิดว่าการมีเพศสัมพันธ์โดยที่ตนเองเป็นเด็กแม่ไม่ได้ป้องกันก็ไม่ทำให้ตนเองตั้งครรภ์หรือมีบุตรได้ และยังพบว่า ไม่มีเด็กหญิงวัยเยาว์รายใดเลือกปรึกษาปัญหาด้านเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์กับครูหรือนุเคราะห์อื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยตระหนักว่าข้อมูลนี้ควรนำไปสู่การวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสุขภาพของเด็กหญิงวัยเยาว์ต่อไป

4. การวางแผนเรื่องเพศสัมพันธ์ เด็กหญิงวัยรุ่นหลายคนที่มีเพศสัมพันธ์มักเชื่อ หรือหวังว่าตัวเองจะไม่ตั้งครรภ์ ตนเองยังเด็กเกินไปที่จะตั้งครรภ์ บางคนรู้เรื่องเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิด แต่ไม่ต้องการใช้เพราะรู้สึกอึดอัดใจ ลำบากใจ หรืออับอายที่จะพูดเรื่องการคุมกำเนิดกับผู้ชาย การไปพบแพทย์เพื่อขอคำแนะนำเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่ดี ผลแทรกซ้อนเรื่องกลิ่นใต้อาเจียน ใจสั่น ฯลฯ ยังเป็นเรื่องยากและน่ากลัวเกินไปสำหรับเด็ก การหยุดคุมกำเนิดจึงเป็นสิ่งที่ง่ายที่สุดในการตัดสินใจ ซึ่งเด็กหญิงส่วนใหญ่มีความกลัวที่จะถามพ่อแม่เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ แต่กล้าทดลองมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน เด็กหญิงบางคนไม่ต้องการคุมกำเนิด เพราะอาจทำให้ฝ่ายชายคิดว่าตนเองเคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก่อน ในด้านการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของเด็กหญิงวัยเยาว์ ประกอบด้วย ความปลอดภัยจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งไม่พบเด็กหญิงวัยเยาว์ติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์จากคู่นอนที่มีเพศสัมพันธ์ด้วย และการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งทุกรายให้ข้อมูลว่าไม่มีการวางแผนการมีเพศสัมพันธ์ล่วงหน้าจึงไม่ได้เตรียมคุมกำเนิด แต่มีบางคู่ที่มีถุงยางอนามัยใช้ในการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ขณะที่บางคู่ไม่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการเตรียมถุงยางอนามัยของฝ่ายชาย ยกเว้นผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 ที่เด็กหญิงเป็นผู้พกถุงยางอนามัยติดตัวด้วย เนื่องจากชอบเที่ยวเตร่กับเพื่อนชายอยู่เสมอ เด็กหญิงกลุ่มที่ศึกษาทุกรายจึงมีความเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ตั้งแต่ครั้งแรกที่มีเพศสัมพันธ์ไม่ปลอดภัย โดยระยะเวลาที่มีเพศสัมพันธ์ถึงตั้งครรภ์แตกต่างกันรายบุคคล

“หนูไม่รู้เลยว่าเข้าไปนอนพักคืนนี้เราต้องมียะไรกัน ตอนมียะไรกันในห้องโรงแรม ห้องเดียวกัน มองไม่เห็นกันเพราะมันมืดแล้วละ นอนกันประมาณตี 1 ตี 2 หนูก็เห็นว่าเพื่อนหลับแล้วเพื่อนก็คงไม่เห็นก็เลยมียะไรกัน ตอนนั้นหนูไม่ได้คิดอะไรหึหึ (หัวเราะ) แต่ความรู้สึกของหนู หนูก็ว่าหนูเต็มใจ แฟนหนูใช้ถุงยางอนามัยละ แต่หนูไม่รู้ว่าเป็นเตรียมมา หรือเพิ่งไปซื้อมา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“หนูไปเรียนหนังสือแล้วก็เจอกันเข้า อย่างว่าแหละเด็กวัยรุ่นน่ะ ตอนที่รู้ว่าท้อง
ตอนนั้นเรียน ม.1 ไม่ได้คม ไม่ได้อะไรเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2551)

ลักษณะที่ 1: การตั้งครุฑเนื่องจากทั้งคู่ไม่ได้คุมกำเนิด กรณีเด็กหญิงวัยเยาว์และสามีไม่ต้องการมีบุตร แต่ไม่มีการคุมกำเนิดโดยวิธีใด ๆ เพราะขาดความรู้ที่ถูกต้อง โดยคิดว่าจำนวนครั้งที่สัมผัสกันจะมีผลให้เกิดการตั้งครุฑ ซึ่งได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10 และ 12

“...ที่ตั่งท้องครั้งนี้ยังไม่ได้วางแผนจะมีลูก เมื่อก่อนใช้ถุงยางอนามัย พออยู่ด้วยกัน

ลักษณะที่ 2: การตั้งครรภ์เนื่องจากทั้งคู่ไม่คุมกำเนิดเพราะฝ่ายชายต้องการมีบุตร ได้แก่

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2: มีเพศสัมพันธ์กันครั้งแรกโดยที่สามีใส่ถุงยางอนามัย หลังจากนั้น มีเพศสัมพันธ์กันอีกหลายครั้ง ต่อมาแม่ของเด็กหญิงขอให้หมั้นกันไว้ก่อน เมื่ออยู่ด้วยกันฝ่ายชาย ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเพราะต้องการมีลูก และในที่สุดเด็กหญิงก็ตั้งครรภ์

“หนูท้อง เพราะแฟนอยากมีลูก แต่ใจหนูยังไม่พร้อม เพราะหนูคิดว่าหนูยังเด็ก พร้อมทั้ง ผู้ใหญ่ทั้ง 2 ทางเนอะ ก็ยังไม่อยากให้มีลูก สุดท้ายหนูก็ตั้งท้องและก็ไม่รู้หรอกว่าหนูท้อง จนกระทั่ง ลูกดิ้น พี่สาวถึงแนะนำให้หนูมาฝากท้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

ลักษณะที่ 3: การตั้งครรภ์ เพราะการคุมกำเนิดของฝ่ายหญิงล้มเหลว เด็กหญิงวัยเยาว์ ทุกรายไม่มีการวางแผนคุมกำเนิด แต่มีบางรายที่แฟนซื้อยาคุมกำเนิดมาให้ โดยไม่มีความรู้เรื่อง การกินยาคุมกำเนิดที่ถูกต้อง และบางรายแอบกินยาคุมกำเนิดไม่ให้ผู้ปกครองเห็น กลัวผู้ปกครองรู้ ความจริง ทำให้กินยาไม่ครบถ้วนและคุมกำเนิดไม่ได้ผล การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงส่วนใหญ่มี ความผิดพลาดอันเกิดจากความไม่เข้าใจในวิธีการที่ยุ่งยากเกินไปทำให้เกิดการตั้งครรภ์ เพราะแพ้ยา คุม กินยาคุมไม่ถูกวิธี กินยาคุมไม่ต่อเนื่องเพราะลืมกินยา และหยุดยาโดยไม่ใช้วิธีอื่น เช่น ยา คุมกำเนิดชนิดเม็ด ต้องกินทุกวันและเป็นไปตามลำดับเม็ดยา การลืมกิน 2-3 วัน ทำให้ตั้งครรภ์ได้ ส่วนการใช้ยาคุมกำเนิดชนิดหลังมีเพศสัมพันธ์ต้องกินอย่างรวดเร็วหลังมีเพศสัมพันธ์ (ส่วนยาฉีด คุมกำเนิดเป็นข้อห้ามสำหรับเด็กในทางการแพทย์) ผู้ให้ข้อมูลฝ่ายหญิงที่คุมกำเนิดล้มเหลว ได้แก่ รายที่ 3, 5, 6, 8, 9 และรายที่ 13

“ถุงยางนี่ หนูไม่เคยใช้ ตอนนั้นกินยาคุม ตอนมีอะไรครั้งแรกก็กินไปเรื่อย ๆ ประมาณ 4-5 เดือนได้ พอลืมกินยาแค่ 2 วันเท่านั้น ก็ท้องเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“ตอนนั้น ยังไม่คิดจะมีลูก ตอนแรกก็ไปซื้อยาคุมมา เพราะ ไปปรึกษาแม่แล้ว แม่ก็บอก ให้ไปซื้อยาคุมมากิน แต่กินแล้วเวียนหัวหนูก็ไม่ได้กินอีกเลยหยุดยา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“...ที่ตั้งท้องไม่ได้ตั้งใจมีลูกตอนนี้ ตอนแรกยังอยู่ที่บ้านขอนแก่น ก็กินยาคุมประมาณ 1 ปี แล้วย้ายตามพ่อแม่มาทำงานก่อสร้าง หนูเลยหาซื้อยาคุมแบบเดิมไม่ได้ ก็ซื้อยาคุมไดแอนกิน แต่แพ้ยา คลื่นไส้อาเจียนมา เลยไม่คุมต่อ หลังจากนั้นไม่นานก็ท้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“หนูไม่เคยรู้จักยาคุมมาก่อน ไม่รู้ว่ายาคุมแผงหนึ่งมีกี่เม็ด ไม่ได้สังเกต ไม่ได้นับ หนูไม่รู้ว่า ต้องกินยาคุมตอนไหน ไม่เข้าใจเรื่องการกินยาคุม ไม่รู้ว่าที่จริงต้องกินกี่เม็ด ก็วัน ถึงจะป้องกัน ไม่ให้เราท้อง ที่คบกันตอนแรกหนูคิดเองว่าอยากคุม ยังไม่อยากมีลูก ก็ให้แฟน ไปซื้อยาคุมที่ร้าน ขายยาให้ ที่ร้านขายยาก็ไม่เห็นเค้าพูดอะไรเลย เรามาถึงบอกว่าซื้อยาคุม เค้าก็บอกว่ามันแพงยา

เอาไปกินเลย หนูเลยคิดว่ากินตอนเช้าก็แล้วกัน สะดวกดี เริ่มกินยาคุมแผงแรกได้ 5 เม็ด หนูลืม จึงไม่ได้กินอีก แล้วปล่อยเลยตามเลยนานถึง 5 เดือน ในช่วงนี้ไม่ท้องเอง หนูก็ไม่ได้ใช้วิธีอื่นเลย อยุ่ย่างก็ไม่ได้ใช้ พอมาตอนนี้อยู่ ๆ ก็ท้องเอง ที่จริงถ้าหนูเข้าใจวิธีการกินยาคุมมากกว่านี้ หนูจะ ตั้งใจกินยาคุม เพราะหนูยังไม่พร้อมที่จะมีลูก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“พี่เค้าบอกว่าไม่อยากให้มีลูกตอนนี้ รอให้หนูอายุ 21 ก่อนค่อยมีลูก.. หนูเลยกินยาคุม มาปีกว่า แต่พอพี่ไปต่างจังหวัดบ่อย ๆ ไม่ค่อยอยู่บ้าน หนูเลยไม่ได้กินยา แค่เดือนกว่าเท่านั้น ก็ท้องเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“...กินยาคุม ก็กินทุกอย่างแหละ ตอนแรกซื้อของแอนนามากิน กินแล้วแพ้ยาคุม พอแพ้ เลยไม่คุม” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2551)

ลักษณะที่ 4: การตั้งครรภ์เพราะการคุมกำเนิดของฝ่ายชายล้มเหลวหรือไม่ต่อเนื่อง

ในระยะเริ่มต้น ฝ่ายชายได้สร้างความเชื่อมั่นให้เด็กหญิงไม่วิตกกังวลเรื่องการตั้งครรภ์ โดยการแสดงความรับผิดชอบเรื่องการคุมกำเนิด ซึ่งสำหรับฝ่ายชาย การใช้ถุงยางอนามัย สะดวก ต่อการคุมกำเนิดมากที่สุด แต่บางครั้งถุงยางอาจแตกหรือรั่วได้ หรือการสวมถุงยางเกิดขึ้นช้าเกินไป นอกจากนี้ผู้ชายส่วนใหญ่ขาดการเตรียมจัดหาไว้ล่วงหน้า ไม่ใช้ต่อเนื่องในการมีเพศสัมพันธ์ ครั้งต่อ ๆ มา หรือเพียงแต่นำถุงยางอนามัยออกมาให้ฝ่ายหญิงดูและสัญญาว่าจะใช้ถุงยางอนามัย เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ เช่น คู่ของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7 และ 11 แต่คู่ของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 เลือก วิธีการหลังขังนอก วิธีนี้ป้องกันการตั้งครรภ์ได้น้อยมาก เพราะอสุจิจะเดินทางออกมาจากถุงเก็บ ก่อนการหลังขังนอกระยะ แต่ในบางครั้งสามีของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ได้หลังขังในด้วย การคุมกำเนิด ทั้งสองวิธีจึงล้มเหลว เป็นเหตุให้เด็กหญิงตั้งครรภ์

“ปกติหนูคุมด้วยถุงยางอนามัย เลยไม่เชื่อว่าตัวเองจะท้อง ไม่เชื่อเลย แต่ที่จริงถุงยางหมด หนูเลยไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย 2 ครั้ง ครั้งแรกหนูก็ไปดูแลแล้วว่าจะเป็นไรเปล่า หนูก็คิดว่าไม่เป็นไร หรอกเดียวมันสัก็มาแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“ตั้งแต่มีอะไรกันมา ใส่ถุงยางอนามัยประมาณ 2 ครั้งเองมีอะไรกันแล้วถึงกิน ยาคุม แต่ตอนแรกซื้อของแอนนามากิน กินแล้วแพ้ยาคุม หนูแพ้ยาคุม” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2551)

“ตอนหลังประจำเดือนไม่มา หนูกลัวว่าจะท้อง ก็บอกกับแฟนว่าประจำเดือน ไม่มา สงสัยจะท้อง แฟนก็บอกว่าจะท้อง ได้อย่างไร ก็เขาหลังขังนอก แล้วเมื่อก่อนก็ไม่เห็นท้อง ทำไม พอย้ายบ้านย้ายโรงเรียนแล้วท้อง มีใครมาลักขโมยหรือเปล่า หนูก็บอกว่าไม่มี หนูเองก็ไม่เข้าใจว่า หลังขังนอกเป็นยังไง หลังขังในเป็นยังไง แต่หนูก็เชื่อเขา เพราะหนูคิดว่าเขามีความรู้มากกว่าหนู เขากว้างกว่าหนู เขาได้เล่นคอมพิวเตอร์ มีโทรศัพท์มือถือ เขาได้ไปไหน ๆ อยากรู้อะไร ๆ เขาก็รู้ได้

ตอนหลังหนูสงสัยก็ถามเขาว่าถ้าหลังข้างนอกจะไม่ท้องแล้วทำไมหนูถึงท้อง ถามไปถามมาเขาถึงยอมบอกว่า มีครั้งหนึ่งที่เขาแอบหลังข้างใน หนูก็ไม่รู้ว่าเมื่อไร” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

ลักษณะที่ 5 การมีบุตรเนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์แบบไม่สมัครใจ เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์จากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ขณะที่เด็กหญิงเริ่มมีประจำเดือนได้ 3 เดือน เมื่อเด็กหญิงตั้งครรภ์ ฝ่ายชายปฏิเสธความรับผิดชอบเพราะต้องการรักษาสัมพันธ์กับภรรยาของตน ขณะที่พ่อแม่ของเด็กหญิงไม่สามารถฟ้องร้องเอาผิดกับฝ่ายชายได้เต็มที่ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับฝ่ายชายที่เป็นผู้ใช้กำลังบังคับเด็กหญิง

“ตอนที่เกิดเหตุการณ์ ประมาณดีสี่หรือดีห้ากว่า ๆ ไม่มีใครอยู่บ้าน มีแค่แม่กับหนู 3 ขวบ แล้วก็หลาน 4 ขวบ แค่นั้นแหละครั้งเดียวประจำเดือนก็ไม่ได้มาติดต่อกัน 2 เดือน พอหนูบอกพ่อแม่ (ญาติผู้ใหญ่ที่มีเพศสัมพันธ์ด้วย) เขาก็ไปซื้อที่ตรวจท้องมาให้ตรวจเองก็รู้ว่าท้อง หนูเลยหลีกห่าง ๆ เพราะพ่อแม่คอยมาหาเรื่อง ๆ หนูกลัวอันตรายถ้าพ่อแม่มาทำอะไรตอนที่หนูท้อง แล้วหนูก็ไม่กล้าบอกใครว่าท้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

6. การรับรู้การตั้งครรภ์ ข้อค้นพบจากการศึกษา พบว่า กรณีที่เด็กหญิงวัยเยาว์มีเพศสัมพันธ์ โดยไม่ได้คุมกำเนิด หรือการคุมกำเนิดนั้นล้มเหลว เด็กหญิงวัยเยาว์จะปฏิเสธการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อตั้งครรภ์ แสดงถึงการขาดความตระหนักเกี่ยวกับสัญญาณเบื้องต้นของการตั้งครรภ์ เช่น ประจำเดือนไม่มาตามกำหนด เต้านมคัดตึง คลื่นไส้ อาเจียน น้ำหนักตัวเพิ่มขึ้น สำหรับการเลือกใช้แถบตรวจยืนยันการตั้งครรภ์นั้นมีการปฏิบัติเป็นบางรายเท่านั้น เด็กหญิงบางรายที่มีประจำเดือนผิดปกติ เพียงแต่รู้สึกผิดปกติเมื่อประจำเดือนไม่มา ซึ่งจากข้อมูลของกรณีศึกษาบางรายแสดงถึงการไม่เปิดเผยการตั้งครรภ์ทั้งที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์และการไม่ยอมรับความจริงโดยเจตนา ทำให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องรับรู้เรื่องการตั้งครรภ์เร็วที่สุดคือ 2 เดือน และนานที่สุด คือ 8 เดือน ซึ่งในที่นี้ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 นอกจากนี้ยังพบว่า หลังจากการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกแล้ว ฝ่ายชายได้พาเด็กหญิงมาที่บ้านบ่อยขึ้นทั้งในเวลาเรียนและช่วงวันเสาร์อาทิตย์โดยไม่มีการพักค้าง ถ้าผู้ใหญ่ไม่รู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ เด็กหญิงจะเปิดเผยเมื่อตั้งครรภ์หรือครรภ์ใหญ่ขึ้นจนไม่สามารถปิดบังได้ ซึ่งส่วนใหญ่เด็กหญิงไม่แน่ใจว่าตนเองตั้งครรภ์จริงหรือไม่ เพราะไม่มีที่ปรึกษา ไม่กล้าพูดคุยเรื่องการตั้งครรภ์ กลัวเรื่องราวเปิดเผย ส่วนมากจึงเปิดเผยเมื่อแน่ใจว่าลูกคืบ แต่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์แรกก็ไม่มีประสบการณ์การรับรู้เรื่องลูกคืบในท้อง ซึ่งโดยทั่วไปครรภ์แรกเด็กจะคืบเมื่ออายุครรภ์ประมาณสี่เดือนถึงสี่เดือนครึ่ง

“รู้ว่าหนูท้องตอนท้อง 4 เดือน เด็กเริ่มดิ้นแล้ว ตอนที่ประจำเดือนขาดหนูไม่ได้ไปตรวจ มันรู้สึกเหมือนอะไรมันดิ้นอยู่ในท้อง ตอนแรกยังไม่สงสัย พอคืนหลายทีเลยอะใจ”
(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ตอนที่แพ้ท้อง กินยาโรคกระเพาะของแฟน เขามียาแก้ท้องเสีย ก็ไปเอายาแก้มากิน”
(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“ตอนแรกก็ไม่ว่าท้องกะ นึกว่าเป็นโรคกระเพาะ มันปวดท้อง เจ็บท้องไปหมดเลย เคยเป็นโรคกระเพาะมาก่อนด้วย หนูเลยกินยาพอกยาแดง ยาถ่าย ก็ไม่เห็นถ่ายซักที หนูมารู้ว่าท้อง ก็ตอนที่ท้องได้ 5 เดือนเนี่ย ลูกดิ้นแล้วถึงรู้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“หนูไม่รู้จะว่าท้อง เพราะว่าหนูมีประจำเดือน 2,3 เดือนตอน ม.1 ค่ะ แล้วมันก็ขาดเรื่อย ๆ ที่นี้พอมันมาขาดหนูก็เลยไม่ได้คิดอะไร เพราะว่าหนูเป็นคนเลือดประจำเดือนขาดประจำอยู่แล้วค่ะ เพิ่งรู้ว่าท้องตอน 8 เดือน อันนี้ไม่รู้จริง ๆ เพราะท้องมันก็ไม่ใหญ่ค่ะ มันเล็ก ๆ”
(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

7. การตรวจยืนยันการตั้งครรภ์ วิธียืนยันให้แน่ใจว่าตั้งครรภ์ ส่วนมากเด็กหญิงวัยเยาว์ สามี หรือผู้ที่เด็กหญิงไว้วางใจบอกเล่าข้อมูลการตั้งครรภ์ได้ซื้อชุดตรวจการตั้งครรภ์จากร้านขายยา มาให้เด็กหญิงตรวจทดสอบการตั้งครรภ์ด้วยตนเองก่อนการเปิดเผยข้อมูลการตั้งครรภ์ให้ผู้ปกครอง ครู เพื่อนหรือคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องรับรู้ จากนั้นจึงไปฝากครรภ์ แต่เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์รับรู้การตั้งครรภ์ ล่าช้า การไปฝากครรภ์เพื่อรับการดูแลก่อนคลอดจึงล่าช้าไปด้วย โดยบางรายไม่มีโอกาสได้รับการดูแลก่อนคลอดเลย ดังเช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12 แต่ก็มีผู้ที่ไม่ไปฝากครรภ์แม้ว่าจะได้ตรวจยืนยันการตั้งครรภ์แต่เนิ่น ๆ แล้ว เพราะไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพตนเองและทารก ในครรภ์เพิ่มมากขึ้นจากภาวะปกติ และเมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ เด็กหญิงส่วนมากรู้สึกเสียใจ เพราะไม่พร้อม สำหรับการมีลูก และรับรู้ว่าตนเองขาดความตระหนักในการป้องกันการตั้งครรภ์และการยุติการตั้งครรภ์ ดังกล่าว

“หนูไม่มีความรู้สึกเลยว่าท้อง เหมือนคนธรรมดา เดินธรรมดา ไม่เคยคิดอะไรเลย ถึงประจำเดือนไม่มา ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ก็เลยไม่กังวลใจอะไรเลย เมื่อ 2 เดือนก่อน ตอนที่เค้าให้เรา กินยาคุมถ้านะก็เค้าก็ตีหรือทักหรือ ไม่ก็ไปเอาออก แล้วบอกเค้าว่าหนูยังไม่พร้อม ถ้าพร้อมเมื่อไรก็ให้ มาเกิดเป็นลูกของหนูใหม่” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

8. การยุติการตั้งครรภ์ การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่น ส่วนมากเป็นเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ที่มักปฏิเสธ โอกาสเกิดการตั้งครรภ์ ไม่พยายามป้องกันการตั้งครรภ์ที่รัดกุมเพียงพอ จึงเกิดการตั้งครรภ์ตามมา เมื่อรู้ว่าตั้งครรภ์ ในเบื้องต้นวัยรุ่นต้องการปกปิด จึงคิดยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ส่วนมากเด็กหญิงวัยเยาว์ยุติการตั้งครรภ์ด้วยตนเองก่อน เมื่ออายุครรภ์มากขึ้นจึงเลือกวิธี

ทำแท้ง แต่เด็กหญิงวัยเยาว์กรณีศึกษาทุกรายที่มีแผนทำแท้ง ไม่ได้ทำแท้งตามแผน เนื่องจากอายุครรภ์มาก มีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายทั้งแม่และเด็ก และค่าใช้จ่ายสูง ผู้ปกครองไม่มีเงินสนับสนุนเพียงพอ ข้อมูลดังกล่าวเนื่องจากเด็กหญิงวัยเยาว์ไม่กล้าปรึกษาผู้ปกครองในระยะเริ่มแรกที่พบว่าประจำเดือนไม่มาตามปกติ แต่จะปรึกษาแฟน เพื่อนรุ่นเดียวกัน หรือเพื่อนรุ่นพี่ แล้วเริ่มต้นจากการซื้อชุดตรวจการตั้งครรภ์จากร้านขายยามาตรวจยืนยันการตั้งครรภ์ด้วยตนเองก่อน เมื่อแน่ใจว่าตั้งครรภ์จึงคิดถึงการยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นได้แนะนำผู้ที่มีประสบการณ์ยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีต่าง ๆ วิธีที่มีการเลือกใช้มากเป็นอันดับต้น ๆ คือ การกินยาสตรีเบลโล วิธีอื่นได้แก่ การกินยาแท้งใจผสมเหล้าขาว เมื่อไม่ได้ผลจึงคิดถึงการทำแท้งยกเว้นผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ที่ไม่คิดเรื่องการทำแท้งเพราะคำนึงถึงศีลธรรม ซึ่งช่วงนี้ส่วนมากเด็กหญิงได้เปิดเผยกับผู้ปกครองเรื่องการตั้งครรภ์เพราะท้องใหญ่ขึ้น ทำให้ไม่สามารถปกปิดการตั้งครรภ์ได้อีกต่อไป

“ตอนหนูท้องได้ 3 เดือน แฟนบอกว่าให้เอาออกไม่ให้เอาไว้ แล้วก็ไปซื้อยาสตรีเบลโลมาให้กิน หนูไม่อยากกินแต่ก็ต้องกิน หนูกินไป 1 ขวด ก็ไม่เห็นมีอะไรออกมา ตอนหลังเขาชวนไปเอาออกอีก เขาให้ไปทำแท้ง แต่หนูก็ไม่กล้าไป หนูบอกว่าจะไม่เอาออก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“...เมื่อพ่อใหญ่รู้ว่าหนูไม่มีประจำเดือน ได้ไปซื้อชุดตรวจการตั้งครรภ์มาตรวจให้ พบว่าตั้งท้องจริง จึงซื้อยาแก้ปวดมาให้กินตอนเช้าวันละ 2 เม็ด โดยบอกว่าเป็นยาขับเลือด แต่หนูไม่ชอบกินยา กินบ้างไม่กินบ้าง... เมื่อครูและผู้ใหญ่ในหมู่บ้านรู้เรื่องหนูท้อง ก็คุยกันเรื่องทำแท้ง... คำทำแท้งที่คุ้นปากคนข้างห้องพาพ่อไปถามมา ท้องเดือนละ 3,500 บาท 6 เดือนหรือเท่าไรหนูก็จำไม่ได้แต่รู้ว่าทั้งหมด 25,000 บาท มีค่ารถค่าอะไรด้วย ก็เลยเรียกไป 30,000 บาท ทวด ที่เป็นพ่อของแม่ใหญ่ช่วยจัดการให้...แต่ที่นี่ไม่ได้เอาออกเพราะว่าพ่อบอกว่าอันตรายถึงแม่เด็กด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“หลายคนที่บ้านบอกว่าปล่อยให้มีได้ยังงั้น พอหนูบอกว่ามันลืมนินยาคุม แล้วพูดว่าช่วงมันเหอะ ปล่อยมันเหอะ บางคนก็ว่าจะให้ไปทำแท้ง แต่น้าบอกว่าสงสารเด็ก แบบนี้บาปนะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“เมื่อหนูบอกแล้วว่าประจำเดือนไม่มา แล้วซื้อยาสตรีเบลโลมาให้หนูกิน 2 ขวด บอกว่าเป็นยาขับเลือด แต่กินยาแล้วไม่ได้ผล ไม่มีเลือดออกมาเลยตอนที่หนูกินยาสตรีเบลโลแล้วไม่มีเลือดออกมา ตอนนั้นหนูกังวลมาก เพราะไม่กล้าบอกแม่ กลัวแม่เสียใจ (ร้องไห้) ไม่กล้าบอกครู เพราะหนูเพิ่งจะย้ายโรงเรียนใหม่ แล้วก็ยังไม่กล้าบอกเพื่อนที่โรงเรียนด้วย เพราะยังไม่สนิทกันมากนัก เพื่อนที่โรงเรียนเก่าก็ไม่เจอกัน เพราะแม่ย้ายบ้าน หนูเลยไม่มีเพื่อนเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“แม่ให้เอาเด็กออกเพราะอยากให้ลูกเรียนหนังสือต่อขอให้เรียนให้จบแค่ ปวช. พอแค่นี้พอ ไม่เอามาก พุดหยาบ ๆ นะ แม่ยอมให้ลูกมีหัวไปด้วย เรียนไปด้วย แม่เลยให้ตั้งค้ไปหมื่นนึงไปเอาเด็กออก แต่พอเค้าไปชาวด่ กลับพบว่าห้อง 4 เดือน แล้วหมอเรียกเงิน 16,000 บาท แม่เอาเงินไปไม่พอเลยกลับบ้าน ตอนหลังหนูกินเหล้าขาวผสมยาต้มใจ 2 ห่อ กินไป 3 มื้อ เข้าเย็นแล้วก็เข้านะอีกมือนึง และยาสตรีเบล โลอีกขวดหนึ่ง แบ่งกิน 3 ครั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเยาว์และวัยเรียน (บางราย) เป็นเรื่องไม่เหมาะสม เมื่อดังครรรค์ เด็กหญิงพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง ปกปิดผู้ปกครอง ปัญหาจึงทวีความรุนแรงมากขึ้น ครอบครัวและสังคมต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาแก่เด็กหญิงวัยเยาว์ และผู้ปกครอง เพื่อให้เด็กหญิงสามารถเข้าถึงข้อมูลแหล่งให้คำปรึกษาได้โดยเร็วหลังจากมีปัญหา

ผลกระทบจากการตั้งครรภ์และความช่วยเหลือที่ได้รับ

สถานะทางสังคมเดิมของเด็กหญิงวัยเยาว์ คือ เด็ก (ลูก) และนักเรียน เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์ ทำให้มีบทบาททางสังคมเพิ่มขึ้น คือ การเป็นภรรยาและแม่ เด็กหญิงจึงควรได้รับความช่วยเหลือการปฏิบัติตามบทบาทดังกล่าว เพื่อให้เด็กหญิง บุตร และครอบครัวมีสุขภาพดีทั้งกายและจิต คุณภาพชีวิตดี สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อจิตใจ ปราศจากการรังเกียจกีดกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติที่จะเป็นผลร้ายต่อเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ผลกระทบและความช่วยเหลือที่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ได้รับจำแนกได้ 4 ด้าน คือ ด้านสังคม สุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ดังข้อค้นพบจากการศึกษา

1. ผลกระทบจากการตั้งครรภ์และความช่วยเหลือด้านสังคม

1.1 ผลกระทบด้านสังคม

ในช่วงแรกที่ได้รับรู้การตั้งครรภ์ส่งผลกระทบด้านสังคมต่อเด็กหญิง ทำให้ขาดความมั่นใจในการดำเนินชีวิต ต้องพยายามปรับตัวให้ตนเองยอมรับการตั้งครรภ์ ขณะเดียวกันก็วิตกกังวลเกี่ยวกับการยอมรับของครอบครัว ครู เพื่อน และบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้อง กลัวอันตรายที่อาจเกิดกับทารกในครรภ์ และวิตกกังวลเรื่องภาพลักษณ์ตนเอง ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีดังนี้

1.1.1 ความลังเลใจเรื่องการยอมรับการตั้งครรภ์ เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์รู้ว่ตนตั้งครรภ์ได้เกิดความลังเลใจมาก รู้สึกไม่ยอมรับการตั้งครรภ์ ไม่แน่ใจว่าตนเองพร้อมจะมีบุตรหรือไม่มีความรู้สึคว่ายังไม่ถึงเวลาที่จะมีบุตร โดยให้เหตุผลต่างกัน เช่น ไม่พร้อมทางวุฒิภาวะ ยังมีปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่มีหน้าที่การงาน แต่อย่างไรก็ตามความรู้สึกทางด้านลบนี้เป็นความรู้สึกต่อการตั้งครรภ์ไม่ใช่ความรู้สึกต่อทารกในครรภ์ เพราะเด็กหญิงวัยเยาว์มีความรู้สึกว่ามีความสุข ตื่นเต้นกับประสบการณ์ใหม่ และคาดหวังล่วงหน้าเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ความรู้สึกสลับกันไประหว่าง

ความลังเลใจ สงสัย และรู้สึกมีความสุข ในระยะนี้เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ต้องการกำลังใจ ปลอบโยน และการยืนยันว่าความรู้สึกลังเลใจไม่ใช่สิ่งผิดปกติ จากความรู้สึกลังเลใจเมื่อตนเองตั้งครรภ์ ทำให้เด็กหญิงได้ทบทวนความรู้สึกนึกคิดและความพึงพอใจที่ตั้งครรภ์ ทบทวนตนเอง เรื่องการยอมรับการตั้งครรภ์ ด้วยระยะเวลาที่แตกต่าง

“ก็ไม่ได้ตั้งใจ แต่ก็ไม่ได้เต็มใจ เลย ๆ แต่ก็รักเค้า เค้าเป็นก็เป็นลูกเรา นี่ก็กลัวว่า เค้าจะเป็นเด็กออทิสติก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“เรื่องเรียนไม่ใช่ปัญหา เลยไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่ปัญหาคือเรื่องการเลี้ยงดูเด็กที่จะคลอดออกมา ตอนนี้หนูอยากหาคนเลี้ยงลูก ถ้าเกิดมีคนรับเลี้ยง ก็จะไม่ให้เค้าตอนที่คลอดเลย แต่ถ้าเราอยากเจอเค้าไปเจอเค้าได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

1.1.2 วิดกกังวลเรื่องการปฏิบัติบทบาทมารดา ในช่วงแรกของการตั้งครรภ์ เด็กหญิงคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทการเป็นมารดา วิดกกังวลว่าความรู้สึกไม่สุขสบายจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอาจมีผลให้ตนเองและทารกได้รับอันตราย วิดกกังวลเกี่ยวกับการกีดกันทางบ้านที่ตนเองไม่สามารถปฏิบัติในระยะคลอดหรือหลังคลอดได้ตามปกติ ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า การตั้งครรภ์ ทำให้เด็กหญิงวัยเยาว์รู้สึกว่าตนเองขาดอิสระ แต่เกิดพันธะผูกพันที่กระตือรือร้น ให้เด็กหญิงคิดถึงผลกระทบต่อลูกในครรภ์ก่อนที่จะปฏิบัติสิ่งใด ๆ ความวิตกกังวลที่ไม่สามารถกำหนดได้แน่ชัดว่ามีสาเหตุมาจากอะไร พบได้บ่อยในเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์ โดยเฉพาะในผู้ที่ตั้งครรภ์ครั้งแรก เนื่องจากไม่เคยมีประสบการณ์ตั้งครรภ์มาก่อน ความไม่มั่นใจในตนเองว่าจะสามารถตั้งครรภ์ได้ครบกำหนดหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์โดยขาดความพร้อม “เที่ยวก็ไม่ได้เที่ยว ที่นี้อดเอาละไม่ได้เที่ยว อย่างน้อยก็ขับมอไซค์เที่ยวตะลอน ๆ ไม่ได้ ไม่ได้เที่ยวอีกนาน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“หนูคิดว่า หนูยังไม่พร้อมจะมีลูก ก็หนูยังอายุน้อยเกินไปละ แล้วหนูก็ยังอยากสนุกไปเที่ยวกับเพื่อนวิ่งเล่น ไปไหนมาไหนได้ตามสะดวก แต่นี่พอท้องแล้ว ไปไหนไม่ค่อยได้ ความคล่องตัวลดลงมาก ไปไหนมาไหนก็ไม่สะดวก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“เรามันเด็ก เคยคิดนะว่าจากที่เคยเที่ยว ๆ เล่น ๆ นะต้องหยุดเลยอะ แต่ในใจก็คิดว่า มีลูกแล้วทำไถ่ได้ เราจำเป็นต้องโตกว่าเดิม” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2551)

1.1.3 วิดกกังวลเรื่องภาพลักษณ์ตนเอง เมื่อการตั้งครรภ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง รูปร่างของเด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์ได้เปลี่ยนแปลงตามอายุครรภ์ เด็กหญิงจึงต้องการที่ว่างสำหรับร่างกายมากขึ้น ทำให้รับรู้ถึงภาพลักษณ์ตนเอง ซึ่งหมายถึง ภาพในจิตใจที่มีต่อร่างกายของตนเอง หรือสภาพของร่างกายที่ปรากฏจริงในขณะนั้น ความนึกคิดที่มีต่อภาพลักษณ์มีพื้นฐานมาจากเจตคติ

ความรู้สึก การรับรู้และอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ปฏิกริยาของผู้ใกล้ชิด คุณค่าและค่านิยมส่วนบุคคลต่อส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ภาพลักษณ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การรับรู้และประสบการณ์ใหม่ของบุคคล ภาพลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น แนวความคิดที่มีต่อการตั้งครรภ์ อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคม การมองดูของบุคคลที่ใกล้ชิดและขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยมในสังคม จากผลการวิจัยในต่างประเทศได้แสดงให้เห็นว่าหญิงตั้งครรภ์มีแนวโน้มที่จะมีความรู้สึกในทางลบเกี่ยวกับร่างกายของตนเองในระหว่างไตรมาสที่สามของการตั้งครรภ์ การรับรู้ภาพลักษณ์ตนเองที่เนื่องมาจากการตั้งครรภ์ทำให้เด็กหญิงวิตกกังวลเกี่ยวกับความคิดเห็นของครอบครัวต่อการตั้งครรภ์ มุมมองของครู เพื่อน ตลอดจนบุคคลทั่วไปในสังคมที่ตนเองเกี่ยวข้อง

ตัวอย่าง คำกล่าวที่แสดงถึงความวิตกกังวลเรื่องการยอมรับของครอบครัว

“ตอนที่ประจันเดือนขาด หนูไม่ได้คิดอะไร เพราะประจำเดือนขาดอยู่เรื่อย พอหนูรู้สึกว่าลูกคืบอยู่ในท้อง ถึงรู้ว่าท้อง หนูทำอะไร ไม่ถูก เลยบอกพี่สาว พี่สาวบอกว่าเอาไว้นาทางบอกพ่อแม่กันแต่หนูก็ยังไม่ได้บอก ไม่กล้าบอก พอถึงวันคลอด พ่อแม่ถึงได้รู้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“หนูไม่กล้าคุยกับครู เพราะกลัวครูคุยกับแม่ กลัวแม่รู้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“ถ้าเกิดพูดไปจะมีการไล่ออกจากบ้านอะไรอย่างเงี้ยอะ ถ้าบอกไปพ่อใหญ่ติดลูก ถ้าบอกมึงก็โดนไล่ออก ก็กลัว เลยไม่กล้าบอก ก็เลยต้องเป็นอย่างนี้ หนูก็เลยปล่อยเรื่อยมา...พอแม่ใหญ่รู้ กลับมาก็ตีหนู หนูก็กะไว้แล้ว แม่ใหญ่บอกว่าไม่ใช่ลูกไม่ใช่หลานแต่เลี้ยงจะให้ได้ดี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“... ก็กังวลเหมือนกัน กลัวว่าแม่จะจับได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

ตัวอย่าง คำกล่าวที่แสดงถึงความวิตกกังวลเรื่องการยอมรับของสังคม

“หนูเป็นยังงี้หนูก็ไม่อยากให้เพื่อนรู้ กลัวเค้าพูดกัน เพราะเพื่อนชื่อไก่เค้าพูด” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“ตอนแรกที่ท้องหนูยังไม่รู้สึกอะไร แต่พอท้องได้ประมาณ 5-6 เดือน ท้องเริ่มโตขึ้นก็มีคนทักมากขึ้นว่าทำไมท้องโตจัง เค้าสงสัยว่ามันท้องหรือว่าอ้วน หนูเลยพยายามเดินเขม่วพุง ถ้าไปตรวจที่อนามัย ทำให้ใคร ๆ ก็รู้ว่าหนูท้อง หนูนึกถึงแม่อย่างเดียว กลัวความรู้สึกของแม่ว่าแม่จะรู้สึกยังงี้ทำแม่อย่างไร อย่างเงี้ย (น้ำตาไหล) แม่จะรู้สึกยังงี้ จะเป็นยังงี้บ้าง...แม่กลัวจะมีเรื่องกับข้างนอก กลัวเขาจะรู้ กลัวคนข้างนอกจะรู้ว่าเด็กไม่ดี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“พอตรวจรู้ว่าท้อง หนูไม่อยากกลับไปอยู่ที่บ้านเดิมอีก อาศัยคนแถวบ้านที่เป็นเด็ก แล้วท้อง ตอนนี้อยู่ที่โรงเรียนใกล้บ้านที่เคยสอนมา ที่อาบก็ไม่วุ่นเหมือนกันว่าทำไม แต่คิดว่าตัวเองยังเด็ก คนแถวบ้านไม่ค่อยมีที่ยังเด็กแล้วท้องกัน ก็มีบ้างเป็นบางคน ไม่มากนัก แล้วมาเป็น หนูหนูก็อาบ ยังไงๆ เป็นเด็ก ไม่น่าท้องได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“เวลาเดินไปไหนเค้าก็พากันมองคะ หนูก็เลยไม่อยากอยู่ที่นั่นก็คิดว่าต้องพูด เรื่องนี้แหละ มองดูก็รู้ พอเดินผ่านเค้าก็ซุบซิบพูดกันแล้วก็พากันมอง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

ในเบื้องต้นเด็กหญิงจะใคร่ครวญการกระทำของตนเองก่อน ควบคู่กับการปิดบัง เรื่องการตั้งครรภ์ แต่เมื่อสภาพลักษณะเปลี่ยนแปลงมากขึ้นและเด็กหญิงมีความพร้อม หรืออยู่ใน สถานการณ์ที่ต้องเปิดเผย เด็กหญิงจึงเปิดเผยข้อมูลโดยการเลือกบุคคลที่ตนเองไว้วางใจเพื่อบอกเล่าเรื่องราวนั้น เด็กหญิงวัยเยาว์แต่ละรายต่างก็มีกระบวนการตัดสินใจของตนเอง ดังนั้น บุคคลแรก (นอกจากสามี) ที่ได้รับเลือกจากเด็กหญิงให้รับรู้ข้อมูลการตั้งครรภ์ของตนจึงแตกต่างกันตามบริบทแวดล้อม ซึ่งมีทั้งแม่ พี่สาว ครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (ที่ตรวจครรภ์) ระยะที่สภาพลักษณะเปลี่ยนแปลงชัดเจนเด็กหญิงปรับตัวได้มากขึ้นจึงมีการวางแผนดูแลตนเองและทารกในครรภ์ไป ฝากครรภ์ วางแผนด้านการเรียน การดูแลครรภ์ การเลี้ยงลูก และเตรียมการเรื่องค่าใช้จ่าย ปรับเสื้อผ้าให้เหมาะสมกับรูปร่างที่เปลี่ยนแปลงไป สนใจเรียนรู้ประสบการณ์การตั้งครรภ์และการคลอด ในอดีตของผู้อื่น เพื่อนำใช้ในการดูแลตนเอง

1.2 ความช่วยเหลือด้านสังคม

การตั้งครรภ์มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในสังคมของเด็กหญิงวัยเยาว์มาก เพราะบรรทัดฐานของสังคมไทยยอมรับว่าวัยที่เหมาะสมสำหรับสตรีในการมีคู่ครองและมีบุตร คือ อายุ 20 ปีขึ้นไป และไม่ควรอยู่ในวัยเรียน ดังนั้น เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์มีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และตั้งครรภ์ เด็กหญิงเกิดความรู้สึกว่าตนเองกระทำสิ่งที่ไม่เหมาะสม ต้องปกปิดผู้ปกครองและสังคม โดยในระยะแรกเด็กหญิงส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าตนเองตั้งครรภ์จริงหรือไม่ ไม่มีที่ปรึกษา ไม่กล้าพูดคุยเรื่องการตั้งครรภ์กับใคร เพราะกลัวเรื่องราวเปิดเผย แต่เมื่อครรภ์พัฒนาต่อเนื่อง ร่างกายเริ่มเปลี่ยนแปลง เด็กหญิงรับรู้บทบาทที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ การเป็นมารดาและภรรยา ระยะนี้เด็กหญิงต้องการกำลังใจและผู้ช่วยเหลือเพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับการเปิดเผยเรื่องการตั้งครรภ์

ลักษณะวัฒนธรรมในสังคมไทยกำลังเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์หรือมีครอบครัวตั้งแต่อายุน้อยพบได้มากขึ้น ขณะที่ผู้ที่ได้แต่งงานมีแนวโน้มอายุมากขึ้น คู่รักที่อยู่ด้วยกันโดยไม่แต่งงานก็เพิ่มขึ้น สำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่มีเพศสัมพันธ์ ถ้าผู้ปกครองยอมรับ สัมพันธภาพนั้นได้ เด็กหญิงวัยเยาว์และสามีจะเตรียมรับภาระการมีบุตรได้ดีขึ้น ผลการศึกษา

พบว่า ครอบครัวของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่อยู่ในสังคมชนบทยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นได้มากกว่าครอบครัวในสังคมเมือง ครอบครัวที่ยอมรับการตั้งครรภ์ของเด็กหญิง ผู้ปกครองของทั้งคู่ได้ช่วยเหลือให้มีการดำเนินการตามประเพณี หรือจัดการให้ทั้งคู่พักอยู่ร่วมกันอย่างเปิดเผย ช่วยเหลือให้เด็กหญิงวัยเยาว์ที่เรียนหนังสือยังคงไปเรียนหนังสือได้ตามปกติ

1.2.1 การส่งเสริมให้ใช้ชีวิตคู่ ความต้องการของเด็กหญิงวัยเยาว์เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เป็นเรื่องที่ผู้ใหญ่ทุกคนควรทำความเข้าใจโดยไม่มีอคติ แม้ว่าเด็กหญิงวัยเยาว์อาจจะผิดพลาด แต่ก็ต้องการเป็นตัวของตัวเอง ต้องการความเป็นอิสระ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ต้องการแสดงตนว่าโตแล้ว แต่ในขณะเดียวกัน บางครั้งก็มีความลังเลใจไม่แน่ใจตนเอง เด็กหญิงวัยเยาว์จึงต้องการผู้ใหญ่ที่เข้าใจตนเองมาเป็นที่ปรึกษา คอยชี้แนะแนวทางและข้อบกพร่อง ให้คำแนะนำและให้โอกาสในการตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อที่เด็กหญิงวัยเยาว์จะได้เติบโตเป็นมารดาที่มีความรับผิดชอบ เชื่อมั่นในตนเอง และมีบุคลิกลักษณะที่ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่ต้องคอยพึ่งผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ การเรียนรู้และเข้าใจความต้องการของเด็กหญิงวัยเยาว์ยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ซึ่งเป็นการกำจัดช่องว่างระหว่างวัยให้หมดไป ความช่วยเหลือที่เด็กหญิงวัยเยาว์ได้รับ ได้แก่ การช่วยเหลือให้มีการสู่ขอกันตามประเพณีไทย สนับสนุนให้มีการพักอาศัยร่วมกันฉันท์สามีภรรยาทั่วไปที่สามารถเปิดเผยได้ในสังคม เพราะคาดหวังเพียงให้ทั้งคู่รับผิดชอบการกระทำของตน และสามารถดำเนินชีวิตด้วยตนเองต่อไป เสนอทางเลือกด้านการคุมกำเนิด และแนะนำให้ละเว้นการจดทะเบียนสมรส เพราะอาจเป็นอุปสรรคด้านการเรียนต่อ ดังคำกล่าวของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“พอแม่อนุญาตก็มาสู่ขอกัน ตกลงแม่ยกให้ ก็ไปอยู่กับเค้าเช่าห้องอยู่ ตอนหลังหนูคิดถึงพ่อแม่เลยขอกลับบ้าน แม่ให้ย้ายจากห้องเช่าเข้ามาอยู่ด้วยกันที่บ้านหนู” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“แถวบ้านก็มีงานก็ไปเที่ยวกับเพื่อนเจอแฟน เลยไปเที่ยวบ้านพี่เค้า แม่ก็ตามหาว่าแอบแม่หนีแม่ไปเที่ยวเรื่อย ไม่ค่อยได้ไปนอนบ้าน รู้จักกันมานานประมาณ 1 เดือน ก็มีอะไรกัน พอวันรุ่งขึ้นแม่เค้าถามว่ามีอะไรกันหรือยัง ตอบว่ามีแล้ว แม่เค้าไปคุยกับแม่หนูแล้วผูกข้อมือให้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“ไม่ได้จดทะเบียนอะ เป็นเด็ก เดี่ยวก็ต้องเรียนด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“ยายที่เป็นญาติบ้านอยู่ใกล้กัน รู้ว่ามีผู้ชายมานอนด้วยกันที่บ้าน วันรุ่งขึ้นก็โทรศัพท์ตามพ่อกับแม่กลับบ้าน แล้วพ่อกับแม่ก็ไปคุยกับพ่อแม่แฟน บอกว่ามาทำให้ถูกต้องนะ... พ่อแม่แฟนก็คุยกับลูกเขา ดีที่เขารับผิดชอบ พอเรียนได้ภาคเรียนเดียว เค้าก็ให้พ่อแม่มาสู่ขอ ก็เลยให้

ผู้ใหญ่มาหมั้น ตอนนั้นเรียนชั้น ม.2 แล้วแม่ก็ให้แฟนย้ายมาอยู่ด้วยกันที่บ้าน จะได้ไม่ต้องไป ๆ มา ๆ เพราะไหน ๆ ก็ไหน ๆ แล้ว อีกอย่างแม่บอกว่าเขาก็ขยันทำมาหากินดี หลังหมั้น ยังไปเรียนจนจบภาคเรียนแรก แล้วลาออกไปสมัคร กศน. ไม่ได้กลับไปเรียนต่อ ม.3” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“ตอนแรกหนูก็ไม่มั่นใจเหมือนกันว่าเค้าจะรับผิชอบ กลัวเขาจะไม่รักแต่เค้ารักอยู่ หนูรู้สึกกังวลอยู่ประมาณ 20 วัน กว่าเค้าจะทำให้เรารับใจหลังจากที่ทำให้คิดอยู่นาน หลังจากนั้นเค้าก็พาพ่อแม่เค้ามาที่บ้าน พุดคุยกันกับน้ำ ในช่วง 20 วันนี้เราไม่ได้ทำอะไรกันอีก หลังจากผู้ใหญ่คุยกันแล้ว น้ำก็ยกหนูให้เค้าเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“หนูรู้จักกับเค้า ประมาณ 2 เดือนกะ คบกัน แล้วก็อยู่ด้วยกันเลย ไม่มีการสู่ขอ เพราะผู้ใหญ่ก็คือพี่ชาย แล้วพ่อแม่ก็รู้แล้วว่าคบกัน เค้ายอมรับแฟน ก็ให้อยู่ด้วยกันได้เลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“สำหรับพ่อแม่แฟน ตอนแรกแฟนหนูเขาบอกกับพ่อแม่เขาว่าทำหนูท้อง แต่พ่อแม่เขาไม่เชื่อ ตอนหลังแม่หนูโทรศัพท์ไปคุยเขาถึงเชื่อ แล้วพ่อแม่เขาบอกให้ย้ายมาอยู่กับเขา ตอนนี้หนูก็เลยอยู่กับพ่อแม่แฟน เพราะแฟนหนูยังไปเรียนหนังสือวันจันทร์ถึงวันศุกร์ กลับบ้านเฉพาะเสาร์อาทิตย์” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“พ่อแม่ทางนี้ (ฝ่ายหญิง) พอรู้ว่าลูกมีแฟนก็ตาม พอถามทางโน้น (ฝ่ายชาย) ผู้ใหญ่ของเค้าก็มาพุดคุยให้เด็ก ๆ อยู่ด้วยกัน พอเลิกเรียนเค้าก็กลับไปอยู่ด้วยกัน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2551)

การที่เด็กหญิงวัยเยาว์มีที่ปรึกษา มีผู้ช่วยเหลือ แนะนำ ให้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เกี่ยวกับการคุมกำเนิด การเจรจาตกลงเพื่อให้ฝ่ายชายร่วมแสดงความรับผิดชอบโดยการสู่ขอ หรืออนุญาตให้เด็กหญิงวัยเยาว์ไปอยู่ร่วมบ้าน ทำให้เด็กหญิงตัดสินใจเลือกแนวทางการดูแลตนเองได้เหมาะสม เพิ่มความมั่นคงทางจิตใจ อารมณ์ ซึ่งส่งเสริมให้เด็กหญิงก้าวผ่านภาวะวิกฤตจากการตั้งครรภ์และการคลอดได้ดีขึ้น

1.2.2 ความช่วยเหลือการดำเนินชีวิตในระยะหลังคลอด เมื่อเด็กหญิงตั้งครรภ์ พฤติกรรมได้เปลี่ยนแปลงไป มักคิดถึงแต่ตนเองและสนใจพัฒนาการของลูกในครรภ์ ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นได้บ่อย สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติน้อยลง ต้องการพักผ่อนและอยู่ตามลำพังมากขึ้น เพื่อให้มีเวลาสำหรับตนเองในการวางแผนปรับตัวและสร้างเสริมความแข็งแกร่งของตนเอง เตรียมพร้อมสำหรับการคลอด เด็กหญิงต้องการให้ผู้ใกล้ชิดและสมาชิกในครอบครัวเข้าใจและยอมรับว่าพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเป็นพัฒนาการที่แสดงถึงบทบาทการเป็นมารดาเป็นส่วนหนึ่งของปฏิกิริยาการตั้งครรภ์ที่เด็กหญิงต้องการความรัก ความสนใจจากครอบครัวเป็นพิเศษ รวมทั้งได้รับความช่วยเหลือจากครอบครัวในการเลี้ยงลูกหลังคลอดด้วย

“เรื่องเรียนไม่ใช่ปัญหา เลยไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่ปัญหาคือเรื่องการเลี้ยงดูเด็กที่จะคลอออกมา ตอนนี้หนูอยากหาคนเลี้ยงลูก ถ้าเกิดมีคนรับเลี้ยง ก็จะ โอนให้เค้าตอนที่คลอเลย แต่ถ้าเราอยากเจอ ก็ไปเจอเค้าได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“ถ้าคลอแล้วหนูจะเลี้ยงลูกเอง มีแม่ช่วยบ้าง แต่แม่ต้องไปทำงาน และแม่ก็เป็นเบาหวานด้วย เมื่อคืนพ่อกับแม่คุยกันว่าแม่ลาออกจากการมาช่วยหนูเลี้ยงลูก หนูจะได้พักบ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“หนูเลี้ยงลูก แล้วเค้าก็ไปทำงาน แต่หนูเลี้ยงไม่ค่อยเป็น กลัวลูกตกมือ แล้วยายของเค้าก็ห่วง ก็เลยจะมาช่วยเลี้ยงลูกให้หนูอีกคน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“ก็ต้องให้ย่าเค้าเลี้ยง หนูก็ต้องเลี้ยงด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ถ้าหนูคลอ แม่ของแฟนจะมาจากสระแก้ว มาช่วยเลี้ยงลูก ซึ่งปกติ แม่ช่วยเลี้ยงลูกของพี่สาว พอมีลูกแล้วเดี๋ยวแม่เลี้ยง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“หนูมีแม่มาจากบุรีรัมย์ จะมาอยู่ด้วยที่นี่ มาช่วยหนูเลี้ยงลูก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

สรุป ภายหลังจากเปิดเผยเรื่องการตั้งครรภ์ เด็กหญิงได้อยู่ร่วมกับสามี จำนวน 12 ราย ยกเว้นรายที่ 1 ซึ่งถูกล่วงละเมิดทางเพศ ที่เด็กหญิงต้องย้ายที่อยู่จากบ้านที่เกิดเหตุมาอยู่กับมารดาผู้ให้กำเนิดในจังหวัดอื่น (ที่ไม่ใช่จังหวัดเกิดเหตุ) สำหรับการวางแผนในระยะหลังคลอด ผู้ปกครองและญาติจะช่วยเด็กหญิงเลี้ยงลูก โดยมี 2 รูปแบบ คือ รับลูกไปเลี้ยงที่บ้านตนเอง และมาช่วยเลี้ยงลูกที่บ้านที่เด็กหญิงพักอาศัย

2. ผลกระทบจากการตั้งครรภ์และความช่วยเหลือด้านการศึกษา

2.1 ผลกระทบด้านการศึกษา

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ที่อยู่ในระบบการศึกษาปกติ สามารถเรียนหนังสือต่อได้ ในช่วงเวลาหนึ่งหลังจากที่รับรู้ว่าคุณเองตั้งครรภ์ แต่เมื่อภาพลักษณ์เปลี่ยนแปลงจากอายุครรภ์ที่เพิ่มขึ้น เด็กหญิงได้จัดการเรื่องการเรียนรู้ของตนเองด้วยการพักการเรียนและลาออก การตัดสินใจของเด็กหญิงขึ้นอยู่กับนโยบายของโรงเรียนที่ศึกษาอยู่ ความพร้อมด้านค่าใช้จ่ายของครอบครัว แผนการเลี้ยงลูก และความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน สำหรับผลกระทบที่เด็กหญิงวัยเยาว์ได้รับ ผู้วิจัยพบว่า พฤติกรรมการยอมรับการตั้งครรภ์ของครูและเพื่อนนักเรียนมีผลต่อการรับรู้ความรู้สึกและการตัดสินใจเรียนต่อของเด็กหญิงเป็นอย่างมาก ทำให้เด็กหญิงเกิดความรู้สึกอายเพื่อน ไม่ต้องการเรียนหนังสือต่อที่โรงเรียนเดิม นอกจากนี้ นโยบายของโรงเรียนก็มีผลกระทบต่อการวางแผนศึกษาต่อของเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์ โดยโรงเรียนที่ศึกษามีแนวนโยบาย 2 ลักษณะ

ลักษณะแรก ได้แก่ โรงเรียนที่มีนโยบายให้โอกาสเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ได้ศึกษาต่อ
ลักษณะที่ 2 ไม่ต้องการให้เด็กตั้งครรภ์เรียนต่อในโรงเรียน เนื่องจากต้องการรักษาภาพลักษณ์
ของโรงเรียน จึงใช้การพูดคุยกับเด็กนักเรียนหรือผู้ปกครองให้ยินยอมลาออกหรือย้ายโรงเรียน

“ก็เมื่อครูเขาบอกยังงั้น เขาให้ออกก็ออก ไม่รู้ว่าจะทำยังไง เพราะแม่มก็ไม่มีความรู้
เสียตาก็เสียดาขอยากให้เรียนต่อ แต่ทำไม่ได้ มันเป็นอย่างนี้แล้วนี่ แม่มก็พาไปสมัคร กศน. แทน
ดีที่มีครูใกล้บ้าน เขาช่วยเหลือเรื่องใบสมัคร เอกสาร อะไรต่อมิอะไรให้ ก็ได้เรียนต่อที่บ้าน
สะดวกดี เขาส่งการบ้านอะไรมาให้ทำ ก็ทำไป แล้วส่งไปรษณีย์ แต่ตอนสอบต้องไปสอบ
จะได้วุฒิ ม.3” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“อยากเรียนต่อเหมือนกัน ครูหลายคนก็บอกว่าให้เรียนต่อจนจบ ม.3 ก่อน แต่มี
รองผู้อำนวยการเรียกขึ้น ไปพบที่ห้องทำงานบนชั้น 2 ของ โรงเรียน แล้วบอกว่าไม่ให้เรียนต่อที่นี้
คนมีตัวให้ไปเรียนที่อื่น นักเรียนคนอื่น ๆ ที่เป็นแบบนี้ก็ไม่ได้เรียนต่อที่นี้เหมือนกัน...คุณแม่ของ
แฟนบอกว่า เฮ้ย จัดงานแล้วให้อยู่ด้วยกันก่อน แล้วค่อยเรียนทีหลังก็ได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6,
สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“ยังไม่ลาออกจากโรงเรียนค่ะ ช่วงนั้นสอบคอน 1 2 3 มีนา สอบเสร็จ อาจารย์เค้าก็
ประชุมกันว่าจะให้เรียนหรือยัง ใจ แล้วอาจารย์บอกว่าให้เรียนต่อได้ค่ะ แต่ให้เลือกว่าจะเรียนที่
โรงเรียนเดิมหรือว่าให้เราไปเดินเรื่องย้ายไปเรียนที่อื่นก็ได้ ขึ้นอยู่กับเราว่าเราจะทนสภาพแวดล้อม
ได้หรือเปล่า อย่างเช่น ชาวบ้านกันนั้นหา เค้าบอกอย่างนี้ค่ะ ส่วนหนูเอง หนูก็คิดว่าเป็นยังไงก็
ไม่อยากให้เพื่อนรู้ค่ะ กลัวเพื่อนพูดเหมือนกัน แต่เรื่องที่เรียนก็ยังไม่รู้เลยว่าหาได้ที่ไหน
กลัวไม่ได้เรียนเพราะหนูย้าย โรงเรียนระหว่างชั้นม.2 ไป ม.3” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์,
17 กันยายน 2551)

2.2 ความช่วยเหลือด้านการศึกษา เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ เมื่อเปิดเผยการตั้งครรภ์
เด็กและผู้ปกครองจะตัดสินใจร่วมกันโดยเริ่มจากการพิจารณา นโยบายของโรงเรียนว่าให้โอกาส
เด็กหญิงที่ตั้งครรภ์ได้ศึกษาต่อที่เดิมหรือไม่ มีคำแนะนำขั้นตอนปฏิบัติอย่างไร โรงเรียนลักษณะนี้
ผู้ปกครองและครูจะช่วยกันดำเนินการเพื่อรักษาสិทธิของเด็ทำให้สามารถเรียนต่อได้ สำหรับเด็กหญิง
ที่เรียนหนังสือในระบบการศึกษาปกติของโรงเรียนประเภทนี้ มีทั้งหมด 9 คน ภายหลังคลอดบุตร
ต้องการเรียนต่อในระบบการศึกษาปกติเช่นเดิม 2 คน วางแผนเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน
2 คน และไม่เรียนต่อ จำนวน 5 ราย เนื่องจากต้องเลี้ยงลูก มีปัญหาค่าใช้จ่าย สำหรับโรงเรียนที่มี
นโยบายไม่สนับสนุนให้เด็กหญิงที่ตั้งครรภ์เรียนต่อ เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ที่ศึกษาเรียนอยู่ที่
โรงเรียนนี้ 1 คน วางแผนเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภายหลังคลอดบุตร

“เรื่องเรียนแม่ก็ช่วยติดต่อกับทางโรงเรียนให้เรียนร้อย แต่หนูคิดว่าจะไม่กลับเข้าไปเรียนในระบบแล้ว จะเรียน กสน. แต่เรื่องเลี้ยงลูกก็คิดนะคะ จะเลี้ยงลูกก่อนแล้วค่อยไปเรียน กสน. หนูคิดว่าจะทำงานวันจันทร์ - เสาร์ และเรียนวันอาทิตย์ 1 วัน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ไม่มีใครช่วยอะไร เพราะไม่มีใครรู้ พอครูรู้คุณครูเค้าก็ช่วยเรื่องครูปการเรียน ส่วนเรื่องที่เรียน แม่ติดต่อยุบร้อยแล้ว ตอนนี้เข้าครูปไปแล้วภาคเรียนหนึ่งแล้ว สำหรับเรื่องลูก ปรีกษาแม่แล้วว่าจะขอลูกให้คนอื่น ไปเลี้ยง หนูอยากจะได้เรียนให้จบ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“ก็ถอยรอกตลอดก่อนคะ คลอดแล้วค่อยเรียนเพราะหนูต้องเลี้ยงลูกคนเดียว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“ท้องของหนูใหญ่มากจนแม่สงสัยเลยถามว่าท้องหรือเปล่า พอหนูบอก แม่ก็ไปคุยกับครูที่โรงเรียน ครูให้เรียนหนังสือ ม.3 ต่อจนจบภาคเรียน แล้วพักการเรียนไว้ หลังคลอดหนูจะไปเรียนอีกภาคเรียนให้จบ ม.3 แล้วให้แฟนเรียนจบ ปวส. ก่อนหนูค่อยเรียนต่อ กสน. ใกล้บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“ครูเค้าให้ไปสอบจนจบ ม.2 ได้ใบมาแล้ว แต่ครูเค้าให้ไปเรียนต่อ ม.3 หนูไม่ได้ไปเรียน เพราะว่ารู้จักกับแฟนตอนเรียนจบ ม.2 ผูกข้อมือแล้วกำลังท้อง ครูบอกให้ไปเรียนต่อเลยไปเรียนไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“หนูพักการเรียนเพราะท้อง แต่คิดอยู่ว่าจะให้พ่อแม่ไปลาออกเลยดีกว่าเอาไว้ค่อยเรียน กสน. ใหม่...ก็เสียขายอยู่นะที่ว่ายังเรียนอยู่ แต่มันต้องหยุดแล้วละ เพราะให้เรียนต่อในโรงเรียน หนูยังไม่พร้อม ลูกก็ยังเด็กอยู่ ก็คงต้อง กสน. ดีกว่า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2551)

สรุป ในช่วงแรกของการมีเพศสัมพันธ์มีผลกระทบต่อการเรียนของเด็กหญิงวัยเยาว์ บางรายที่นัดหมายไปมีเพศสัมพันธ์กับคู่ของตนในช่วงเวลาเรียน ทำให้ขาดเรียน แต่ไม่มีผลสำหรับผู้ที่มีการนัดหมายกันช่วงนอกเวลาเรียน ซึ่งส่วนมากนัดเวลากลางวันในวันหยุดหรือเสาร์อาทิตย์ แต่หลังจากการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกแล้ว ฝ่ายชายจะพาเด็กหญิงวัยเยาว์มาที่บ้านบ่อยขึ้นทั้งในเวลาเรียน และช่วงวันเสาร์อาทิตย์ โดยไม่มีการพักค้าง ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงจึงไม่ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น แต่ผู้ใหญ่ทางฝ่ายชายจะสังเกตและรับรู้ก่อน เมื่อรับรู้ผู้ใหญ่ฝ่ายชายจะพูดคุยตักเตือนฝ่ายชายเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ เพราะฝ่ายหญิงยังเป็นเด็ก ถ้าผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงรู้ก่อนที่เด็กหญิงจะตั้งครรภ์ ผู้ใหญ่บางรายจัดการให้ทั้งคู่ได้อยู่ด้วยกัน และดูแลเรื่องการคุมกำเนิดที่ถูกต้อง เพื่อสนับสนุนให้เด็กหญิงไปโรงเรียนตามปกติให้จบภาคการศึกษาหรือปีการศึกษานั้น ๆ จากนั้นพัก หรือลาออกจาก

การศึกษาภาคปกติ วางแผนเตรียมตัวเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ความพยายามของผู้ใหญ่ในการห้ามไม่ให้ทั้งคู่คบหากัน พบในระยะเริ่มต้นของการรับรู้ แต่เมื่อไม่ได้ผล ผู้ใหญ่จึงพูดคุยแบบประนีประนอม และขอร้องให้เด็กหญิงเรียนหนังสือเพื่อประโยชน์ด้านการประกอบอาชีพในอนาคต ในช่วงนี้จึงเป็นช่วงเวลาที่เด็กหญิงวัยเยาว์ควรมีผู้ปกครอง ผู้ใหญ่ หรือครูคอยให้คำแนะนำ ดูแลทั้งด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลตนเอง การดูแลลูกในครรภ์ และให้คำแนะนำด้านการเรียน ประกอบการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้คำปรึกษาเพื่อให้เด็กหญิงรู้สึกมั่นใจที่จะไปเรียนหนังสือต่อ คบหากับเพื่อนนักเรียนในสังคมโรงเรียน ได้ภายใต้สถานการณ์ที่ตนเองเป็นทั้งนักเรียน หญิงตั้งครรภ์ ภรรยา และเตรียมตัวเป็นแม่ในวัยเรียนในช่วงเวลาอันใกล้

ปัจจุบัน สังคมมีทางเลือกให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกที่จะเรียนรู้และสามารถเข้าถึงความรู้ได้ด้วยวิธีการหลากหลายด้วยการวางแผนการศึกษาในอนาคตโดยไม่จำเป็นต้องเข้าโรงเรียน โรงเรียนเป็นเพียงทางเลือกหนึ่งเช่นเดียวกับทางเลือกอื่น ๆ ซึ่งประเทศไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ด้วยการกำหนดไว้เป็นกฎหมายว่า การศึกษาต้องมีความสามารูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ละรูปแบบนั้นแตกต่างกันตรงโอกาสในความยืดหยุ่น และขีดความสามารถในการตอบสนองต่อความสนใจ ความถนัด ความพร้อม หรือข้อจำกัดของผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกัน การศึกษาตามอัธยาศัยนั้นถือว่าเปิดโอกาสนี้เอาไว้มากที่สุด แต่จากข้อค้นพบ พบว่าโอกาสทางการศึกษาในอนาคตของเด็กหญิงวัยเยาว์หลังคลอดที่เด็กหญิงเลือกมากที่สุด คือ การศึกษานอกระบบ มีเด็กหญิง 2 คนเท่านั้นที่เลือกการศึกษาในระบบปกติต่อเนื่อง หลังจากที่พักการเรียนไว้ในระยะตั้งครรภ์และระยะคลอด ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสื่อสารข้อมูลให้เด็ก ผู้ปกครองและสถานศึกษาได้รับรู้ ทำความเข้าใจเพื่อนำไปแนะนำเด็กที่ประสบปัญหาระหว่างการเรียนให้ทั่วถึงมากขึ้น

3. ผลกระทบจากการตั้งครรภ์และความช่วยเหลือด้านสุขภาพ

3.1 ผลกระทบด้านสุขภาพ

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์วิตกกังวลเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในทุกระยะพัฒนาการของการตั้งครรภ์ เกรงว่าตนเองและลูกจะไม่ปลอดภัยจนครบกำหนดคลอด โดยเฉพาะลูกในครรภ์ เด็กหญิงวิตกกังวลเกี่ยวกับภาวะที่ตนเองตั้งท้องตอนอายุน้อย เช่น แท้ง คลอดก่อนกำหนด ตายในครรภ์ หรือคลอดตาย กลัวว่าจะไม่ได้บุตรดังที่หวังไว้ เช่น อยากได้ลูกชายหรือลูกสาว กลัวการถ่ายทอดทางกรรมพันธุ์ กลัวโรคต่าง ๆ สำหรับเด็กหญิงที่พยายามยุติการตั้งครรภ์ด้วยการกินยาสตรีเบลรู้สึกกลัวว่าบุตรมีร่างกายพิการ ไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้เด็กหญิงยังกลัวการเจ็บครรภ์ ซึ่งเป็นความกลัวการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายขณะตั้งครรภ์ กลัวการคลอดและอันตรายจากการคลอด เช่น ความเจ็บปวด การที่ต้องนอนอยู่ในโรงพยาบาล กลัวการให้ยาสลบ กลัวการผ่าตัด

วิธีการเลี้ยงลูกด้วยน้ำนมตนเอง การแสดงออก ความรู้สึกนึกคิดของเด็กหญิงเกิดจากข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ประสบการณ์จากบุคคลแวดล้อม

“ตอนนี้ หนูกังวล กลัวว่าลูกจะพิการจากยาสตรีเบลโล” (นั่งหน้าเต้า สายตามองเหม่อ นิ่งน้ำตาคลอเบ้าตาทั้ง 2 ข้าง) (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“เค้าตัวเล็ก ๆ หนูก็ไม่รู้ ไม่น่าเชื่อว่าเค้าจะออกยังงี้ เค้าต้องผ่ารีเปล่า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“คิดว่าจะคลอดลูกเองโดยไม่ผ่าตัด กลัวว่ามันจะไม่มีลมหายใจเบ่ง ก็น้ำเค็มเคยมี ประสบการณ์อย่างนั้นมาก่อนแล้ว ถ้าหนูคลอดออกมา หนูกลัวว่าลูกจะพิการ เพราะว่าตัวเองอายุน้อยอยู่ ถ้าเกิดเค้าพิการจริง ๆ หนูจะทำยังงี้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“หนูคลอดลูกเอง ตอนนั้นรู้สึกว่ามันกลัวมาก กลัวเจ็บ กลัวมันจะออกไม่ได้ กลัวเค้าจะต้องผ่าอย่างเงี้ย ตอนลูกยังไม่ออก กำลังปวดมาก ๆ เลย ก่อนคลอด รู้สึกกลัวมาก กลัวเจ็บ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“ตัวเล็ก เค้าตัวเล็ก น้ำหนักน้อย ก็พอคลอดมา เค้าก็เข้าอบเลยล่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

3.2 ความช่วยเหลือด้านสุขภาพ ในระยะแรก เด็กหญิงบอกเล่าเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ หลังจากตั้งครรภ์แล้ว ความช่วยเหลือที่ได้รับซึ่งส่วนมากจึงมีเพียงการแนะนำให้ฝากครรภ์หรือพาไปฝากครรภ์ แต่เด็กหญิงเกรงสังคมรับรู้เรื่องการตั้งครรภ์ ดังนั้น การเปิดเผยการตั้งครรภ์จึงล่าช้า มีผลให้เด็กหญิงไปฝากครรภ์เมื่ออายุครรภ์มากกว่าเกณฑ์มาตรฐานการฝากครรภ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดไว้ให้ไม่เกิน 12 สัปดาห์ จำนวน 7 ราย อายุครรภ์ที่มากที่สุดขณะที่เด็กหญิงวัยเยาว์เปิดเผยข้อมูลการตั้งครรภ์ คือ 8 เดือน ทำให้เด็กหญิงวัยเยาว์รายนี้ไม่มีโอกาสได้รับการดูแลก่อนคลอด การช่วยเหลือด้านสุขภาพเรื่องอื่น คือ คำแนะนำการเตรียมตัวคลอด การเตรียมของใช้ลูกแรกคลอด การดูแลสุขภาพตนเองและลูก วิธีการเลี้ยงลูก การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และการคุมกำเนิดหลังคลอด ส่วนมากผู้ให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ได้แก่ มารดา และบุคคลในครอบครัว

“ตอนที่บอกแม่ แม่ก็จะพาหนูไปฝังเข็มคุมกำเนิดเหมือนกันแต่หนูก็ไม่ยอม หนูกลัวเจ็บ หนูกลัวเข็มด้วยค่ะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ตอนนั้น ยังไม่คิดจะมีลูก ตอนแรกก็ไปซื้อยาคุมมา เพราะไปปรึกษาแม่ แล้วแม่ก็บอกให้ไปซื้อยาคุมมากิน แต่กินแล้วเวียนหัวหนูก็ไม่ได้กินอีกเลย หุ้ยดยา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“พี่คนที่แนะนำให้ไปทำแท้ง เค้าแนะนำเรื่องกินยาคุมด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“แม่ของเค้าก็ให้คำแนะนำ หมอก็ให้คำแนะนำ กินนมอื่น นั้นไม่ควรกิน อันนี้ไม่ควรกิน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

4. ผลกระทบจากการตั้งครรภ์และความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ

4.1 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ

เด็กหญิงที่เป็นมารดาวัยเยาว์ เมื่อตั้งครรภ์ตนเองได้รับรู้ความรู้สึกลำบากใจในการขอเงินจากผู้ปกครอง เพราะมีครอบครัวของตนเองขณะที่เด็กหญิงหรือทั้งเด็กหญิงและสามีของเด็กหญิงบางรายยังไม่มีความสามารถในการทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายหรือการขอเงินพ่อแม่ ก่อให้เกิดระหว่างความรู้สึกของเด็กกับความรู้สึกของคนที่มีครอบครัวแล้ว ถ้าสามีไม่มีอาชีพหรือยังอยู่ระหว่างวัยเรียนจะเพิ่มความเครียดให้ทั้งคู่ รวมทั้งพ่อแม่หรือผู้ปกครองของทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะพ่อแม่ที่เด็กหญิงและสามีไปพักอาศัยอยู่ด้วยอย่างมาก เพราะต้องเพิ่มภาระการเลี้ยงดูลูก สามีหรือภรรยาและหลานที่จะเกิดมา กรณีที่เด็กหญิงหรือสามีต้องเรียนหนังสือต่อ ผู้ปกครองต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายด้านการเรียนของเด็กหญิงและสามีเพิ่มเติมด้วย จากปัญหาเศรษฐกิจดังกล่าว เด็กหญิงบางรายจึงต้องการทำงานช่วยครอบครัวหารายได้เพิ่ม แต่เด็กหญิงมีอายุน้อยกว่าที่กฎหมายแรงงานกำหนด ทำให้นายจ้างหรือเจ้าของกิจการไม่สามารถรับเด็กหญิงเข้าทำงานในสถานประกอบการได้ ต้องรอจนกว่าอายุถึงเกณฑ์ แม้ว่าสภาพร่างกายของเด็กหญิงหลังคลอดจะแข็งแรงและพร้อมที่จะทำงานก็ตาม

“ช่วงที่หนูพักการเรียนอยู่บ้าน หนูออกไปช่วยแม่ขายของ (เด็กหญิงร้องไห้)... ตอนนั้น หนูไม่มีอะไรเลย หนูไม่มีเงินเองเลย หนูเลยอยากทำงานเก็บเงินไว้เลี้ยงลูก เพราะแม่หนูก็ไม่ค่อยมีเงิน พอไปช่วยแม่ขายของ แม่ก็แบ่งให้บ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“เงินค่าใช้จ่ายก็ไม่ค่อยมีเท่าไร บางทีแฟนก็ไปทำงาน บางทีก็ขอพ่อสมทบบ้าง จะเอาไปเรียนอะไรแบบเนี่ยะ หรือไม่บางครั้งก็ต้องขอแม่เหมือนกัน เวลาเงินขาด ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“คำนวณลูกประมาณพันกว่าต่อเดือนนะค่ะ พันห้า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“หนูต้องการผ้าอ้อม เพราะลูกต้องใช้ผ้าอ้อมกับผ้าเช็ดตัวมาก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“แฟนหนูก็ทำงานโรงงานนี้แหละ ได้ค่าจ้างเดือนละสี่พันกว่า ถ้ามีโอกาได้เพิ่มค่า ที่พักเดือนละสองพันกว่าบาท เงินเดือนพอใช้เพราะว่าเค้าทำโอทีทุกวัน เข้าเค้าไปทำงานเจ็ดโมงครึ่งกว่าจะเลิกงานก็สามทุ่มกว่า...ตอนนี้กังวลเรื่องเงิน เพราะใกล้คลอดแล้ว มีแต่เรื่องเงิน หนูไม่ได้ย้ายทะเบียนบ้านมาที่นี่ บัตรทองก็ไม่มี บัตรประชาชนหนูก็ยังไม่ได้ทำ ส่วนใบเกิดหนูก็เคยเห็น

ครั้งเดียวเท่านั้นเอง เมื่อก่อนใบเกิดอยู่กับน้ำ แต่ตอนนี้ไม่รู้เหมือนกันว่าอยู่ที่ไหน ...รอแฟนคลอดแล้วจะกลับไปอยู่ที่บ้านเดิม หากคนช่วยเหลือลูก เพราะพ่อแม่ยังอยู่ทั้งคู่ ส่วนผมก็จะหางานทำที่บ้านด้วย แล้วค่อยหาหลักฐานทำบัตรทองให้แฟน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

4.2 ความช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจ ข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านเศรษฐกิจยังมีการให้ความช่วยเหลือไม่ชัดเจน เพราะสภาพเศรษฐกิจของครอบครัว ประกอบกับเด็กหญิงและสามีบางคู่ยังคงพักรวมบ้านกับผู้ปกครองฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ผู้ปกครองรับภาระการอุปการะทั้งคู่โดยไม่ได้จำแนกค่าใช้จ่าย แต่ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์เกี่ยวกับการคลอด เด็กหญิงสามารถใช้สิทธิ์หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าได้ ยกเว้นเด็กหญิงรายที่ 3 ซึ่งไม่มีบัตรประชาชน เนื่องจากกำพร้าแม่ ญาติไม่ได้เก็บหลักฐานใบแจ้งเกิดชื่อของเด็กหญิงยังไม่ได้รับการแจ้งเกิด ดังนั้นจึงไม่มีสิทธิ์ทำบัตรทองตามแนวทางหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เด็กหญิงรายนี้จึงต้องไปติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเรื่องบัตรประจำตัวประชาชน

“แฟนหนู เขาก็ช่วยเรื่องเงินบ้าง แต่เขายังเรียนหนังสือ เขาก็เก็บเงินค่าขนมไว้อาทิตย์ละสองถึงสามร้อยบาทมาให้หนู” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“ถ้าแม่บอกว่าให้อายุ 20 ก่อนค่อยทำงาน เพราะตอนนี้ยังเป็นเด็ก รับเข้าทำงานไม่ได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“ตอนนี้ มีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย เพราะหนูอายุน้อยช่วยทำงานหาเงินไม่ได้ พี่ชายก็บอกว่ารอให้อายุครบ 18 ก่อน จะให้ทำงานก่อสร้างที่บริษัทนี้แหละ ตอนนี้ยายยังไม่ถึง เข้าทำงานไม่ได้... พี่ชายให้หนูกลับไปอยู่กับแม่ไปคลอดที่บ้านขอนแก่น แฟนอยู่กับพี่ชายและพ่อทำงานหาเงิน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ทำให้ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านภาพลักษณ์และจิตใจ ซึ่งมีผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว การใช้ชีวิต และการดำเนินชีวิตในสังคมของเด็กหญิง และมีผลกระทบด้านการเรียน สำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาจะทวีความรุนแรงขึ้น ถ้าผู้ปกครองไม่ให้ความช่วยเหลือ เพราะเด็กหญิงไม่สามารถสมัครเข้าทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย การประกอบอาชีพมีข้อจำกัด ขณะที่ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากการตั้งครรภ์ ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงวัยเยาว์ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นจากมารดาของตนเองมากที่สุด ส่วนบุคคลอื่นที่ช่วยเหลือรองลงมา ได้แก่ ครู เพื่อน และเพื่อนบ้าน

สรุป เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ จำนวน 13 คน พักอยู่กับพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด 7 คน พักอยู่กับพ่อแม่บุญธรรม 1 คน พักอยู่กับญาติ 4 คน และพักอยู่กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเครือญาติในฐานะผู้ปกครอง 1 คน เด็กหญิงที่ศึกษาชอบเที่ยวกลางคืนหรือไปพักค้างบ้านเพื่อน เพียง 2 คน ส่วนเด็กหญิง

รายอื่นไม่เที่ยวเตร่กลางคืนและไม่ชอบไปเที่ยวที่บ้านเพื่อน ส่วนมากมีประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ในช่วงเวลากลางวันที่บ้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งยากต่อการสังเกตและรับรู้ของผู้ปกครอง เพราะเป็นเวลาที่เด็กหญิงวัยเรียนต้องไปโรงเรียน การมีเพศสัมพันธ์ส่วนมากเกิดจากความสมัครใจของเด็กหญิง ยกเว้นรายที่ 1 ที่เกิดจากการถูกล่วงละเมิดทางเพศ ซึ่งกลุ่มที่ศึกษามีทั้งผู้ที่คุมกำเนิดไม่สม่ำเสมอและไม่คุมกำเนิด จึงเป็นเหตุให้เด็กหญิงตั้งครรภ์ เด็กหญิงบางรายพยายามยุติการตั้งครรภ์แต่ไม่สำเร็จจึงต้องตั้งครรภ์ต่อไป ในด้านการศึกษา เด็กหญิงวัยเยาว์ลาออกจากโรงเรียนและทำงานประกอบอาชีพก่อนการตั้งครรภ์ 3 คน กำลังเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 9 คน กลุ่มที่กำลังเรียนได้รับผลกระทบจากการตั้งครรภ์ทำให้ต้องลาออกจากโรงเรียน 5 คน พักการเรียนชั่วคราวระหว่างตั้งครรภ์และคลอด แล้ววางแผนเรียนต่อในระบบการศึกษาภาคปกติเช่นเดิม 2 คน แต่ทั้งคู่เลือกย้ายไปเรียนที่โรงเรียนในต่างจังหวัดเพราะอายุเพื่อน ส่วนเด็กหญิงอีก 3 คน เตรียมตัวสมัครเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ไม่ได้รับความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลการให้คำปรึกษาด้านการศึกษา ซึ่งผู้เกี่ยวข้องต้องดำเนินการช่วยเหลือต่อไป

ข้อสรุปความช่วยเหลือที่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ได้รับ ดังนี้

1. ให้กำลังใจ ลดความเครียดในแม่วัยรุ่น
2. กระตุ้น หรือจัดการให้มีการสู้อบ หรือแต่งงานตามประเพณี
3. ช่วยเลี้ยงปัญหาด้านกฎหมายล่วงละเมิดทางเพศเด็ก
4. ย้ายที่อยู่ เพื่อลดความเครียดจากสังคมโดยรอบ
5. การเลี้ยงลูก ให้คำแนะนำวิธีการเลี้ยงลูก ช่วยเลี้ยงลูก มีทั้งกรณีช่วยเลี้ยงลูกให้ทั้งหมด และช่วยเลี้ยงสลับกับแม่วัยรุ่นเพื่อให้แม่วัยรุ่นได้พักผ่อน ไปเรียนหนังสือต่อ หรือระหว่างที่แม่วัยรุ่นไปทำงาน
6. การจัดการเรื่องการศึกษา ด้านการขออนุญาตเรียนและสอบในภาคเรียนการศึกษา การพักการเรียน การย้ายโรงเรียน
7. การตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อไป
8. การยุติการตั้งครรภ์ โดยการแนะนำวิธียุติการตั้งครรภ์ แนะนำแหล่งจำหน่ายอุปกรณ์ทำแท้ง จัดซื้อให้ พาไปทำแท้ง หรือสนับสนุนเงินเพื่อยุติการตั้งครรภ์
9. การดูแลครรภ์ โดยพาไปฝากครรภ์ การเตรียมของใช้ลูกแรกคลอด การดูแลตัวเอง หลังคลอด การเลี้ยงลูก
10. ให้เงินช่วยเหลือ สำหรับดูแลตนเองขณะตั้งครรภ์ คลอด และการเลี้ยงลูก

การปรับตัวตามพัฒนาการของหญิงตั้งครรภ์ที่เกิดขึ้นกับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

เด็กหญิงวัยเยาว์เป็นกลุ่มที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่ต้องพบกับช่วงแรกของการเปลี่ยนแปลงตามวัยของวัยรุ่น เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางเพศ แต่เด็กหญิงวัยเยาว์ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา นำไปสู่ประสบการณ์การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน วัยรุ่น และการตั้งครรภ์ ในขณะที่เป็นเด็กหญิงวัยเยาว์ สาเหตุการตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ มีทั้งเกิดจากความตั้งใจของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเป็นผลจากความผิดพลาดเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ข้อค้นพบจากการศึกษาพบว่า เด็กหญิงวัยเยาว์มีการรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางเพศน้อย การรับรู้ที่ไม่ถูกต้อง แต่เมื่อเกิดการตั้งครรภ์เด็กหญิงได้ปรับตัวให้พร้อมสำหรับการมีบุตร และพยายามปรับบทบาทการเป็นมารดา ซึ่งจะนำเสนอในประเด็นการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น ความพร้อมในการมีบุตร และการปรับบทบาทการเป็นมารดาของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ อายุ 12 - 15 ปี เป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับตนเองมาก เพราะร่างกายมีการสร้างฮอร์โมนเพศที่กระตุ้นให้มีการเจริญเติบโตมากทั้งทางร่างกาย และส่วนที่เป็นลักษณะประจำเพศ นอกจากนี้ผลจากฮอร์โมนเพศยังทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ต้องการการยอมรับตนเองมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่นจึงแบ่งออกเป็น การเปลี่ยนแปลงทางกาย การเปลี่ยนแปลงทางเพศ การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ การยอมรับจากเพื่อน และการยอมรับจากคนรัก ดังข้อค้นพบ

การเปลี่ยนแปลงทางกาย

การเปลี่ยนแปลงทางกาย หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตามวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนที่เป็นลักษณะประจำเพศ และการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ความคิด โดยเฉพาะความสนใจในเรื่องเพศ สำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ จัดอยู่ในกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งมีอายุ 13 - 15 ปี ร่างกายมีการเจริญเติบโตทางเพศอย่างสมบูรณ์ทั้งในเพศหญิงและชาย สำหรับเพศหญิงสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญของร่างกายเต็มที่ คือ การมีประจำเดือน มีขนขึ้นตามบริเวณอวัยวะเพศ สัดส่วนต่าง ๆ ของร่างกายเปลี่ยนไป โดยเฉพาะอวัยวะเพศและการเจริญเติบโตของทรวงอก เนื่องจากต่อมต่าง ๆ ผลิตน้ำฮอร์โมนไปบำรุงมากขึ้น ในระยะเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นนี้เป็นระยะที่เดือนให้เห็นว่าระยะของวัยรุ่นได้ใกล้เข้ามาแล้ว ส่วนเด็กชายจะสังเกตได้จากการหลั่งน้ำอสุจิในครั้งแรก การมีขนตามอวัยวะเพศ และเสียงพูดแตกพร่า เด็กหญิงกรณีศึกษาทุกรายได้รับรู้ว่าตนเองเปลี่ยนแปลงไปสู่วัยรุ่นจากการเริ่มมีประจำเดือน จากนั้นจึงให้ความสำคัญกับการสังเกตการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ ที่ตามมา โดยเด็กหญิงวัยเยาว์ทุกรายล้วนแต่กล่าวว่าความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ได้รับจากห้องเรียนน้อย

ไม่ทำให้เกิดความเข้าใจเพียงพอ ดังเช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 รู้ว่าตนเองมีประจำเดือนครั้งแรกในเดือนสิงหาคม 2550 สิ่งที่ได้รับรู้การเปลี่ยนแปลงทางเพศของตนเอง คือ หน้าอกใหญ่ขึ้น และผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ยอมรับว่าตนเองไม่เข้าใจเรื่องความรู้สึกทางเพศ การคุมกำเนิดหรือการตั้งครรภ์

“ช่วงที่หนูเริ่มมีประจำเดือน รู้สึกว่าหน้าอกใหญ่ขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“ตอนที่เริ่มมีประจำเดือน ก็ตกใจ เพราะตอนที่เพื่อนมีประจำเดือนกันหนูยังไม่มี ก็ไปเถียงกับแม่ว่าหนูเกิด 37 ไม่ใช่ 38 สงสัยอยู่ว่าทำไมเราไม่เป็นอย่างอื่นหรือเพื่อน เพราะว่าอะไร ผิดปกติหรือเปล่า ที่จริงแล้วพอแม่ให้ดูใบเกิด หนูอายุน้อยกว่าเพื่อนรุ่นเดียวกัน แต่เข้าโรงเรียนก่อนเกณฑ์ปีหนึ่ง เพราะว่าตอนนั้นมันก็ไม่ค่อยมีกฎเกณฑ์อะไรมาก ก็เลยมีประจำเดือนที่หลังเพื่อน (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

“...ที่หนูเคยเรียนหนังสือมา มีการสอนเรื่องเพศศึกษาเกี่ยวกับการตั้งท้องหรือการคุมกำเนิดบ้าง แต่สอนตามหนังสือ ไม่ละเอียด หนูไม่ค่อยรู้อะไรเท่าไร ครูก็ไม่กล้าสอน กลัวว่าจะเป็นภาระส่งเสริมให้เด็กทำจริงเพิ่มขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์เข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนต้น การเปลี่ยนแปลงทางกายได้บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงทางเพศ ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดึงดูดความสนใจของเพศตรงข้าม โดยเด็กหญิงวัยเยาว์มีใบหน้าอัม ริมฝีปากเต็ม ดวงตาเป็นประกาย ผมดำยาวสลวย สะโพกกลม ฯลฯ ส่วนฝ่ายชายจะมีใบหน้ายาว แก้มตอบ คางเหลี่ยม กรามแข็งแรง ไหล่กว้าง แขนขายาว เริ่มมีหนวดเคราสมลักษณะชายชาตรี

เด็กหญิงวัยเยาว์เริ่มต้นรับรู้การเปลี่ยนแปลงทางกายของตนเองได้จากการเปลี่ยนแปลงทางกายที่ชัดเจน คือ การมีประจำเดือน และหน้าอกที่ขยายใหญ่มากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจที่ตนเองไม่ได้ตั้งใจสังเกต แต่ก็รับรู้ว่าคุณเองเริ่มสนใจเพศตรงข้ามมากกว่าการเป็นเพียงเพื่อนนักเรียน และให้ความสำคัญกับการติดต่อสื่อสารกับผู้ที่ตนเองสนใจด้วยวิธีการพูดคุยโทรศัพท์ แล้วพัฒนาไปสู่การนัดหมายไปเที่ยวด้วยกันเป็นกลุ่ม จากนั้นไปเพียงสองคน และพักค้างร่วมกัน จากการศึกษา พบว่า การพักค้างร่วมกันของเด็กหญิงวัยเยาว์มีทั้งการไปเป็นกลุ่มและไปเพียงสองคน ทั้งสองกรณีล้วนเป็นสถานการณ์ที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้โดยไม่มีข้อจำกัด พฤติกรรมดังกล่าวแสดงว่าเด็กหญิงวัยเยาว์เปิดเผยเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของตนในกลุ่มเพื่อน สำหรับระยะเวลาในการคบหาก่อนที่จะพัฒนาไปสู่การมีเพศสัมพันธ์แตกต่างกันตั้งแต่ 2 สัปดาห์ถึง 1 ปี ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 และ รายที่ 13 ข้อมูลนี้เป็นสิ่งที่ครอบคลุมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรตระหนักถึงความสำคัญด้านการเตรียมเด็กก่อนเข้าสู่ระยะวัยรุ่น เพื่อลดปัญหาที่ตามมา

“รู้จักกันมา 4 - 5 เดือน เข้าเป็นเพื่อนกับพี่ชาย แล้วก็ ไปเจอกันที่โรบินสัน เขาก็เข้ามาจีบ มาขอเบอร์ (หัวเราะ)...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13, สัมภาษณ์, 21 กันยายน 2551)

“หนูคบกันอยู่นาน 2 ปีก่อนจะท้อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“หนูรู้จักกันเพราะมีคนแนะนำ ก็คุยกันไปเรื่อย ๆ จนสนิทสนมกัน แล้วก็เลยเบ๊อยู่บ้าน เพราะทางบ้านของหนูเค้าไม่ค่อยชอบแฟนหนู” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“เค้าเป็นแฟนคนแรกของหนู หนูเรียนจบ ม.3 ก็ออกจากโรงเรียนมาทำงานก่อสร้าง อยู่กับพี่ชาย แล้วถึงเจอกับแฟนที่ทำงานก่อสร้างอยู่กับพี่ชาย ตอนนั้นหนูอายุ 15 ปี เค้าอายุ 26 ปี แก่กว่าหนู 11 ปี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

ในด้านจิตใจนั้นส่วนใหญ่เป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายจะเป็นสิ่งปกติของเด็กทุกคนเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น แต่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจของเด็กหญิงวัยเยาว์แต่ละคนไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม เด็กหญิงพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมมากยิ่งขึ้น โดยพยายามตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง เกิดความมั่นใจ แต่ก็ต้องขึ้นกับสภาพครอบครัวด้วย คือ เด็กหญิงวัยเยาว์ที่อยู่ในครอบครัวใหญ่ ที่พ่อแม่ไม่เข้มงวดจนเกินไป จะมีความมั่นใจและมั่นคงมากกว่าคนที่อยู่ในครอบครัวเล็ก ๆ และได้รับความเข้มงวดจากพ่อแม่ เมื่อประสบปัญหาในขณะนี้ เด็กหญิงวัยเยาว์หลีกเลี่ยงการขอความช่วยเหลือจากพ่อแม่ ครู อาจารย์ แต่พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยตัวเอง ฝึการปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น ในทางตรงกันข้าม เด็กหญิงวัยเยาว์ที่แก้ปัญหาไม่ได้ จะมีอารมณ์ไม่ดี อ่อนไหวง่าย แต่ก็เกิดการเรียนรู้ที่จะสุขุมเยือกเย็นมากยิ่งขึ้น

พัฒนาการของวัยรุ่น ส่งผลให้เด็กหญิงวัยเยาว์ต้องการการยอมรับจากผู้ปกครอง เมื่อไม่ได้ตามที่ต้องการ จึงแสวงหาจากบุคคลอื่นทดแทน ได้แก่ เพื่อน คนรัก ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การคบเพื่อนต่างเพศ จูงใจให้มีเพศสัมพันธ์ตามมา

“หนูเริ่มมีประจำเดือนตอนอยู่ ป.6 มีแฟนตอนเรียนอยู่ ม.2 ตอนนั้นหนูก็ประมาณ 14 ค่ะ เริ่มคุยกันทางโทรศัพท์ก่อน คุยกันไปคุยกันมาก็สนิทกันค่ะ ก็ให้เค้าไปรับไปส่งที่โรงเรียน วันเสาร์อาทิตย์ก็ไปเที่ยวด้วยกัน ก็ค่อย ๆ บอกแม่ ประมาณ 5-6 เดือน ได้ถึงบอกค่ะ พาไปหาแม่ก็วันแม่พอดี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“...ก็เด็กรุ่นใหม่ เด็กสาว หนุ่มไปเที่ยวแล้วชอบกัน หนูก็เลยแย่งมาจากเพื่อนประมาณนั้น หนูใช้วิธีไปแะหาที่บ้านพี่เค้าบ่อย ๆ ไปให้ผู้ใหญ่รับรู้ว่าไปเล่นด้วย คบกันอยู่ ครั้งแรกของพวกเรา เกิดในวันวาเลนไทน์ เขาพาไปที่บ้าน ไปหาคุณย่าด้วย แต่เขาใส่ถุงยางอนามัยนะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2551)

การยอมรับจากเพื่อน

การพบปะสนทนากันเป็นกลุ่มระหว่างเพื่อนสนิท เป็นกิจกรรมที่เด็กวัยรุ่นชอบทำ เรื่องที่พูดคุยกันขึ้นอยู่กับเพศ คือ วัยรุ่นหญิงมักพูดคุยเกี่ยวกับเรื่องงานเลี้ยง การมีนัดกับเพศตรงข้าม เรื่องตลกขบขัน หนังสือ เรื่องของครูอาจารย์และเพื่อนที่โรงเรียน ส่วนวัยรุ่นชายจะชอบพูดคุยถึง เรื่องกีฬา ภาพยนตร์ การมีนัดกับเพศตรงข้าม การเมือง และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และบุคคล ในสังคม เช่น งานเลี้ยงต่างๆ การพบปะสนทนากัน มีความสนใจในกิจกรรมทางสังคม ทั้งที่เป็น กลุ่มใหญ่และในหมู่เพื่อนสนิท ซึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจในการเลือกกิจกรรมและการมีโอกาสร่วม กิจกรรม เด็กหญิงวัยเยาว์เรียนรู้พฤติกรรมทางเพศจากเพื่อนวัยใกล้เคียง ซึ่งในช่วงวัยนี้คิดว่าเรื่องเพศ หรือความสัมพันธ์ทางเพศพบได้ทั่วไป สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เป็นปกติ เมื่อมีการ แลกเปลี่ยนข้อมูลในกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กหญิงวัยเยาว์รับรู้ถึงความสัมพันธ์ทางเพศเป็นกลวิธีที่สำคัญ ในการสร้างการยอมรับจากฝ่ายชาย

“เวลาไปกันตอนเช้าก็ทำอะไรกันที่บ้านเพื่อนของผู้ชาย แบบเนี้ยแหละ บางทีตอน เลิกเรียนก็มีอย่างเนี้ยเหมือนกัน...ถ้ามีเพศสัมพันธ์จะทำให้รักกันมากขึ้นอย่างเนี้ยละ รักกันมากขึ้น ไว้อีกกันมากขึ้นละ...เด็กแถวบ้านเค้าแอบผู้ใหญ่มีอะไรกับแฟนกันหมดแล้ว บางคนก็มีลูกแล้ว บางคนมีแฟนแต่ไม่มีลูก...เพื่อน ๆ พอหมั้นก็เข้าห้องอยู่ด้วยกันระหว่างเรียน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“เวลามีพวกหมอลำพวกอะไรก็ไปกับเพื่อนก็เป็นอยู่แล้ว พอมาเจอเค้าก็ยังเป็นใหญ่... หนูไม่ได้หนีเรียนนะ ไปโรงเรียนเพียงแต่ไม่ได้เรียน วิชาไหนที่ไม่ชอบก็ไม่เรียน ทำเหมือนเพื่อน ๆ ใคร ๆ ก็ทำอย่างนี้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10, สัมภาษณ์, 28 สิงหาคม 2551)

การยอมรับจากคนรัก

เด็กหญิงวัยเยาว์ต้องการความรักทั้งในฐานะเป็นผู้ให้และผู้รับ คือ ต้องการมีคนอื่นเป็นที่รัก และต้องการให้ตนเองเป็นที่รักของคนอื่นด้วย จึงเริ่มจับคู่เป็นความรักเพศตรงข้าม เด็กหญิงวัยเยาว์ ที่ขาดความรัก คือ ไม่มีคนที่ตนจะรักและไม่มีใครรักตน เช่น เด็กกำพร้า เด็กที่พ่อแม่หย่าร้างเด็ก ที่สภาพครอบครัวไม่มีความสุข เด็กเหล่านี้จะไม่สมบูรณ์ มีความพิการทางจิต มีปมด้อยเพราะขาดความรัก

“...พอหนูเรียนชั้น ม.3 ภาคเรียน 1 เหตุการณ์เกิดขึ้นครั้งแรกที่บ้านเค้าในวันเสาร์ หนูนัดกันไปเที่ยวห้างก็เลยแวะไปบ้านเค้าจะไปไหว้แม่เค้า แต่แม่เค้าเลิกงาน 5 โมงเย็น ตอนนั้น เป็นช่วงบ่าย ๆ ไปรอก่อนแม่เค้ามา หนูไม่ได้คิดว่าจะมีอะไรกัน ตอนแรกหนูก็ไม่ยอม บอกเค้าว่า ไม่จะกลัวพ่อกับแม่รู้ กลัวท้องด้วย แต่สุดท้ายหนูก็ยอมเค้าเพราะหนูรักเค้าละ ต่อมาก็ทำอะไร แบบนี้ที่บ้านเค้าหลายครั้งในวันเสาร์ที่แม่ให้ไปเที่ยว แต่ก็ใช่ว่าจะอนาถนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“ก็น้อยใจ เพราะแม่เค้านบอกรักหนูน้อยที่สุด แม่ลำเอียงหนูก็รู้ แม่เค้านบอกรักหนู น้อยที่สุดแล้วอะ (ร้องไห้)... หนูก้าวร้าว บอกคุณหมอสื่อหนูก้าวร้าว แม่เกลียดหนู”
(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“ตอนแรกเขามาจับหนูก็ไม่ได้ชอบเขา ตอนหลังเขามาตื้อบอย ๆ ก็เลยเป็นแฟนกัน แต่หนูไม่ให้เขาไปที่บ้าน เขาเคยขอไป หนูไม่ให้ไป (ร้องไห้)... หนูกลัวว่าจะเกิดอะไรขึ้น แต่ตอนหลังเขาก็ไปจนได้ พ่อแม่หนูไม่อยู่บ้าน พ่อทำงานโรงงานทุกวัน แม่ขายของที่ตลาดนัด ตกกลางคืนก็เกิดขึ้นที่บ้านเก่าของหนู บ้านเก่าอยู่ใกล้โรงเรียน ตอนแรกหนูกลัวว่าจะต้อง คิดเหมือนกันว่าอาจจะท้องได้ แต่แฟนบอกว่าไม่เป็นอะไรหรอก ไม่ท้องหรอก หนูก็เชื่อเขา หนูคอยสังเกตว่าหลังจากนั้นประจำเดือนมาไหม พอประจำเดือนมา มันก็ผ่านไป ตอนหลังมันก็ เกิดขึ้นอีกเรื่อย ๆ หลายครั้ง ไม่ได้นับ ส่วนใหญ่นัดเจอกันวันเสาร์...พอหนูเรียนจบ ม.2 พ่อแม่ ของหนูย้ายบ้าน หนูก็ย้าย โรงเรียนมาเรียนต่อชั้น ม.3 ภาคเรียน 1 แฟนหนูจบ ม.3 แล้วไปเรียนต่อ ที่อื่น เขาพักหอพักกลับบ้านเฉพาะวันเสาร์ อาทิตย์ พอกลับมาเขาตามไปหาหนูที่บ้านใหม่ ในวันเสาร์ที่บ้านใหม่ไม่มีใครอยู่ ไม่มีใครรู้ หนูก็มีอะไรกันมาตลอด” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“คบกันมา 10 เดือน ตั้งแต่หนูเรียนชั้น ม.1 เค้าไม่เคยมีอะไรกับใครด้วย เค้าก็ไม่เคย เกิดที่แรกที่บ้านที่เค้าในวันหยุด ตอนช่วง ม.2 ซึ่งหนูคิดว่ามันครั้งเดียวแล้วคือจบ แต่มันไม่จบ แต่ก็ได้คิดว่าครั้งเดียว จะทำให้เราท้อง ที่สำคัญเราเป็นคนแรกของคนและกัน”
(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11, สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2551)

“แฟนหนูคนเนี่ย เค้าคุ้มครองหนูได้ เค้าใหญ่ก็มีแต่คนนับถือเค้า ตอนแรกก็คิดว่าหนู ไม่รักเค้าหรือ ไป ๆ มา ๆ หนูก็รักเค้า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

“ครั้งแรกที่ไปค้างด้วยกันไม่มีอะไรกัน วันนั้นแม่ไม่อยู่ ก็ไม่ถึงกับมีอะไรนะ ก็แค่นอนกันเฉย ๆ แต่ครั้งที่ 2 ถึงได้มี ตอนนั้นนะเค้าอายุ 20 ย่าง 21 ทำงานแล้ว หลังจากที่ได้เที่ยวกัน แล้วเค้าไปเที่ยวบ้าน แล้วก็มีมานอนค้างที่บ้าน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“เค้าโทรมา ก็เลยพูดกับเค้าไป พูด คุยโทรศัพท์กันประมาณ 2 เดือนกว่า ๆ ถึงได้นัด เจอกัน ไปเที่ยวด้วยกันครั้งแรกที่ปากช่อง อำเภอภูเวียง ขอนแก่น เพราะมีที่เที่ยว ภูเวียงมีไดโนเสาร์ ค้างคิงด้วย มีเพื่อนไปด้วย 1 คน ก็แค่นอนหลับด้วยกันเฉย ๆ ไม่มีอะไรกัน”... ครั้งที่ 2 เป็นช่วง เดือนที่ 3 เค้าไปเที่ยวบ้าน วันนั้นเป็นวันที่พ่อกับแม่ไปทำบุญที่อื่นแล้วค้างคืน ให้อยู่บ้านเอง แต่มี เพื่อนผู้หญิงมานอนค้างเป็นเพื่อน แฟนก็มานอนค้างด้วยก็เลยมีอะไรกัน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

สรุป เด็กหญิงวัยเยาว์เป็นวัยที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางทางเพศตามธรรมชาติ เกิดอารมณ์ทางเพศได้ตามสิ่งเร้าที่มากระทบ แต่เด็กหญิงขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษา ไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ทางเพศ และยังไม่ได้รับการฝึกทักษะในการจัดการอารมณ์ทางเพศ จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงสถานการณ์การมีเพศสัมพันธ์ได้ นอกจากนี้พฤติกรรมทางเพศของกลุ่มเพื่อนยังมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ความต้องการเลียนแบบ ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและฝ่ายชาย จึงยินยอมมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันการตั้งครรภ์ที่มีประสิทธิภาพ การขาดความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาดังกล่าว ทำให้การตั้งครรภ์ของเด็กหญิงเกิดขึ้นขณะที่เด็กหญิงยังรู้สึกถึงเลเกี่ยวกับความพร้อมของร่างกายตนเองในการตั้งครรภ์ ไม่แน่ใจว่าการมีเพศสัมพันธ์ในช่วงวัยเด็กของตนเองมีผลให้เกิดการตั้งครรภ์ได้

ความพร้อมในการมีบุตร

ความพร้อมในการมีบุตร (Moore, & Davis, 1983) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึนึกคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในระยะตั้งครรภ์ การเกิดความกังวลใจ ความหวั่นไหวต่อตนเอง ความหวั่นไหวต่อการตั้งครรภ์ และความหวั่นไหวต่อบุตรในครรภ์ รวมถึงการรับรู้เรื่องเพศศึกษา ซึ่งเป็นพัฒนาการอย่างหนึ่งของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่เป็นมารดา เริ่มต้นจากความสนใจที่จะมีบุตรหรือไม่ของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์และสามี โดยความคิดเรื่องการมีบุตรอาจเป็นแผนการอนาคตของครอบครัว หรือแผนการอนาคตรายบุคคล ที่เกิดจากการวางแผนล่วงหน้าก่อนการมีเพศสัมพันธ์ แต่ในบางครอบครัวหรือบางรายอาจทบทวนเรื่องการมีบุตรภายหลังจากมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ได้ป้องกัน เป็นการตัดสินใจร่วมกันที่จะมีบุตร ซึ่งโดยทั่วไปในสังคมไทย ฝ่ายชายเป็นผู้ที่มีอำนาจทางเพศมากกว่า และมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติบทบาทของเพศหญิง ดังนั้น เมื่อทั้งคู่เห็นพ้องกันหรือฝ่ายชายแสดงความต้องการมีบุตร ฝ่ายหญิงก็คล้อยตามและยอมรับบุตรในครรภ์ของตน มีความสุขในการสร้างสัมพันธ์กับบุตร เต็มใจที่จะแสวงหาความปลอดภัยสำหรับตนและบุตรในครรภ์ ต้องการฝึกฝนหรือเตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทมารดา ซึ่งพบว่า ความพร้อมในการมีบุตรของเด็กหญิงวัยเยาว์แสดงออกเพียงความพร้อมด้านจิตใจ ความรู้สึก แต่ไม่มีการทบทวนความพร้อมด้านอื่น เช่น ความพร้อมด้านเศรษฐกิจ การวางแผนด้านการเรียน การดูแลครรภ์ การเลี้ยงดูลูก รวมทั้งการดำเนินชีวิตทั่วไปภายหลังการตั้งครรภ์ ข้อมูลที่พบจากการศึกษาการเตรียมความพร้อมในการมีบุตรของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ได้แก่ ความสนใจในการมีเพศสัมพันธ์ การรับรู้การมีตัวตนของทารก และสัมพันธ์กับทารกในครรภ์

ความสนใจในการมีเพศสัมพันธ์

เด็กหญิงวัยเยาว์แสดงออกทางเพศโดยการมีเพศสัมพันธ์เพียงเพื่อเชื่อมโยงความรัก ความโรแมนติก ตามแบบแผนทางเพศที่สังคมกำหนดผ่านการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งสื่อ บุคคลที่พบเห็นได้ใกล้ตัว คือ กลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กหญิงคล้อยตามด้วยการมีเพศสัมพันธ์ที่อิสระ มากขึ้นในระหว่างการสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนชาย โดยไม่เชื่อมโยงกับการแต่งงาน และไม่ได้ วางแผนที่จะมีบุตร อย่างไรก็ตามเมื่อเพศสัมพันธ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์นำไปสู่การตั้งครรภ์ ข้อค้นพบ จากการศึกษา พบว่า ความสนใจที่จะมีบุตรเริ่มต้นจากความสนใจในการมีเพศสัมพันธ์ แต่เป็น ความสนใจแบบจำยอมที่เกิดจากการถูกโน้มน้าวของฝ่ายชาย สำหรับเรื่องที่มีผลต่อการตัดสินใจ ยินยอมมีเพศสัมพันธ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์อีก ได้แก่ ประสบการณ์การรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ในวัยเด็กของเด็กหญิงรายอื่น ๆ ทำให้เด็กหญิงรู้สึกคุ้นเคยกับพฤติกรรมนี้ และเด็กหญิงวัยเยาว์ บางรายต้องการหาที่พึ่งพิงในการดำเนินชีวิต เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจของครอบครัว เด็กหญิงวัยเยาว์ ที่เป็นกรณีศึกษาทั้งหมด 13 ราย มีเพศสัมพันธ์โดยสมัครใจ 12 ราย มีเพศสัมพันธ์แบบไม่สมัครใจ เพียงรายเดียว ทำให้มีปัญหาในการยอมรับและเลี้ยงดูบุตร ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ซึ่งพยายาม ปิดบังเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ทำให้ตนเองตั้งครรภ์ แต่เมื่อมีเปลี่ยนแปลงจากการตั้งครรภ์ทำให้ไม่สามารถ ปกปิดข้อมูลได้ ผู้ปกครองจึงมีโอกาสรับรู้ หลังจากนั้นเด็กหญิงเริ่มวางแผนเกี่ยวกับการคลอด การเลี้ยงดูบุตรหลังคลอด การหลีกเลี่ยงการแจ้งชื่อบิดามารดาแท้จริงเมื่อคลอด และรู้สึกวิตกกังวล เกี่ยวกับคำถามของลูกเรื่องบิดาผู้ให้กำเนิดในอนาคต

“ไม่เคยคิดว่าจะต้อง หนูคิดแล้วก็ยังหนักใจ คือถ้าเกิดคลอดออกมาแล้วเราจะเลี้ยงเค้า เนี่ยเราจะทำใจได้ยังไงว่าถ้าเกิดเด็กตามหาพ่ออะไรอย่างเงี้ย หนูเองก็คงจะบอกไม่ได้ ถ้าเกิดว่า ยกให้ใครแล้ว ไม่มีใครเอา เราเป็นแม่เราก็ต้องเลี้ยง จะโอนให้พ่อให้แม่แต่ว่าเราก็จะดูแลเค้าด้วย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 27 พฤษภาคม 2551)

จากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ที่เคยรับรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวในวัยเด็กว่า การมีเพศสัมพันธ์ในวัยเด็กเป็นเรื่องปกติที่ตนพบเห็นว่าเด็กเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุประมาณ 12 ปี มีทั้งเพศสัมพันธ์แบบสมัครใจ ถูกล่อลวงละเมิดทางเพศ หรือถูกข่มขืน ทำให้เด็กหญิงกังวล ไม่แน่ใจเรื่องความรับผิดชอบของคนรักต่อผลที่จะตามมาจากความสัมพันธ์ทางเพศ

“ส่วนใหญ่ที่พะยะเขาเริ่มมีเพศสัมพันธ์กันตอนอายุ 12 ปี เพราะผู้หญิงที่โน่นเป็นแบบนั้น บางทีก็ถูกข่มขืนบ้างอย่างเนี่ย คนข่มขืนก็รู้จักกัน คนบ้านเดียวกัน เพื่อน ๆ หนูก็มีโดนข่มขืนบ้าง มีเพศสัมพันธ์กันเองบ้าง แล้วเค้าก็ไปทำแท้ง บางคนก็ไปขายบริการ เด็กส่วนใหญ่ที่เจอแบบนี้ คือ เด็กที่กำพร้า อาจจะกำพร้าพ่อหรือกำพร้าแม่หรือไม่มีทั้งพ่อทั้งแม่ เพื่อน ๆ หนูต้องระหว่างเรียน หลายคน หลายคนไปทำแท้ง บางคนก็กินยาแต่หนูไม่รู้ว่ายาระไร บางคนเรียนสูง ๆ คนที่เรียนจบ

แล้วก็มีเยอะที่มีปัญหาแล้วไปทำแท้ง คนที่ไม่มีพ่อแม่ก็จะท้องมาก หนูได้แต่ส่งสารเพื่อน หนูอยู่ที่พะเยา ถึง 8 ขวบ พ่อแม่ตายน้ำก็พามาอยู่ที่เชียงใหม่ ก็ยังรับรู้ข่าวคราวของเด็กและเพื่อน ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

นอกจากการมีเพศสัมพันธ์เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางเพศในช่วงวัยรุ่นแล้ว เหตุผลจูงใจที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ตัดสินใจมีเพศสัมพันธ์กับคนรักท่ามกลางความลังเล ซึ่งเป็นเหตุผลที่แตกต่างจากเด็กหญิงวัยเยาว์รายอื่น คือ ต้องการหาที่พึ่งพิงในการดำเนินชีวิต เพราะน้ำซึ่งเป็นผู้ปกครองยากจน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ

“...ตอนแรกหนูก็ไม่มั่นใจเหมือนกันว่าเค้าจะรับผิดชอบ กลัวเค้าจะไม่รักแต่เค้ารักอยู่ หนูรู้สึกกังวลอยู่ประมาณ 20 วัน กว่าเค้าจะทำให้เรานั้นใจหลังจากที่ทำให้คิดอยู่นาน หลังจากนั้นเค้าก็พาพ่อแม่เค้ามาที่บ้าน พูดคุยกันกับน้ำ หลังจากผู้ใหญ่คุยกันแล้ว น้ำก็ยกหนูให้เค้าเลย หนูสงสารน้ำ น้ำมีลูกเยอะตั้ง 5 คน ตอนที่อยู่กับน้ำ น้ำยากจนไม่มีอะไร ลูกเค้าเองก็ได้เรียนบ้าง ไม่ได้เรียนบ้างเค้าคงเลี้ยงหนูไม่ได้ยังเนี่ยะ แต่ผู้ชายคนนี้นะคงเลี้ยงหนูได้หนูเลยตัดสินใจอย่างเนี่ย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

การรับรู้การมีตัวตนของทารก

การตั้งครรภ์ที่ไม่เหมาะสม ทำให้เด็กหญิงวิตกกังวล ตั้งใจปิดบังผู้อื่นไม่ให้รู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ ปฏิเสธการกำเนิดของลูก แต่เมื่อลูกเริ่มเคลื่อนไหวในครรภ์ ลูกเริ่มดิ้น มารดาวยะว่จะรู้สึกซึมซับว่าลูกมีชีวิต เกิดความผูกพันเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความรู้สึกผูกพันจะเกิดขึ้นพร้อมกับความวิตกกังวลเรื่องการคลอด ความเจ็บปวดเรื่องการคลอด ทำให้มีความรู้สึกสับสนในช่วงแรก และผ่อนคลายลงในระยะต่อมา เมื่อครรภ์ใหญ่ขึ้นไม่สามารถปิดบังได้ ความรู้สึกอัดอัด วิตกกังวลจะลดลง วางตัวตามสบายมากขึ้น ไม่เครียดเรื่องการตั้งครรภ์ แต่มีความรู้สึกวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของลูกเกิดขึ้นทดแทน

“ตอนแรกที่เราท้องหนูเคยคิดจะไปทำแท้งเหมือนกัน หนูอยากไปทำแท้ง เพราะกลัวคนเห็นว่าท้อง หนูไม่รู้จักคนทำแท้ง คิด ๆ ไปแล้วมันสงสารเค้า ก็เลยไม่อยากทำ แล้วคิดไปคิดมากจนเป็นแวรกรรมของเราเองที่ทำให้เค้าเกิดมา หนูกังวลนะ นี่ก็ได้แต่ภาวนาให้ลูกเกิดมาครบ 32 เท่านั้นเอง ป้าของหนูก็บอกไม่ต้องไปทำ มันบาป ถ้าคลอดออกมาแล้วเลี้ยงไม่ได้ ป้าจะช่วยเลี้ยงเอง หนูฟังแล้วก็อยากร้องไห้ ป้าเป็นคนอื่นยังอยากช่วยเลี้ยงลูกของหนู แล้วเค้าเป็นลูกของหนู เกิดจากท้องหนู หนูจะทิ้ง จะทำลายเค้าได้ยังไง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“พอรู้ว่าท้องหนูรู้สึกตื่นเต้นนิดหน่อย คิดว่าตัวเองยังไม่พร้อมที่จะมีลูก ก็ยังกลัว ๆ อยู่กะกลัวว่าคลอดจะเจ็บไหม กลัวโดนผ่าท้องเอาลูกออกจะเจ็บไหม กลัวโดนผ่าท้องมากเลย แต่ก็รู้สึกดีทุกครั้งที่ได้ดิ้น มันรู้สึกได้เลยว่าเค้าแข็งแรง อยากเห็นหน้า อยากคลอดเร็ว ๆ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“ตอนที่คลอดเค้าออกมา หนูสงสารเขา (ร้องไห้...) หนูไม่อยากให้เขาอายุที่มีแม่อย่างนี้ ก็หนูเป็นแม่เด็ก หนูเป็นตามที่คนอื่นเขาพูดว่าหนูเป็นเด็กไม่ดี ท้องตอนเรียน แต่หนูจะพยายามเลี้ยงดูเขาให้ดี หนูจะเป็นแม่ที่ดี น่าจะช่วยลูกได้บ้าง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“ตอนที่หนูท้อง 3 เดือน แฟนบอกว่าให้เอาออก ไม่ให้เอาไว้แล้วไปซื้อยาสตริเบลโด มาให้กิน หนูเองไม่อยากกินแต่ก็ต้องกิน หนูกินไป 1 ขวด ก็ไม่เห็นมีอะไรออกมา ตอนหลังเค้ามาชวนไปเอาออกอีก ให้ไปทำแท้ง หนูไม่ไป บอกเค้าว่าลูกของหนู หนูไม่เอาออกแล้วตอนนี้ รู้สึกกังวล กลัวว่าลูกจะพิการจากยาสตริเบลโด (นั่งหน้าเศร้า น้ำตาคลอเบ้าตาทั้ง 2 ข้าง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

สัมพันธภาพกับทารกในครรภ์

ความรู้สึกรักใคร่ผูกพัน ที่มารดาวัยเยาว์มีต่อบุตรในครรภ์ แสดงออกโดยการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์เสียสละเพื่อบุตรในครรภ์ รู้สึกผูกพัน ต้องการปกป้อง มีการเตรียมพร้อมเพื่อการเกิดของลูก ให้ความสนใจรายละเอียดของลูก เช่น ความสมบูรณ์ เพศ หน้าตา แต่สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นเป็นเพียงอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ได้เกิดขึ้นร่วมกับความสามารถในการเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง แต่ความรู้สึกนั้นนำไปสู่ความตั้งใจเรียนรู้วิธีการเลี้ยงดูลูกต่อไป

“ครั้งแรกที่หนูแน่ใจว่าท้อง หนูรู้สึกว่าหนูมีลูกแล้ว หนูก็รักเขา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“พอหนูรู้ว่ามิลูก หนูก็รักเขา อยากเห็นหน้า” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“ช่วงที่ตั้งท้อง หนูเห็นลูกคนอื่นผิปกติ ก็กลัวว่าลูกในท้องจะไม่ครบ จะพิการ แต่พอคลอดลูก แล้วได้ยินเสียงร้องจ๊าก หนูรู้สึกดีใจมาก (มีรอยยิ้มละไมระบายอยู่บนใบหน้า) เค้าหนักสองโลแปด สมบูรณ์ดี” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

“เรื่องชื่อ จะตั้งชื่อลูกตอนไปคลอด แต่หนูก็เตรียมไว้หลายชื่อนะ คุยกันกับแฟนอยู่ นี่ก็ไม่ว่าลูกเป็นผู้ชายหรือผู้หญิง ตื่นเต้นเหมือนกัน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“...ก่อนคลอด รู้สึกกลัวมาก กลัวเจ็บ...แต่พอคลอดจริง ก็ไม่กลัวแล้วละ ความรู้สึกเจ็บมันหายไปเลยหนูแบ่งไม่นานนักก็คลอดลูกออกมา เห็นลูกแล้วชื่นใจ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

ก่อนที่เด็กหญิงวัยเยาว์จะตั้งครรภ์ ควรมีความพร้อมทั้งกาย ใจและสังคม ความพร้อมทางร่างกายก็คือควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี มีสุขภาพแข็งแรงทั้งกายและใจ ไม่เป็นโรคที่ถ่ายทอด

ไปถึงลูก ส่วนความพร้อมทางจิตใจนั้น หมายถึง ความต้องการมีลูกจริง ๆ และตั้งใจจะเลี้ยงดูเขาด้วยความรัก เอาใจใส่ อดทน และเสียสละ มีความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กพอสมควรเพื่อที่จะเข้าใจธรรมชาติของเด็ก สามารถแก้ไขปัญหาค้นหาพื้นฐานได้ และไม่เครียดกับการเลี้ยงดูจนเกินไป ความพร้อมทางสังคม หมายถึง ควรจะอยู่ในสถานภาพที่เหมาะสม มีเวลา มีรายได้พอเพียงที่จะดูแลรับผิดชอบชีวิตที่จะเพิ่มขึ้นมาในครอบครัว เด็กหญิงวัยเยาว์จึงไม่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับการตั้งครรภ์ และมีบุตร ดังนั้น จึงต้องการความช่วยเหลือตั้งแต่การใช้ชีวิตคู่ การตั้งครรภ์ การคลอด รวมทั้งความช่วยเหลือด้านการเลี้ยงดูด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น เลี้ยงลูกไม่เป็น ต้องการพักผ่อน ไม่ว่างต้องไปเรียน หรือต้องไปประกอบอาชีพ

สรุป เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ไม่มีรายได้ที่วางแผนการมีบุตรก่อนการมีเพศสัมพันธ์ แต่เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ เด็กหญิงมีการเปลี่ยนแปลงภาวะจิตสังคมตามพัฒนาการระยะแรกของการตั้งครรภ์ เด็กหญิงเริ่มปรับตัวจากระยะแรกที่ปฏิเสธการตั้งครรภ์ ไม่ยอมรับรู้การตั้งครรภ์ เป็นการทบทวนวิถีชีวิตทั่วไปและการทำหน้าที่ด้านการเรียนของตนเอง พิจารณาเรื่องการเปิดเผยข้อมูล การตั้งครรภ์ ต้องการที่ปรึกษา คำแนะนำการปฏิบัติตัวเรื่องการยุติการตั้งครรภ์ การดูแลครรภ์ เตรียมการคลอด การใช้ชีวิตครอบครัว ซึ่งในระยะนี้เด็กหญิงมีความสับสน เครียด วิตกกังวล การปรับตัวของเด็กหญิงสำหรับการมีบุตรขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพและความช่วยเหลือของบุคคลในครอบครัว สามี และบุคคลอื่นในสังคมแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการปรับบทบาทตามพัฒนาการของหญิงตั้งครรภ์ต่อไป

การปรับบทบาทการเป็นมารดา

ก่อนการตั้งครรภ์ เด็กหญิงวัยเยาว์เป็นเด็กที่อยู่ในวัยเรียน ควรอยู่ในความดูแลของผู้ปกครองบทบาทในสังคมของเด็กหญิงวัยเยาว์ คือ ทำหน้าที่ในฐานะเด็กที่เป็นลูกหลานที่ดีของครอบครัว และเป็นนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบการเรียน เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์พัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงทำให้เด็กหญิงต้องเรียนรู้บทบาทหน้าที่ในการเป็นมารดาเพิ่มขึ้น เกี่ยวกับการดูแลตนเองอย่างถูกต้องในระยะตั้งครรภ์ การเตรียมตัวเลี้ยงดูบุตรในด้านอาหาร การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหว การทำงาน การมีเพศสัมพันธ์ การหลีกเลี่ยงการมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพทารกในครรภ์ เตรียมตัวรับรู้ประสบการณ์และปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายขณะตั้งครรภ์ รายได้ไตรมาส และเตรียมตัวคลอด โดยทบทวนความสามารถของตนเองในการเลี้ยงดูทารกหลังคลอด พัฒนาศักยภาพตนเองด้วยการฝึกปฏิบัติเลี้ยงดูทารก ศึกษาวิธีการเลี้ยงดูทารกด้วยตนเอง ซักถามผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน รวมทั้งการเตรียมเลี้ยงดูด้วยนมแม่ ซึ่งจากการศึกษา พบว่า เด็กหญิงปรับบทบาทการเป็นมารดาตามระยะพัฒนาการหญิงตั้งครรภ์ในด้านภูมิหลังทางวัฒนธรรมครอบครัว

การเปลี่ยนบทบาทเป็นมารดา ด้านการเตรียมเลี้ยงลูก รวมทั้งทบทวนความรู้ ทักษะ และความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

ภูมิหลังทางวัฒนธรรมครอบครัวของเด็กหญิงวัยเยาว์ต่อการปรับบทบาทเลี้ยงลูก

ข้อค้นพบจากการศึกษา พบว่า วัฒนธรรมครอบครัวและสิ่งแวดล้อมของเด็กหญิงวัยเยาว์ในอดีต ทำให้เด็กหญิงมีการปรับตัวและพัฒนาบทบาทหญิงตั้งครรภ์แตกต่างกัน โดยเด็กหญิงที่เติบโตมาท่ามกลางครอบครัวชาย เคยมีโอกาสเลี้ยงดูทารก เด็กแรกเกิดหรือเด็กเล็ก เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการดูแลเด็ก จึงไม่ค่อยวิตกกังวลเรื่องการเลี้ยงดูลูกมากนัก ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11 ที่เคยเลี้ยงลูกของพี่สาว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 เคยเลี้ยงน้อง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 เคยเลี้ยงหลานซึ่งเป็นลูกของพี่สาว ทำให้เห็นพฤติกรรมต่าง ๆ ไปของทารก ได้รับรู้ปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงลูก เห็นบทบาทแม่ในการดูแลและจัดการพฤติกรรมต่าง ๆ ของทารก มีมโนภาพพื้นฐานเรื่องบทบาทแม่ ได้สังเกตต้นแบบการเลี้ยงลูกจากผู้ที่มีบทบาทเป็นแม่มาก่อน ขณะที่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์เลี้ยงดูเด็กเล็กจะกังวลและเตรียมความพร้อมตนเองด้วยการฝึกเลี้ยงลูกคนอื่น ผู้วิจัยพบว่าวัฒนธรรมครอบครัวที่มีผลต่อการดูแลตนเองของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ คือ ความเชื่อด้านสุขภาพของบุคคลใกล้ชิด และการดูแลตนเอง ดังข้อค้นพบ

1. ความเชื่อด้านสุขภาพของบุคคลใกล้ชิด คำแนะนำการปฏิบัติตัวที่เด็กหญิงได้รับขณะตั้งครรภ์จากบุคคลใกล้ชิดทั้งคนรัก คนในครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน เป็นคำแนะนำตามความเชื่อและการรับรู้เกี่ยวกับภาวะสุขภาพที่ไม่มีเหตุผล เช่น การเล่นน้ำฝนทำให้หญิงหลังคลอดเป็นอัมพาต การนอนนานทำให้คลอดยาก

“ให้ลูกกินนมแม่แล้วลูกไม่เผลอ ลูกรักแม่เิง แข็งแรงด้วย ผลเสียไม่เคยได้ยินนะ ลูกจะรัก เชื่อฟัง และตอบสนองบุญคุณแม่ในภายหลัง ถ้าลูกได้ดูดกินนมแม่นาน ๆ แม่เคยบอกว่า จะเลี้ยงนมตัวเองก็ได้ แต่ต้องเลี้ยงลูกตัวเองด้วยนมกระป๋องด้วย เวลาคนอื่นช่วยดูลูก ไม่งั้นลูกจะติดนมแม่ ไม่ยอมกินนมอื่น อย่างเช่นเวลา เราซักผ้า ล้างจาน ก็ฝากลูกให้แม่เลี้ยงก่อนอย่างนี้ก็ได้ แต่ถ้าลูกคิดเรา เดียวมันจะร้องกินแต่นมเรา” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“บางคนคลอดลูก แล้วเค้าไปเล่นน้ำฝนก็เลยเป็นอัมพาต” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“น้ำบอกว่าย่านนอนนาน เดียวคลอดลูกยาก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

2. การดูแลตนเอง ผู้วิจัยพบว่า เมื่อบุคคลใกล้ชิดรับรู้เรื่องการตั้งครรภ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ส่วนมากเลือกแนะนำให้ใช้ยาสตริเบลโลในการดูแลสุขภาพตนเอง โดยบอกสรรพคุณที่แตกต่างตามระยะการตั้งครรภ์ คือ ให้ใช้ยาสตริเบลโลในระยะเริ่มแรกที่รับรู้ตั้งครรภ์ โดยไม่ได้วางแผน

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเลือดให้เกิดการแท้งบุตรตามมา และให้ใช้ยาสตรีเบลโลในระยะหลังคลอดเพื่อขับน้ำคาวปลา ซึ่งโดยทั่วไปร่างกายจะขับน้ำคาวปลาออกหมดตามธรรมชาติ ในระยะเวลาประมาณ 10 วัน เด็กหญิงกรณีศึกษาทุกรายที่กินยาสตรีเบลโลในระยะตั้งครรภ์ มีวิธีกินยา 2 วิธี คือ กินยาสตรีเบลโลเพียว ๆ และกินยาสตรีเบลโลผสมเหล้าขาวกับยาต้มใจ ปริมาณยาและระยะเวลา กินยาแตกต่างกันตามคำแนะนำที่เด็กหญิงได้รับ แต่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ที่กินยาสตรีเบลโลนี้ ไม่พบการแท้งบุตรภายหลังกินยา

“หลังคลอด หนูจะกินยาสตรีเบลโล เพราะน้าบอกให้กินมันจะช่วยขับเลือดออกได้ น้ำกลั้วเลือดน้ำคาวปลาซึ่งอยู่ข้างในมดลูก” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

“เมื่อหนูบอกเค้าว่าประจำเดือนไม่มา เค้าซื้อยาสตรีเบลโลมาให้หนูกิน 2 ขวด บอกว่าเป็นยาขับเลือด แต่กินยาแล้วไม่ได้ผล ไม่มีเลือดออกมาเลย ตอนที่หนูกินยาสตรีเบลโลแล้วไม่มีเลือดออกมา ตอนนั้นหนูกังวลมาก เพราะไม่กล้าบอกแม่ กลัวแม่เสียใจ (ร้องไห้) ไม่กล้าบอกครู เพราะหนูเพิ่งจะย้ายโรงเรียนใหม่ แล้วก็ไม่กล้าบอกเพื่อนที่โรงเรียนด้วย เพราะยังไม่สนิทกันมากนัก เพื่อนที่โรงเรียนเค้าก็ไม่เจोकัน เพราะแม่ย้ายบ้าน หนูเลยไม่มีเพื่อนเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2551)

“หนูกินเหล้าขาว ผสมยาต้มใจ 2 ห่อ กินไป 3 มื้อ เช้าเย็นแล้วก็เช้านะอีกมื้อหนึ่ง และยาสตรีเบลโลอีกขวดหนึ่ง แบ่งกิน 3 ครั้ง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

การเปลี่ยนบทบาทเป็นมารดา

เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์ยอมรับการตั้งครรภ์ และยอมรับทารกในครรภ์ว่าเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบุคลิกภาพแตกต่างไปจากตน จึงเริ่มฝึกหรือเตรียมตัวที่จะแสดงบทบาทมารดา ทั้งการดูแลตนเองก่อนคลอด การดูแลหลังคลอด การเลี้ยงลูก และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ดังนี้

1. การดูแลก่อนคลอด ได้แก่ การไปฝากครรภ์และการดูแลตนเองทั่วไป เช่น การรับประทานอาหาร และการพักผ่อน เป็นต้น สำหรับการฝากครรภ์ ส่วนมากผู้ปกครองของเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์เป็นผู้พาไปฝากครรภ์หลังจากที่ตนเองเปิดเผยการตั้งครรภ์ ถ้าเปิดเผยช้าจะไปฝากครรภ์ล่าช้า จึงไม่ได้รับการดูแลก่อนคลอดตามมาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข เด็กหญิงที่ไม่ได้ฝากครรภ์เลย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 และ 12 เนื่องจากรับรู้การตั้งครรภ์ล่าช้า สำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์และได้ไปฝากครรภ์ พบว่า อายุครรภ์น้อยที่สุดเมื่อไปฝากครรภ์ครั้งแรก คือ 2 เดือน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 และ 6 อายุครรภ์เมื่อไปฝากครรภ์ครั้งแรกมากที่สุด คือ 5 เดือน ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 และ 9

“หนูพยายามดูแลตัวเองมากขึ้น อย่างเรื่องอาหาร หนูชอบกินกล้วยอยู่แล้ว พอท้องก็กินกล้วยมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“หนูสังเกตว่าเมนส์ไม่มา 2 เดือน หนูก็สงสัยตัวเองว่าจะท้องแต่ไม่แน่ใจ มาตรวจดูแล้ว หมอบอกว่าท้องจริง ๆ ก็เลยฝากท้องเลย ตอนนั้นท้องได้ 3 เดือน ฝากท้องมา 4-5 ครั้งแล้ว ตอนนี้อยู่ท้องได้ 8 เดือนแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“หนูรู้ว่าท้องตอน 5 เดือน ก็ท้องมันเริ่มออกมาเรื่อย ๆ แล้วหนูกินไม่ค่อยเก่งด้วย ไม่ค่อยกินข้าวกินอะไรอย่างเนี้ย เลยฝากท้องตอนที่ท้องได้ 5 เดือน เพราะแน่ใจว่าท้องก็ตอนที่ลูกดิ้นชัด ๆ นี่แหละ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

2. การดูแลหลังคลอด

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ต้องเรียนรู้ ปรับตัว เตรียมตัวดูแลตนเองและบุตรในระยะหลังคลอด ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยากสำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ไม่เคยมีประสบการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ในการดูแลเด็กทารก แต่เด็กหญิงที่อยู่แบบครอบครัวขยายมีปัญหาน้อยกว่าเด็กหญิงที่แยกครอบครัวภายหลังการตั้งครรภ์หรือคลอด เพราะมีโอกาสได้รับคำแนะนำจากสมาชิก ครอบครัวญาติ และเพื่อนบ้าน เรื่องที่เด็กหญิงได้รับคำแนะนำจากบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์หลังคลอด การเว้นระยะมีบุตร และการคุมกำเนิด ทำให้เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ศึกษาบางรายมีแผนที่จะคุมกำเนิดด้วยการเลือกกินยาเม็ดคุมกำเนิด และยาฉีดคุมกำเนิด ประเด็นที่ค้นพบการดูแลตนเองในระยะหลังคลอดของเด็กหญิงวัยเยาว์ คือ การเตรียมตัวเลี้ยงลูก ความรู้ ทักษะ ความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ และปัญหาในการปรับบทบาทเป็นมารดา

“หลังคลอด แม่เค้าบอกประมาณ 3-4 เดือนถึงจะนอนกับแฟนได้ ส่วนแม่หนูบอกให้กินยาคุม ตอนคลอดลูกครบ 4 เดือนก็เริ่มกินยาคุมเลย” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“เรื่องมีลูกคนต่อไป คงอีกประมาณ 3 ปีกว่า รอให้เลี้ยงลูกคนนี้สัก 3, 4 ปี แล้วว่ากัน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“ยังไม่ได้คิดว่าจะมีลูกก็ค้น แต่คิดว่าจะเว้นระยะประมาณ 2 ปีถึงจะมีอีกคนต่อไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5, สัมภาษณ์, 4 กรกฎาคม 2551)

“หลังจากคลอดลูกก็หนูจะฉีดยาคุม” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“หนูจะเลือกกินยาคุมอีก กันไม่ให้มีลูกคนต่อไปเร็ววัน” (หัวเราะ) (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

2.1 การเตรียมตัวเลี้ยงลูก

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ผ่านระยะปกปิดการตั้งครรภ์มาสู่การเปิดเผยการตั้งครรภ์ จะเริ่มคิดทบทวนความสามารถของตนเองในการเลี้ยงลูก มีความวิตกกังวลบ้าง และเริ่มเตรียมตัวเป็นมารดา โดยการสังเกตญาติ หรือเพื่อนบ้าน หรือฝึกเลี้ยงทารกตามโอกาสที่เหมาะสม เพื่อความมั่นใจใน

การเลี้ยงลูกตนเอง แต่เด็กหญิงวัยเยาว์ที่อยู่ท่ามกลางเครือญาติ หรือเป็นครอบครัวขยายมีครอบครัวญาติ เป็นที่ปรึกษา คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำการเลี้ยงลูก เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 และ 11 มีความพร้อมในการเลี้ยงลูกมากกว่าเด็กหญิงรายที่ 12 ที่แยกออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยว

“ที่หนูอยู่ เค้าก็เพิ่งคลอดลูกออกมา เค้าก็ให้หนูไปหัดเลี้ยง ก็ให้อุ้ม ให้เอนนอน อะไรแบบเนี้ยค่ะ เพราะหนูเคยเลี้ยงหลานมาก่อน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 17 มิถุนายน 2551)

“กลัวว่าจะเลี้ยงลูกไม่ได้ จะลองเลี้ยงลูกเองแต่มิ้น้ำช่วย...ตอนแรก ๆ อาบน้ำอย่างนี้ ก็ให้น้ำเค้าสอนก่อน ต่อไปก็จะจำเอา ๆ แล้วก็เลี้ยงคนเดียว... หนูคิดว่าจะเลี้ยงดูเต็มที่ตามมี ตามเกิดของหนูนะแหละ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 18 มิถุนายน 2551)

“หนูไม่กล้าตัดเล็บให้ลูกค่ะ กลัวเข้มนิ้ว เพราะว่าตัดไปวันนั้นก็เข้มนิ้วไปแล้ว ดีที่ไม่มีเลือด...เรื่องอาหารลูก ต้องคอยถามแม่” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“หนูไม่ค่อยกล้าอุ้มลูกกลัวเค้าตกหลุดมือ หนูยังอุ้มลูกยังไม่ถนัดเลย เวลาอุ้มแล้วจะรู้สึกกลัว เวลาให้นมลูกก็ยังไม่ถนัดนัก เดียวนานไปก็คงจะทำได้ หนูทำไปฝึกไปก็คงจะถนัดกว่านี้ ถ้าเป็นเรื่องลูก อี จี ถ้า ออบน้ำลูกไม่กังวลหนูทำได้ แต่ก็กลัวหลุดมือเหมือนกัน หนูรู้สึกว่า ถึงแม้ว่าหนูคลอดแล้ว หนูก็ยังไม่พร้อมจะเป็นแม่อยู่ดี” (หัวเราะ) (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

2.2 ความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อเกี่ยวกับการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

จากประสบการณ์ที่เด็กหญิงวัยเยาว์พบเห็นเพื่อนบ้าน ผู้ใหญ่ในครอบครัวของตน หรือในชุมชน ล้วนแต่ให้นมแม่เลี้ยงดูบุตรเป็นเวลานาน 1 - 2 ปี ด้วยความเชื่อพื้นฐานว่านมแม่ เป็นสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับทารก เด็กหญิงวัยเยาว์จึงรับรู้ประโยชน์ของนมแม่ และมีวางแผนเลี้ยงลูกด้วยนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน จนกว่าน้ำนมหมด

“เวลาเลี้ยงลูก หนูจะให้กินนมแม่ หมอบอกว่าให้กินอย่างน้อย 6 เดือน แต่คิดว่าจะให้กินไปเรื่อย ๆ จนกว่าน้ำนมหมด น้ำนมแม่เหมาะกับทารกแรกเกิด ส่วนนมผสมอาจทำให้ทารก อាកการผิดปกติได้” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 12 กรกฎาคม 2551)

“นมกระป๋องกับนมแม่มีประโยชน์พอกัน แต่นมผงจะมีแป้ง มีอะไร ๆ มากกว่า ทำให้ อ้วนโตขึ้นก็ต้องกินนมกระป๋อง” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2551)

เด็กหญิงวัยเยาว์มีความเชื่อว่านมผสมช่วยให้เกิดความสะอาดสบายมากกว่านมแม่ โดยไม่ต้องลุกขึ้นมาให้นมแม่ในเวลากลางคืน และสามารถออกไปทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกบ้านได้ ดังคำกล่าว

“เค้าดูคนแม่ไม่ได้เพราะห้วนมบอด หนูเลยบีมนมใส่ขวดให้เค้า หนูจะให้ลูกกินนมของหนูนาน ๆ น่าจะ 6 เดือนขึ้นไป” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 17 กันยายน 2551)

“...นมแม่ที่มาก็แรกใส ๆ นั้นใจดีที่สุด มีภูมิคุ้มกันมากที่สุด ต่อมามันขาก็น้อยลง เดือนแรกกินแต่นมแม่แหละดี มันจะได้แข็งแรง โรงพยาบาลก็สอนมาให้กินนมแม่ อีกอย่างมันประหยัดด้วย นมกระป๋องก็ดี ให้แล้วไปทำงานได้ ทนสมักว่าด้วย เคี้ยวนี้เขาก็ให้กิน แต่มนกระป๋อง แต่หนูไม่เอารอก ก็เกียจงง กินนมแม่นี่แหละดี พี่สาวหนูมีลูกขวบกับสามเดือนแล้วยังให้กินอยู่เลยแต่กินข้าวด้วยนะ” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9, สัมภาษณ์, 19 สิงหาคม 2551)

ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ คือ ในระยะให้นม มีน้ำนมไหล แต่ต้องไปเรียนหนังสือ หรือทำงาน

“หนูกลัวเลี้ยงเค้าไม่ได้คือ กลัวเลี้ยงเค้าไม่โต ตัวเล็กผิวดก หนูจะเอาอาหารให้ลูกกินถูกไม้ กังวลว่าลูกจะพิการ กังวลว่าจะเลี้ยงลูกยังงให้ลูกโต เพราะยังไม่เข้าใจเรื่องของการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ว่าหนูจะทำยังไงให้ลูกกินนมได้ถึง 6 เดือน โดยที่หนูต้องไปทำงาน” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 11 สิงหาคม 2551)

สรุป เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงตลอดช่วงเวลาการตั้งครรภ์ ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงตามไตรมาสการตั้งครรภ์ได้ดังนี้

1. ไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ ธรรมชาติของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ส่วนมากจะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก ตลอดระยะเวลาของการตั้งครรภ์อารมณ์จะเปลี่ยนแปลงจากอารมณ์สนุกสนาน มีความสุขจนถึงอารมณ์เศร้าหมอง โดยเฉพาะในไตรมาสแรกของการตั้งครรภ์ เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์มีอารมณ์หงุดหงิด ใจน้อยง่าย ร้องไห้ง่าย โดยไม่มีสาเหตุหรือมีสาเหตุเพียงเล็กน้อย บางครั้งก็จะมีอารมณ์สนุกสนาน ดีใจ มีความสุข ทำให้สามีมีความรู้สึกสับสน ไม่เข้าใจถึงสาเหตุการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ของภรรยาและไม่ทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร เมื่อภรรยามีอารมณ์ไม่ดีสามีก็อาจแสดงออกโดยการแยกตัวหรือไม่สนใจในปัญหานั้น ทำให้ภรรยาคิดว่าสามีไม่รัก และไม่สนใจตนเองจึงก่อให้เกิดความเครียดและมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงมากยิ่งขึ้น

2. ไตรมาสที่สองของการตั้งครรภ์ อารมณ์ของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์คงที่มากขึ้น อาการไม่สุขสบายจากการแพ้ท้องหายไป เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์เริ่มยอมรับความจริงต่อการตั้งครรภ์ของตนเอง มีความรู้สึกต่อทารกในครรภ์มากขึ้น มีการปรับเปลี่ยนสัมพันธภาพกับสามี สมาชิกในครอบครัว และทารกที่กำลังจะเกิดมา

3. ไตรมาสที่สามของการตั้งครรภ์ เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์มีความภูมิใจเกี่ยวกับทารกในครรภ์ ขณะเดียวกันก็มีความวิตกกังวลเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นระยะใกล้คลอดเกิดความกลัวในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองว่าตนเองเชื่องช้า ทำอะไรไม่ถนัด และในระยะใกล้คลอด

อาจเกิดความไม่สุขสบาย อึดอัด นอนไม่สบาย อ่อนเพลีย และส่วนมากต้องการให้การตั้งครรภ์สิ้นสุดลง

แนวทางที่เหมาะสมในการช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์

การป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์แล้ว ต้องการความช่วยเหลือตั้งแต่ระยะหลังการมีเพศสัมพันธ์ ระยะตั้งครรภ์ และระยะหลังคลอดที่มีสมาชิกครอบครัวใหม่ ได้แก่ สามียและลูก เด็กหญิงวัยเยาว์ ที่กลับกลายเป็นมารดาวัยเยาว์ จึงต้องการความช่วยเหลือให้ตนเองสามารถปฏิบัติบทบาทภรรยา และแม่วัยเยาว์ นอกจากนี้เด็กหญิงวัยเยาว์บางรายที่ยังมีโอกาสเรียนหนังสือต่อ ต้องรับผิดชอบ การเรียนควบคู่กับการเลี้ยงลูกด้วย ทำให้ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนเรื่องการไม่จำกัดสิทธิ ด้านการเรียนที่เนื่องมาจากการตั้งครรภ์ระหว่างเรียน ความช่วยเหลือที่จำเป็นสำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ ที่ตั้งครรภ์ ได้แก่ ความช่วยเหลือด้านสังคม การศึกษา ด้านสุขภาพ และเศรษฐกิจ แต่การช่วยเหลือ ที่สมควรเป็นการป้องกันความรุนแรงจากสถานการณ์เด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์ด้วยการเตรียม ความพร้อมให้เด็กหญิงที่กำลังจะเข้าสู่วัยเยาว์ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของตนเอง โดยการเตรียมผู้ปกครองและครูที่รับผิดชอบการดูแลเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายให้มี ทักษะในการสังเกต ประเมินการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยรุ่นตอนต้นที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ข้อค้นพบจากการศึกษาวิจัยนี้ พบว่า หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการที่เริ่มสอนเรื่องเพศศึกษา แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้นล่าช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงของเด็กที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร โดยผู้ปกครองร่วมกับครู และแนวทางให้ความช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ดังนี้

1. บทบาทผู้ปกครองในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การเปลี่ยนแปลงทางเพศ ของเด็กเกิดขึ้นเร็ว จึงควรปรับปรุงการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ของ เด็กหญิงวัยเยาว์ ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับพัฒนาการทางเพศตามระยะ พัฒนาการของเด็ก ในช่วงอายุ 2 - 12 ปี แบ่งเป็นช่วงแรก อายุ 2 - 5 ปี หรือช่วงก่อนเข้าวัยเรียน ช่วงที่สองอายุระหว่าง 6 - 12 ปี หรือเมื่อเริ่มเข้าโรงเรียน เนื่องจากเด็กใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนมาก ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการที่พบว่าเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อเด็ก ดังนั้นครูจึงมี บทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เด็กอย่างต่อเนื่อง ตามบริบทของไทยด้วยการ เสริมสร้างความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์แก่ผู้ปกครอง ควรแบ่งเป็น 2 ช่วงวัยของเด็ก

- 1.1 ช่วงที่ 1 เมื่อเด็กอายุ 2 - 5 ปี เด็กจะแสดงพัฒนาการทางเพศโดยเริ่มเล่นอวัยวะ ของตนเอง คุณพ่อคุณแม่ควรสอนลูกถึงหน้าที่และการดูแลการทำความสะอาดอวัยวะ โดยเฉพาะ

อวัยวะเพศ สาเหตุของการมีอวัยวะที่แตกต่างของเพศตรงข้าม ไม่ควรยอมให้บุคคลอื่นจับต้องอวัยวะเพศของตน ลักษณะการเปิดโอกาสพูดคุยกันแบบนี้เป็นแนวทางการปูพื้นฐานความใกล้ชิดระหว่างเด็กและพ่อแม่ในการซักถามเกี่ยวกับเรื่องเพศต่อไป

1.2 ช่วงที่ 2 เมื่อเด็กอายุ 6-12 ปี เป็นช่วงที่ฮอร์โมนเพศและอวัยวะเพศของเด็กเริ่มมีการพัฒนาไปสู่วัยเจริญพันธุ์ ผู้ใหญ่ควรให้ความรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์และผลเสียที่จะเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเยาว์ สอนถึงการมีสัมพันธ์ภาพกับเพื่อนเพศตรงข้ามที่นำมาซึ่งการให้คุณค่าให้เกียรติแก่ตัวเองและเพศตรงข้าม การวางตัวที่เหมาะสม เพื่อหล่อหลอมทัศนคติและค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องเพศ ตลอดจนความรับผิดชอบเมื่อมีเพศสัมพันธ์ เน้นย้ำว่าเพศศึกษาเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ ช่วยลดช่องว่างของการขาดความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ในการเกิดปัญหาสังคม โดยบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเรียนการสอนในเรื่องนี้ น่าจะเป็นความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2. บทบาทครูในการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การเตรียมความพร้อมเด็กให้ปลอดภัยต่อการตั้งครรภ์ในวัยอันควร นอกจากการสอนในชั้นเรียนเรื่องการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการของร่างกาย ครูควรเน้นการเชื่อมโยงระหว่างพัฒนาการทางกายกับจิตใจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาที่พบ รวมถึงบริหารจัดการกับความกดดันทางเพศให้ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงของร่างกายและพัฒนาการของร่างกาย นอกจากพัฒนาการทางกายภาพที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชายแล้ว ต้องเรียนรู้ธรรมชาติของมนุษย์ด้วย

2.1.1 การมีความรู้สึกลึกซึ้งใจเพศตรงข้าม ความรู้สึกกังวลกับการเปลี่ยนแปลงของร่างกายตน และความรู้สึกไม่มั่นใจในตนเอง เช่น รู้สึกว่าตนเองน่าเกลียดเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อน ความรู้สึกไม่สบายใจและกายเมื่อต้องอยู่ใกล้ชิดกับเพื่อนต่างเพศ ความรู้สึกของการเข้ากับกลุ่มเพื่อนไม่ได้ หรือแม้แต่ความสับสนที่เกิดขึ้นในการเลือกอัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ของตน

2.1.2 ความรู้สึกที่เกิดจากการกระตุ้นทางเพศ ซึ่งเกิดจากร่างกายมีการผลิตฮอร์โมนที่มีอำนาจต่อการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศของตน เป็นอารมณ์ที่วัยรุ่นต้องบังคับตนเองในการตอบสนองสิ่งเร้า และเรียนรู้วิธีการจัดการกับอารมณ์ทางเพศของตน การทบทวนระดับของความรู้สึกทางเพศของตนเองว่าปกติหรือมากเกินไป คิดผิด คิดถูก รวมทั้งทางออกและแนวทางการปรึกษาแพทย์เกี่ยวกับเรื่องนี้

2.2 เรื่องเพศและการสืบพันธุ์ สอนโดยเน้นลักษณะกายภาพและหน้าที่ของอวัยวะที่มีบทบาทต่อการสืบพันธุ์ของมนุษย์ ควบคู่ไปกับบทเรียนที่เน้นการสอนเรื่องเพศวิถี

2.3 เรื่องเพศวิถี การเรียนเรื่องเพศวิถี ประกอบด้วยการเรียนรู้ ดังนี้

2.3.1 เพศสถานะ (Gender) คือ ลักษณะเพศตามสถานภาพทางชีววิทยาและสังคม วิทยา ความเชื่อมโยงกับการเกิดมาเป็นเพศชายหรือเพศหญิง การวางตัวที่สอดคล้องกับเพศของตน บทบาทของเพศหญิงและเพศชายที่สังคมคาดหวัง การแต่งกายและพฤติกรรมมารยาทของเพศตน ในการเข้าสังคม เป็นต้น

2.3.2 การบ่งบอกเพศสถานะของตน (Sex Orientation) วัยรุ่นต้องเรียนรู้ความแตกต่างของกลุ่มคนสามกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความต้องการทางเพศกับเพศตรงข้าม (Heterosexual) กลุ่มที่มีความต้องการทางเพศเกิดความเร้าอารมณ์ทางเพศได้กับทั้งเพศหญิงและเพศชาย (Bisexual) และกลุ่มคนรักร่วมเพศที่มีความต้องการทางเพศกับเพศเดียวกัน (Homosexual) รวมถึงการเข้าใจ ความพึงพอใจทางเพศและปรับตัวในเรื่องเพศของตน

2.3.3 การมีเพศสัมพันธ์ เน้นการสอนว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญกว่า การตอบสนองของฮอร์โมนในร่างกายเพียงอย่างเดียว รวมถึงการบอกถึงผลกระทบทางจิตใจ และการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นจากการมีเพศสัมพันธ์ เช่น ความผูกพันทางอารมณ์และจิตใจที่ผู้หญิงจะมีต่อคู่เพศสัมพันธ์ รวมไปถึงเรื่องความรับผิดชอบของเพศชายและหญิงเมื่อมีบุตรโดยไม่ได้ตั้งใจ ภาวะและหน้าที่ของการเลี้ยงดูลูก เป็นต้น

2.3.4 การมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การใช้ถุงยางของเพศชายและหญิง การต่อรองของหญิงชายเมื่อตกลงมีเพศสัมพันธ์ รวมถึงสิทธิในการปฏิเสธเมื่อไม่ต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์

2.3.5 วิธีการคุมกำเนิด เช่น ถุงยางอนามัย การรับประทานยาคุมกำเนิด เป็นต้น

2.3.6 โรคที่ติดต่อโดยการมีเพศสัมพันธ์ เช่น โรคเอดส์ โรคหนองใน โรคเริม โรคซิฟิลิส เป็นต้น

2.3.7 การตั้งครรภ์และการรับมือกับการตั้งครรภ์ อาจารย์ผู้สอนวิชาเพศศึกษา อาจให้เด็กจดบันทึกการดูแลบุตรในรอบหนึ่งสัปดาห์ โดยให้นำตุ๊กตาเด็กทารกแทนเด็กจริงติดตัวไปในทุกช่วงเวลา เพื่อสอนให้เด็กสาวและเด็กชายวัยรุ่นเห็นภาระความรับผิดชอบในการเป็นพ่อแม่

ความช่วยเหลือในระยะแรกของการตั้งครรภ์

ในระยะแรกที่รับรู้การตั้งครรภ์ ความช่วยเหลือด้านสังคมเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ เพราะเด็กหญิงต้องการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเปิดเผย จึงต้องการได้รับการอภัยจากผู้ปกครอง ต้องการความเข้าใจ เต็มใจให้คำปรึกษา ยอมรับภาวะการตั้งครรภ์ ถ้าเด็กหญิงสามารถรับรู้สัญญาณความช่วยเหลือจากบุคคลรอบข้างได้เร็ว เด็กหญิงจะเปิดเผยเรื่องการตั้งครรภ์เร็วขึ้น ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กหญิงได้รับความช่วยเหลือทุกด้านตามมา ดังนั้น แนวทาง

ช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์จึงควรมีการเตรียมความพร้อมให้ผู้ปกครองของเด็กหญิงก่อนที่เด็กหญิงจะก้าวสู่การเป็นวัยเยาว์ และเพิ่มทักษะความรู้เรื่องการเตรียมความพร้อมสำหรับการดูแลเด็กนักเรียนหญิงที่จะเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่การเป็นวัยรุ่นตอนต้น

เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ต้องปรับตัวตั้งแต่เริ่มรับรู้การตั้งครรภ์ เริ่มจากการปรับตัวให้ตนเองยอมรับการตั้งครรภ์ จากนั้นจึงปรับตัวเพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตในสังคมได้ตามปกติ ซึ่งในสถานการณ์ที่เด็กหญิงต้องเปิดเผยข้อมูลการตั้งครรภ์ เด็กหญิงต้องปรับตัวผ่านกระบวนการตัดสินใจ ทบทวนข้อมูล เหตุการณ์ และต้องเผชิญหน้ากับบุคคลที่เกี่ยวข้องในชีวิต รวมทั้งเตรียมตัวเผชิญกับการแสดงออกของบุคคลในสังคมแวดล้อมภายหลังจากการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งเป็นภาวะที่กดดัน ทำให้เกิดความเครียด แต่เมื่อได้เปิดเผยข้อมูลการตั้งครรภ์ ความรู้สึกกดดันจะผ่อนคลาย ทำให้เด็กหญิงมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือดูแลด้านความเป็นอยู่ในครอบครัว สังคม การศึกษา สุขภาพ และเศรษฐกิจ จึงมีโอกาสปรับตัวเป็นมารดาได้ท่ามกลางผู้ให้คำปรึกษา

ดังนั้น ถ้าผู้ปกครองและครูมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะในการประเมินการเปลี่ยนแปลงจากเด็กสู่วัยรุ่นตอนต้น คาดว่าเด็กหญิงส่วนมากจะได้รับการดูแล แนะนำด้วยความรัก ความเข้าใจ ส่งผลให้สามารถหลีกเลี่ยงปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ในวัยเยาว์ได้ สำหรับกรณีที่เด็กหญิงมีเพศสัมพันธ์ ความเอาใจใส่ของผู้ปกครองและครูจะช่วยแนะนำให้เด็กหลีกเลี่ยงสถานการณ์การตั้งครรภ์โดยไม่ปรารถนา และกรณีที่เด็กหญิงวัยเยาว์เกิดการตั้งครรภ์ ผู้ปกครองและครูจะช่วยกันดูแลให้เด็กได้รับความช่วยเหลือด้านสังคมและการศึกษาได้ในภาวะเร่งด่วน ส่งเสริมให้เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์สามารถปรับตัวเป็นมารดาตามพัฒนาการของหญิงตั้งครรภ์ได้ดี การเปิดเผยข้อมูลตนเองช่วยให้เด็กหญิงมีโอกาสได้รับความช่วยเหลือด้านสุขภาพและเศรษฐกิจ ด้วยซึ่งส่งผลดีต่อสุขภาพของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์และทารกที่จะเกิดมา

การดูแลตนเองเมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์

การส่งเสริมการดูแลตนเองสำหรับเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ การดูแลตนเอง (Self Care) เป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ซึ่งบุคคลกระทำเพื่อตนเอง ซึ่งทุกสังคมผู้ใหญ่มักถูกคาดหวังว่าต้องเป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเอง ดูแลตนเอง และดูแลบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ ส่วนผู้ที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เช่น ทารก เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้ป่วย ผู้พิการ ต้องได้รับการช่วยเหลือในส่วนที่ช่วยตนเองไม่ได้ และได้รับการพัฒนาให้ใช้ศักยภาพของตนเองให้สูงสุดเท่าที่จะสามารถรับผิดชอบตนเองได้ ซึ่งในการดำเนินชีวิตปกติคน เด็กเรียนรู้จากครอบครัวโดยการสังเกต เช่น การเลี้ยงน้อง วิธีปรุงอาหาร เรียนรู้จากครูเรื่องอาหารที่ดีมีประโยชน์และเริ่มเลือกที่จะรับประทานอาหารอะไร

เมื่อเด็กหญิงวัยเยาว์ตั้งครรภ์ ก็มีการเรียนรู้เรื่องการดูแลสุขภาพจากครอบครัว และสังคม เช่นกัน เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพวิทยบุคคล การตัดสินใจว่าควรรับประทานอาหารชนิดใด การจัดการ

ตนเองเรื่องการออกกำลังกาย การจัดการตนเองในภาวะตั้งครรภ์ การตัดสินใจเรื่องยา อาหาร ข้างเคียงของยา ผลจากกระบวนการของโรค การเปลี่ยนแปลงแบบแผนวิถีชีวิต เป็นต้น ซึ่งต้องใช้ ความพยายาม ความเข้าใจ ใช้เวลาในการเรียนรู้และฝึกฝน และการตัดสินใจอะไรก็สิ่งที่เหมาะสม ในสถานการณ์นั้น ๆ เพราะมนุษย์สามารถกระทำตามที่ตัดสินใจว่าสิ่งนั้นเหมาะสมกับตนเอง แม้ว่าการกระทำนั้นไม่ใช่สิ่งที่ก่อให้เกิดความสุข ความเพลิดเพลิน ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือ เมื่อบุคคลเจ็บป่วยต้องดูแลตนเอง เช่น ต้องรับประทานยา ต้องปรับพฤติกรรมที่เคยชิน เพราะคิดว่าการกระทำเหล่านั้นเหมาะสมกับตนเอง แม้ว่าจะก่อให้เกิดความยากลำบาก อย่างไรก็ตาม เด็กหญิงวัยเยาว์ ที่ตั้งครรภ์ เป็นกลุ่มที่ยังอยู่ในภาวะพึ่งพิง จึงควรได้รับความช่วยเหลือจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการดูแลตนเอง การดูแลตนเองที่เหมาะสมมี 3 อย่าง คือ การดูแลตนเองที่จำเป็น การดูแลตนเองตามระยะพัฒนาการ และการดูแลตนเองเมื่อมีภาวะเบี่ยงเบนด้านสุขภาพ

1. การดูแลตนเองที่จำเป็นโดยทั่วไป (Universal Self-Care Requisites) เป็นการดูแลตนเอง เพื่อการส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งสุขภาพและสวัสดิภาพของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ การดูแลตนเองเหล่านี้จำเป็นสำหรับทุกคน แต่ต้องปรับให้เหมาะสมกับระยะพัฒนาการ จุดประสงค์ของการดูแลตนเองที่จำเป็น โดยทั่วไปมีดังนี้

- 1.1 ต้องมีอากาศ น้ำ และอาหารที่เพียงพอ
- 1.2 ต้องมีการขับถ่ายและการระบายให้เป็นไปตามปกติ ทั้งสุขวิทยาส่วนบุคคลและ ถูกสุขลักษณะ
- 1.3 รักษาความสมดุลระหว่างการมีกิจกรรม และการพักผ่อน ควรมีกิจกรรมให้ร่างกายได้เคลื่อนไหวออกกำลังกาย การตอบสนองทางอารมณ์ สติปัญญา และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม รับรู้และสนใจถึงความต้องการพักผ่อนและการออกกำลังกายของตนเอง
- 1.4 รักษาความสมดุลระหว่างการใช้เวลาเป็นส่วนตัวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น คงไว้ซึ่งคุณภาพและความสมดุลที่จำเป็นในการพัฒนา เพื่อเป็นที่พึ่งของตนเอง สร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นเพื่อที่ช่วยให้ตนเองทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักติดต่อขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในเครือข่ายสังคมเมื่อจำเป็น เช่น การไปฝากครรภ์ การไปบ้านพักฉุกเฉิน การปฏิบัติตนเพื่อสร้างมิตร ให้ความรัก ความผูกพันกับบุคคลรอบข้าง เพื่อจะได้พึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมถึงส่งเสริมความเป็นตัวของตัวเอง

1.5 ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ต่อชีวิตของตนเองและบุตร รวมถึงสวัสดิภาพ สนใจและรับรู้ต่อชนิคมของอันตรายที่อาจเกิดขึ้น จัดการป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์ที่อาจเป็นอันตราย รู้จักหลีกเลี่ยงหรือปกป้องตนเองจากอันตรายต่าง ๆ ควบคุมหรือจัดเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต และสวัสดิภาพ

1.6 ส่งเสริมการอยู่อย่างปกติสุข พัฒนาและรักษาไว้ซึ่งภาพลักษณ์ที่เป็นจริงของตนเอง ปฏิบัติในกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการของตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมที่ส่งเสริมและรักษาไว้ซึ่งโครงสร้าง และหน้าที่ของบุคคล ค้นหาและสนใจในความผิดปกติของโครงสร้าง และการทำหน้าที่ที่แตกต่างไปจากปกติของตนเอง

การช่วยเหลือเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ดัดจริตเกี่ยวกับการดูแลตนเองที่จำเป็น โดยทั่วไป ควรเป็นเรื่องของครอบครัว พ่อแม่หรือญาติที่เข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก ภายใต้การช่วยเหลือของ ชุมชนและท้องถิ่น ในบางครั้งนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าหน้าที่สถานีนามอาจให้ คำแนะนำหรือคู่มือ อุปกรณ์ที่จำเป็น รวมถึงความรู้เรื่องโภชนาการและสุขภาพอนามัย

2. การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ (Developmental Self-Care Requisites)

เป็นการดูแลตนเองในกระบวนการพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ในระยะต่าง ๆ เช่น การตั้งครรภ์ การคลอดบุตร การเจริญเติบโตเข้าสู่วัยต่าง ๆ ของชีวิต และเหตุการณ์ที่มีผลเสียหรือเป็นอุปสรรค ต่อพัฒนาการ เช่น การแท้งบุตร การดูแลตนเองที่จำเป็นสำหรับกระบวนการพัฒนาการ แบ่งออกเป็น 2 อย่าง คือ

2.1 พัฒนาและคงไว้ซึ่งภาวะความเป็นอยู่ที่ช่วยสนับสนุนกระบวนการของชีวิตและ พัฒนาการที่ช่วยให้บุคคลเจริญเข้าสู่สภาวะในวัยต่าง ๆ ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ระหว่างการคลอด ในวัยแรกเกิด วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา

2.2 การดูแลเพื่อป้องกันการเกิดผลเสียต่อพัฒนาการโดยจัดการบรรเทา อารมณ์เครียด หรือเอาชนะผลที่เกิดจากการขาดการศึกษา ปัญหาการปรับตัวทางสังคม และเศรษฐกิจ การคลอด การบาดเจ็บ การพิการ และการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต

3. การดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพ (Health Deviation Self-Care Requisites) เป็นการดูแลตนเองที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีความผิดปกติของการตั้งครรภ์ เกิดโรคหรือเจ็บป่วย แทรกซ้อนที่ได้รับการวินิจฉัยและการรักษาจากแพทย์ การดูแลตนเองที่จำเป็น มีดังนี้

3.1 แสวงหาความช่วยเหลือจากบุคคลที่เชื่อถือได้ เช่น เจ้าหน้าที่สุขภาพอนามัย

3.2 รับรู้ สนใจ และดูแลผลของพยาธิสภาพ รวมถึงผลกระทบต่อพัฒนาการของตนเอง

3.3 ปฏิบัติตามแผนการรักษา การวินิจฉัย การฟื้นฟู และการป้องกันภาวะแทรกซ้อน ที่อาจเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 รับรู้ สนใจดูแลป้องกันความไม่สุขสบายจากผลข้างเคียงของการรักษาหรือจากโรค

3.5 ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความเจ็บป่วย และการรักษาโดยรักษาไว้ซึ่งอารมณ์และความรู้สึกที่มั่นคง

3.6 เรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่กับผลของพยาธิสภาพหรือภาวะที่เป็นอยู่ รวมทั้งผลของการวินิจฉัยและการรักษาในรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมพัฒนาการของตนเองให้ดีที่สุดตามความสามารถของตนเองที่เหลืออยู่

การเข้าใจถึงการดูแลตนเองที่จำเป็นเมื่อมีปัญหาทางด้านสุขภาพนั้นต้องได้รับความช่วยเหลืออย่างจริงจังและเต็มที่จากสถานบริการสาธารณสุข เช่น โรงพยาบาลชุมชน หรือ โรงพยาบาลจังหวัด ภายใต้การดูแลของบุคลากรที่เป็นวิชาชีพ เช่น แพทย์หรือพยาบาล ดังนั้น เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ทุกคนจำเป็นจะต้องฝากครรภ์ ณ สถานบริการใกล้บ้านและกระทรวงสาธารณสุข เพื่อได้รับการดูแลครรภ์อย่างมีคุณภาพ เพียงแต่พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือครอบครัว ต้องจัดการเรื่องความช่วยเหลือในการนำเด็กเข้าสู่ระบบบริการเท่านั้น

การดูแลตนเองที่จำเป็นตามระยะพัฒนาการ เป็นเรื่องที่สำคัญมากในปัจจุบันสำหรับ เด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม และเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว การดูแลตนเองที่จำเป็นสำหรับแม่วัยเยาว์เพื่อป้องกันสิ่งเสียดแทงทั้งหลาย ความยากจน หรือการถูกนำไปใช้ประโยชน์ทางเพศ ซึ่งมีผลเสียต่อพัฒนาการของตนเองและบุตร เพื่อคงไว้ซึ่งสุขภาพและความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองท่ามกลางลักษณะครอบครัวและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

การช่วยเหลือเพื่อการดูแลตนเองตามพัฒนาการของเด็กหญิงวัยเยาว์ที่ตั้งครรภ์ ควรมีหน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน มูลนิธิ หรือกองทุนเพื่อช่วยเหลือโดยเฉพาะ เช่น จัดความช่วยเหลือสงเคราะห์ด้านการเงินหรือเศรษฐกิจเพื่อให้เด็กมีรายได้ประจำ สำหรับการดำรงชีวิตและเดินทางไปทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตรวจครรภ์ การฝากครรภ์ เพื่อเตรียมการเลี้ยงดูบุตร หรือการให้มีกลุ่มพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนทางด้านจิตใจที่มีการนัดพบเป็นระยะ ๆ ทั้งก่อนและหลังการคลอดบุตร